

Tracing space through literature: Touristic representations

Fusun Esenkal¹

¹ Erdek Vocational School, Department of Management and Organization, Bandırma Onyedi Eylül University, Balıkesir, Türkiye.

ABSTRACT

This study examines the extent to which novel settings in Turkish literature correspond to their representations in contemporary tourism promotional materials. The research was conducted using a comparative document analysis approach within the framework of qualitative research. In this context, spatial descriptions in ten selected Turkish novels were analyzed alongside brochures, websites, and promotional texts related to these locations using comparative content analysis. The findings reveal that literary representations of space are predominantly constructed through historical memory, social transformation, and individual emotional experiences, offering a multi-layered and in-depth perspective. In contrast tourism promotional materials tend to present these places primarily in terms of aesthetic appeal, experience and suitability for visitation. A high level of correspondence is observed in terms of physical and aesthetic elements in locations such as the Bosphorus, Beyoğlu, and Ulus Square; however, the emotional and social depth presented in literary texts remains limited in tourism discourse. Overall, the study demonstrates that literary spaces function as a significant complementary cultural resource in shaping destination image, while also highlighting the divergence between literary and tourism discourses at the level of meaning.

KEYWORDS

Literature, tourism, spatial representation, literary spaces, cultural memory, destination image.

Edebiyatın izinde mekan: Turistik temsiller

ÖZET

Bu çalışma, Türk edebiyatında yer alan roman mekânlarının güncel turistik tanıtım materyallerindeki temsilleriyle hangi düzeyde örtüştüğünü incelemektedir. Araştırma, nitel yöntem çerçevesinde karşılaştırmalı doküman analizi yaklaşımıyla yürütülmüştür. Bu kapsamda, Türk edebiyatından seçilen on romanın mekân betimlemeleri ile bu mekânlara ilişkin broşür, web sitesi ve tanıtım metinleri karşılaştırmalı içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Bulgular, edebî metinlerde mekânların çoğunlukla tarihsel bellek, toplumsal dönüşüm ve bireysel duygular bağlamında derinlikli ve çok katmanlı biçimde ele alındığını göstermektedir. Buna karşılık turistik tanıtım materyallerinde mekânların daha çok estetik çekicilik, deneyim ve ziyaret edilebilirlik unsurları üzerinden sunulduğu belirlenmiştir. Özellikle İstanbul Boğazi, Beyoğlu ve Ulus Meydanı gibi mekânlarda fiziksel ve estetik boyutlarda yüksek düzeyde örtüşme bulunurken, edebî metinlerdeki duygusal ve toplumsal derinliğin turistik söylemde sınırlı kaldığı görülmüştür. Sonuç olarak çalışma, edebî mekânların destinasyon imajı oluşumunda önemli ve tamamlayıcı bir kültürel kaynak olduğunu ortaya koymakta; ancak edebiyat ile turizm söylemleri arasında anlam düzeyinde farklılıklar bulunduğunu göstermektedir.

ANAHTAR KELİMELER

Edebiyat, turizm, mekânsal temsil, edebi mekanlar, kültürel bellek, destinasyon imajı.

Introduction

Watson (2006, p. 3) states: "At Chawton, you can see the table at which Austen wrote Emma, or the stone beside the waterfall where Charlotte Brontë is said to have written Jane Eyre; on the same walk, you can follow the path leading to the moorland valley where her sister's Wuthering Heights is set."

(as quoted in Hoppen et al., 2014)

Literature is a field of cultural production that addresses human experience not only through material reality but also through its emotional and spiritual dimensions. Some philosophers argue that the deepest dimension of human existence lies in a nonmaterial realm and regard the soul as the essence of being human. This perspective leads visitors to perceive literary spaces not merely as physical places but as attractions imbued with emotional and spiritual meanings (Shirmohammadi & Baghi, 2014). As a cultural element that both draws on and transforms history, literature reproduces and interprets reality through fiction (Iser, 1996, pp. ix–xix). In this context, depictions of urban spaces that shape the narrative structure represent the cultural elements of space and render the historical and cultural identity of the city legible (Menezes, 2022, p. 81).

The intersection of literature and tourism provides a basis for the emergence of literary spaces and the development of tourism products and experiences based on these spaces (Çevik, 2022, p. 26). Tourists may travel to these places to see locations associated with the author's life or the real or fictional locations depicted in the literary work, and this interest often stems from an emotional attachment to the author or the narrative (Herbert, 2001). The protagonist's home, the places they frequently visit, and the routes they follow constitute the main attractions of literary tourism (Maria et al., 2024, p. 38). In this respect, literary spaces, owing to their distinctive characteristics, become important stops on tour routes and enable literary tourists to experience the setting of the narrative firsthand (Anjo et al., 2021, p. 59).

Literary tourism is defined as a specific form of tourism based on visits to places associated with an author or a literary work. Unlike forms of tourism based on visual media, such as cinema, this type of tourism has a more complex structure because visitors construct their experiences through spatial images formed solely from written texts. Literary tourists therefore rely more heavily on written narratives, guides, and promotional tools to interpret the places they visit. For this reason, in order to fully realize the potential of literary tourism, it is essential to develop strategies and tools that facilitate visitors' access to literary spaces and help them interpret these places (Arcos Pumarola et al., 2022, p. 164).

In recent years, literary tourism has become an increasingly important field within the tourism industry (Simanihuruk et al., 2023, p. 2607). Nevertheless, market research on literary tourism remains limited, and its existing potential has not been adequately utilized (Hoppen et al., 2014). Literary routes make significant contributions to the economic, social development at regional development of regions; however, the effective utilization of this potential requires cooperation among destination stakeholders (Anjo et al., 2021, p. 59). At this point, tourism promotional materials are among the primary tools that shape how literary spaces are constructed in visitors' perceptions (Butler, 2000, p. 79).

The lack of consistency between promotional materials and the descriptions of places in literary works may negatively affect the development of literary tourism. Visitors seek consistency between the imaginary and emotional images they form in their minds through literary texts and the tourism narratives they encounter; when such consistency is not achieved, they may experience disappointment. This situation may reduce satisfaction with the experience and visitors' intention to revisit while also undermining the credibility of the destination image (Li et al., 2023; Eck et al., 2023; Zhang, Yin, & Peng, 2021). Therefore, from the perspective of the

sustainability of literary tourism, consistency between literary narratives and tourism promotional discourses emerges as a critical requirement (Sedmak & Kociper, 2017).

The theoretical framework of this study is built on the concepts of literary space, cultural memory, spatial representation, authenticity, and destination image. Literary space is not merely a setting in which events take place within a narrative; it is also a carrier of historical memory and social meanings. Spatial representation and destination image, in turn, make it possible to analyze how these literary narratives are reproduced and transformed in tourism promotional materials. This theoretical framework enables an examination of which dimensions of the spaces constructed in literary texts are foregrounded in tourism discourses and which elements are re-presented by being either preserved or transformed. In this context, a review of the literature shows that studies on literary tourism have largely been limited to descriptive and conceptual research or studies focusing on tourist motivations (Herbert, 2001; Busby & Klug, 2001; Hoppen et al., 2014). However, studies that systematically and comparatively examine the relationship between spaces constructed in literary texts and their representations in contemporary tourism promotion remain quite limited. In particular, analyzing the areas of correspondence and divergence between literary and tourism discourses through a measurable and thematically graded model constitutes an important gap in the existing literature. Therefore, this study aims to fill this gap by systematically and comparatively analyzing the extent to which novel settings constructed in literary texts correspond to their representations in contemporary tourism promotional materials. Rather than merely describing literary tourism, the study makes a methodological contribution to the literature by revealing the relationship between literary and tourism discourses through an analytical, comparative, and graded model. In this respect, the study brings the role of literature in the formation of destination image into discussion through concrete data and explains how literary spaces function as a complementary cultural resource in the field of tourism.

Literature review

Literary tourism

Today, as visual media have become more influential than written texts, people visit places mentioned in books or depicted in films adapted from those books. For example, Platform 9¾ at King's Cross Station in London and the Glenfinnan Viaduct in Scotland attract considerable interest owing to J. K. Rowling's Harry Potter book and film series. Whether real or fictional, such places are equally appealing to tourists. Similarly, 221B Baker Street, the fictional address of the famous detective Sherlock Holmes, draws thousands of tourists to London each year. Tourists also visit the birthplaces and homes of famous authors, such as Shakespeare's house in Stratford-upon-Avon and Beatrix Potter's house in the Lake District (Butler, 2000, p. 79).

Literary tourism is a form of tourism in which participants are motivated by a desire to experience the literary connections they establish with an author's home, the place where a famous literary character lived, or the setting of a real or fictional literary work (Butler, 2000, p. 79). According to Butler's (1986, pp. 112–114) typology, literary tourism takes four main forms, to which Busby and Klug (2001, pp. 318–320) added two further types. These are paying homage to an actual location, places associated with fiction, areas that attracted literary or other famous figures, destinations associated with an author's popularity, travel writing, and literary tourism generated by the influence of film.

Paying homage to an actual place concerns tourists' desire to see the place where a work was created and thereby acquire new information about the work and its author. A notable example of this type is the old inn on Bodmin Moor where Daphne du Maurier's *Jamaica Inn* is set. Places associated with fiction, on the other hand, refer to visits to locations that are important in a literary work. For example, North Devon, where Henry Williamson's novel *Tarka the Otter* is set, has become attractive to tourists through a 180-mile walking route. Areas that attracted literary

or other famous figures emerged because they had drawn the interest of well-known individuals in the past. An example of destinations associated with an author's popularity is the seaside town of Westward Ho!, which was established in North Devon under the influence of Charles Kingsley's novel of the same name. The popularity of the book increased interest in the area and led entrepreneurs to make plans to establish a health resort there. This category also includes examples such as "Hardy Country," "Catherine Cookson Country," and "Agatha Christie Country" (Butler, 1986). This form of literary tourism is widely used by both the public and private sectors, particularly to generate economic benefits. Travel writing consists of works that influence tourists' destination choices and reintroduce places to wider audiences; examples include Bill Bryson's *Notes from a Small Island* and *A Walk in the Woods*. Literary tourism arising from the influence of film, meanwhile, involves tourists watching a film, subsequently reading the related book, and visiting the places in which the work is set. Film adaptations revive the popularity of literary works and encourage mass tourism. Tourists who visited New Zealand in 2004 because of *The Lord of the Rings* film may be cited as an example (Hoppen et al., 2011; Busby & Klug, 2001).

This typology is also reflected in the Turkish context. In particular, the museum and spatial experience centered on The Museum of Innocence in Çukurcuma constitute an important example of the transformation of fictional spaces into tangible tourism destinations (Çevik, 2018). Similarly, Istanbul, as constructed in works such as *Huzur* and *Istanbul: Memories and the City*, creates a strong spatial image in visitors' minds through literary narratives (Güneş, 2018; Pamuk, 2003; Demir, 2018; Uçman, 2023). This demonstrates that literature functions as a means of reinterpreting the city and generating tourist appeal (Uysal, 2015). Furthermore, literary museum-libraries and the recognition of literary spaces as elements of cultural heritage are among the developing dimensions of literary tourism in Türkiye (Atınç & Karadeniz, 2011; Özden & Erbay, 2019). It is also emphasized that literary tourism remains an underdeveloped form of special interest tourism in Türkiye, despite its considerable potential (Tırıl, 2018). Travel writing and literary tourism arising from the influence of film are also considered within this context. Film adaptations increase the popularity of literary works and shape tourism demand; similarly, in Türkiye, the spatial representations of literary works influence destination image and the tourism experience (Çevik, 2023).

Promotion in literary tourism

Literary tourism is based on the existence of places of particular significance in connection with literary works or authors (Arcos Pumarola, 2022, p. 165). This form of tourism is shaped by visits to particular places associated with written works and authors. Its effectiveness depends on organizing these places in a manner consistent with their representations in novels and preserving their authenticity. Indeed, the authenticity of these places offers visitors both a literary and a cultural experience. Organizing the places in accordance with their representations in novels enables visitors to experience the atmosphere of the work and the author's world more deeply. This, in turn, strengthens tourists' attachment to the place and enriches their experiences. For example, sites associated with L. M. Montgomery on Prince Edward Island, Canada, are presented in a manner consistent with the author's works, thereby providing visitors with an authentic experience (Fawcett & Cormack, 2001).

It is critically important for promotional materials to preserve the authenticity portrayed in novels in order to meet visitors' expectations. Tourists wish to see in reality the places they have imagined through literary works (Baros et al., 2025). If promotional materials fail to reflect this authenticity, visitors may experience disappointment, which may negatively affect the reputation of the destination. Although literary tourism enables readers to experience in the real world the places they have imagined in books, these experiences may sometimes fail to meet their expectations and lead to disappointment. For example, a city idealized by an author in a literary work may not offer tourists the same atmosphere when they visit it. This situation may be associated with psychological effects such as "Paris Syndrome." In this syndrome, tourists

visiting a city they have idealized may experience psychological problems such as anxiety and mood disorders because of the disappointment caused by the discrepancy between their expectations and reality (Maoz, 2006; Pizam, 2010).

The accuracy and authenticity of promotional materials play an important role in increasing visitor satisfaction and revisit intention (Baros et al., 2025). For example, by associating the symbolic world of literature with particular places, tourism promoters can highlight a range of locations that may be regarded as literary tourism resources. Places such as "Catherine Cookson Country," "Shakespeare's Stratford," "the Brontës' Yorkshire," and "Hardy Country" in England may be cited as examples of such strategies (Arcos Pumarola, 2022, p. 165). A variety of promotional tools can be used in literary tourism. These marketing tools include guidebooks and maps, literary products and souvenirs such as postcards, bookmarks, calendars, and other keepsakes, as well as websites and digital platforms such as LiteraryPlaces.com, LiteraryTraveler.com, and LiteraryTourist.com. Virtual maps and route planners facilitate travel planning for literary travelers and strengthen the integration of literary tourism into the virtual world. For example, the free application developed for Ian Rankin's Edinburgh offers users a virtual guided tour and provides information about the locations in which the stories are set. Film adaptations also revive the popularity of literary works and encourage mass tourism; this includes tourists who watch a film, subsequently read the book, and then visit the places associated with the work. Tourists who visited New Zealand in 2004 because of *The Lord of the Rings* film may be cited as an example (Struthers & Coe, 2005).

Related studies

A review of the literature on literary tourism indicates that studies generally concentrate on three main areas: theoretical approaches, research focusing on tourist experience and motivation, and applied studies of specific destinations. Theoretical studies establish the conceptual foundations of the relationship between literature and tourism. Özdemir (2009) addressed literary tourism through its cultural and economic dimensions, thereby developing a theoretical framework for the field and drawing attention to the transformative influence of literature on tourism. Similarly, by analyzing the motivations of literary tourists, Bu et al. (2021) emphasize that literature functions in tourism not only as an attraction but also as a means of producing experiences. Although these studies are important for defining the conceptual boundaries of literary tourism, they remain largely theoretical and descriptive. Applied studies, by contrast, examine the implications of literary tourism for specific destinations. In their study of the Kaz Mountains, Ergün and Yıldırım (2021) demonstrate that literary tourism has considerable potential in terms of local development, tourism product diversification, and the utilization of cultural heritage. However, such studies generally focus on individual destinations and remain limited in developing generalizable analytical models. Studies focusing on the experience of literary spaces, meanwhile, foreground the perceptual and experiential dimensions of literary tourism. Liao and Yu (2020) explain literary tourism from the perspective of embodiment, demonstrating that literary spaces are "consumed" by tourists not merely as physical places but through emotions, imagination, and symbolic meanings. Although this approach makes an important contribution to understanding the experiential depth of literary spaces, it does not directly examine how these experiences relate to tourism representations. Studies conducted in the Turkish context shed light on the level of development of the field. Yardımcı (2023) demonstrates that the number of studies on literary tourism in Türkiye remains limited and that there is a particular need for applied, comparative, and analytical research. This finding indicates that methodological and theoretical depth in the literary tourism literature has not yet developed sufficiently.

When the existing literature is evaluated within this framework, it is evident that studies are largely descriptive, conceptual, or based on individual case studies. In particular, the relationship between the spaces constructed in literary texts and the representations of these spaces in tourism promotional materials has received limited attention. Therefore, an important gap exists

in the literature regarding the examination of the areas of correspondence and divergence between literary and tourism discourses through a thematic and graded analytical approach. This study aims to fill this gap by comparatively analyzing the tourism representations of spaces constructed in literary texts and by presenting the role of literature in the formation of destination image in a more concrete and systematic manner.

Methods

This study is a comparative document analysis conducted within the framework of a qualitative research approach. In the study, literary texts in the form of novels were treated as primary documents, while contemporary tourism promotional materials concerning the locations in question were treated as secondary documents. The data were analyzed using comparative content analysis in terms of themes, codes, and levels of correspondence.

Research design

The primary aim of the study is to reveal the extent to which descriptions of places in literary works correspond to or diverge from the visual and textual representations currently used in tourism promotion for the same places. In this regard, the study seeks to analyze how place, constructed in novels as an aesthetic and narrative element, is transformed into a tangible destination image in the tourism sector. The study also focuses on how literature shapes perceptions of tourism spaces and whether it adds cultural depth to the tourism experience.

In qualitative research, the aim is not to represent a broad population quantitatively, but rather to conduct in-depth and contextual analyses based on a limited number of cases (Yıldırım & Şimşek, 2018). Therefore, the study was structured according to a research design that enables a detailed examination of the relationship between literature and tourism through representations of place.

Data sources

In this study, in accordance with the qualitative research approach, the concepts of the study group and dataset were used instead of population and sample. The dataset consisted of novels in Turkish literature containing descriptions of place and promotional materials reflecting the contemporary tourism representations of the places featured in these novels. Accordingly, the data sources were determined through a multiple-source approach that included literary texts and contemporary tourism materials, such as brochures, promotional websites, posters, travel writings, and tourism guides. The study group consisted of ten novels selected using criterion sampling, one of the purposive sampling methods, and the contemporary tourism representations of the places described in these novels. The richness of the works in terms of descriptions of place and the existence of a contemporary tourism counterpart for the places in question were established as the main selection criteria. In qualitative research, the aim is to examine a particular phenomenon in depth rather than to represent a broad population (Creswell, 2016). Accordingly, selecting a limited number of works enabled the dataset to be analyzed in detail and within its context.

The study group consisted of ten novels selected through purposive sampling and the contemporary tourism representations of the places described in these novels. The novels and places examined in the study are listed below:

- *Ahmet Hamdi Tanpınar, Saatleri Ayarlama Enstitüsü*: Istanbul (Eminönü, Pera, and the Institute building).
- *Ahmet Hamdi Tanpınar, Huzur*: The neighborhoods of Istanbul and the shores of the Bosphorus.
- *Ahmet Ümit, Beyoğlu Rapsodisi*: Beyoğlu, Gayya Kuyusu, and İstiklal Avenue.
- *Elif Şafak, Baba ve Piç*: Istanbul in general, Beyoğlu, the Bosphorus, and Nişantaşı.

- *Halide Edip Adıvar, Ateşten Gömlek*: İzmir Kordon, Istanbul–Beyoğlu, the Sakarya Front, and the Bosphorus.
- *Orhan Pamuk, İstanbul: Hatıralar ve Şehir*: The Historical Peninsula, old wooden houses, the Bosphorus, the Golden Horn, narrow streets, and everyday life.
- *Orhan Pamuk, Masumiyet Müzesi*: The Museum of Innocence house (the apartment in Çukurcuma), the streets of Çukurcuma, the rooms of the house (furniture and objects), Nişantaşı (Kemal's social environment), and views of the Bosphorus.
- *Oğuz Atay, Tutunamayanlar*: Istanbul's social spaces (coffeehouses, streets, and university surroundings).
- *Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Ankara*: Old Ankara and Ulus Square.
- *Yücel Kayıran, Efsus'a Yolculuk*: The Anatolian landscape and rural spaces.

The selection criteria were that the works strongly reflected the relationship between literature and place and that the places had contemporary tourism value. Accordingly, the following criteria were applied during the selection process:

- The descriptions of place in the novels had to be sufficiently prominent and amenable to analysis,
- The places featured in the works had to have a tangible counterpart in contemporary tourism,
- The places had to be suitable for representation in tourism promotional materials,
- The selected works had to provide diversity in terms of periods, authors, and forms of representation.

Ten novels were selected for this study because the research is based on a qualitative approach and was conducted using comparative content analysis. In qualitative research, the aim is not to represent a broad population numerically, but to conduct in-depth and meaningful analyses (Yıldırım & Şimşek, 2018). In this context, the number of works was kept limited in order to allow detailed analysis of the descriptions of place in literary texts and comparison with their counterparts in tourism materials. The selection of ten novels provided sufficient diversity to reveal different dimensions of the relationship between literature and tourism, while also ensuring the feasibility of the study and the manageability of the analysis process. Including a larger number of works could have created a risk of making the analysis superficial, whereas including fewer works might have limited the diversity of the study. Therefore, the comparative analysis conducted on ten novels provided a methodological balance between depth and diversity.

In this study, data were collected from literary texts and tourism promotional materials using document analysis.

- **Literary Texts**: The ten novels included in the study constituted the primary data source of the research. The spatial descriptions in these novels were examined in detail, and the places that stood out from a tourism perspective were coded and presented in tabular form.
- **Tourism Promotional Materials**: The websites of official tourism institutions, city promotion portals, materials published by the Ministry of Culture and Tourism, tourism brochures, and digital images presenting the selected places in their contemporary form were examined. The prominent visual and textual representations in these materials were coded in a manner suitable for comparison with the spatial descriptions in the literary texts.
- **Data Collection Process**: First, the novels were examined to identify spatial descriptions. Subsequently, the contemporary visual and textual representations of these places were obtained from tourism materials. In the final stage, the data collected from the literary texts and tourism materials were organized for comparative content analysis.

Data analysis

The data obtained in this study were analyzed by jointly using content analysis and comparative analysis techniques, both of which are qualitative data analysis approaches. The analysis process was carried out through a systematic and multi-stage structure.

- In the first stage, the selected novels and tourism promotional materials were read in detail, and the dataset was prepared for analysis. During this process, the descriptions of place in the texts were identified and divided into meaningful units.
- In the second stage, the data obtained were analyzed using the open coding technique (Saldaña, 2015). In this context, the descriptions of place in the novels and tourism materials were examined line by line, and each meaningful expression was coded according to the theme it contained. For example, historical references were grouped under the code "historical heritage," emotional and nostalgic expressions under "nostalgic Istanbul," and emphases on the modern city under "modernization."
- In the third stage, similar codes were brought together to form higher-level themes. During this process, the relationships among the codes were examined, and themes such as "the relationship between the past and the present," "tourism marketing language," and "cultural experience" were developed. In the theme development process, the frequency of repetition, contextual meaning, and representational strength of the codes were taken into consideration (Miles & Huberman, 2014).
- In the fourth stage, the codes and themes obtained from the literary texts and tourism promotional materials were subjected to comparative analysis. At this stage, literary and tourism representations of the same place were presented side by side, and similarities, differences, and levels of correspondence were identified.
- In the final stage, the findings obtained were presented in tables, visualized, and interpreted. During the interpretation process, the differences between literary discourse and tourism discourse were evaluated in the context of spatial representation and the production of cultural meaning.

In this study, the criteria of credibility, transferability, confirmability, and dependability were adopted in accordance with the qualitative research approach (Lincoln & Guba, 1985).

- To enhance the credibility of the study, the data collection and analysis processes were explained in detail, and data diversity was ensured through the combined use of literary texts and tourism promotional materials. In addition, the findings were supported through direct quotations from the texts and concrete examples during the interpretation process.
- In terms of transferability, the selection process of the study group, the data sources used, and the stages of analysis were described in detail, thereby enabling an assessment of the applicability of the study in similar contexts.
- To ensure the dependability of the study, the analysis process was conducted systematically, and the coding and theme development stages were presented clearly.
- Within the scope of confirmability, the relationships among the data, codes, and themes obtained during the research process were explicitly demonstrated, and care was taken to ensure that the interpretations were based on the data rather than on the researcher's subjective evaluations. The consistency of the findings obtained during the coding process was supported by the opinions of two field experts.

The 0–3 scoring system used in this study was developed to rate the level of spatial emphasis in literary descriptions and tourism materials. The scoring criteria were based on thematic coding and rating systems recommended in the literature on content analysis and comparative content analysis (Schreier, 2012; Krippendorff, 2013; Bowen, 2009). Accordingly:

- **Textual emphasis (0–3):** The importance attributed to the place in the novel and the intensity of its description.
- **Promotional emphasis (0–3):** The extent to which the place is highlighted in tourism materials.
- **Correspondence (0–3):** The degree of similarity or divergence between the literary description and tourism promotion. A score of “0” indicates the absence of a spatial or thematic emphasis, whereas a score of “3” indicates a high-level and distinctive description.

As a result, this method enabled the spatial dimension of the relationship between literature and tourism to be analyzed using a numerical system and allowed qualitative data to be evaluated systematically and comparatively.

Limitations of the Study

This study has several limitations in terms of scope, time, data sources, and method:

- **Limitation:** The study was limited to only ten novels. A larger number of literary works were not included in the study. Therefore, the findings are limited to the selected novels and places.
- **Spatial Limitation:** The analysis was based on comparing the places described in the novels with their contemporary tourism representations. Therefore, conclusions could be drawn only for the selected cities and places.
- **Temporal Limitation:** The difference between the periods in which the novels were written and the contemporary tourism materials may result from physical or functional changes in some places. This situation created certain limitations in the comparisons.
- **Data-Sources Limitation:** The data used in this study were limited to the novel texts and tourism promotional materials, including brochures, websites, and images. The perceptions of local residents and tourist experiences were not included within the scope of the study.
- **Methodological Limitation:** The study was limited to comparative content analysis within the scope of the qualitative method. Quantitative methods or different analysis techniques were not used.

Results and discussion

In this section, the spatial descriptions in the selected novels are comparatively analyzed alongside the representations of the same places in contemporary tourism promotional materials. During the analysis process, the similarities and differences between the spatial narratives in the literary texts and tourism discourses were examined at the thematic level. Accordingly, textual emphasis, tourism representation, codes, and themes were identified for each place, after which these elements were comparatively evaluated.

Table 1a Thematic comparative analysis of literary and tourism representations of place (Ankara—Yakup Kadri Karaosmanoğlu)

Textual Emphasis	Tourism Promotional Material	Codes	Theme
Ankara's broad avenues reflect the modern face of the new state, yet they are empty and silent; they also bear traces of old Ankara (Karaosmanoğlu, 2006).	Discover the historical and modern fabric of the capital, Ankara, and participate in cultural events (Kalkınma Kütüphanesi, n.d.).	Modernization; historical fabric; silence	Perception of the city and modernization / Cultural heritage

In Ulus Square, people are strangers to one another, yet the grandeur of the official buildings is transforming the face of the city (Karaosmanoğlu, 2006).	Visit Ankara's historical and cultural landmarks and discover works from the Republican period (Kalkınma Kütüphanesi, n.d.).	Official architecture	Social alienation
The narrow streets still carry the memory of old Ankara; stone houses and narrow roads preserve traces of everyday life.	Experience Ankara's historic fabric through its baths, inns, and narrow streets (Kalkınma Kütüphanesi, n.d.).	Traditional life; historical atmosphere; spatial memory	The meeting of the past and the present / Cultural heritage

Source: The table was prepared by the researcher based on data from Karaosmanoğlu (2006) and Kalkınma Kütüphanesi (n.d.).

The following findings emerge from the comparison between Yakup Kadri Karaosmanoğlu's novel *Ankara* and tourism promotional materials:

- **General Discourse:** In the novel, Ankara's broad avenues and official buildings foreground the process of modernization and the symbolic face of the Republic. The contrast between the old streets and buildings and the modern urban space is presented as an indicator of social change. By contrast, tourism materials promote Ankara as a city where modern and historical fabrics can be experienced together. Cultural events and museums are emphasized.
- **Difference in Presentation:** While the novel presents place within social and psychological contexts, tourism materials focus on experience and appeal. The theme of modernization is prominent in both sources; however, the novel presents a more melancholic and quiet atmosphere, whereas tourism materials convey a more positive and attractive image of the city.
- **Ulus Square:** In the novel, Ulus Square is presented as a place where official architecture symbolizes urban identity and social change, with an emphasis on social alienation. In tourism materials, however, Ulus Square is highlighted as a symbol of the Republic and for its cultural heritage value.
- **Narrow Streets:** In the novel, the narrow streets are described as symbols of traditional life, meeting points of the past and the present, and elements of cultural heritage. The literary text reflects a nostalgic sensibility in these places. In tourism materials, however, the same streets are highlighted in the context of historical experience and cultural heritage tourism.
- **Overall Assessment:** The spatial descriptions in Yakup Kadri's *Ankara* approach the processes of modernization and social change from a critical perspective. By contrast, tourism promotional materials present the same places more positively, attractively, and as elements of cultural richness. Thus, the same place is reinterpreted in different contexts within literature and tourism.

Table 1b Comparative analysis of literary and tourism representations of place based on correspondence (Ankara—Yakup Kadri Karaosmanoğlu)

Place	Page	Summary of Description	Type of Description	Textual Emphasis (0–3)	Promotional Emphasis (0–3)	Correspondence (0–3)
Yenişehir (Broad Avenues)	p. 45	Avenues reflecting the modern face of the new state, yet empty and silent; they also bear traces of old Ankara	Modernization / Historical transition	3	3	3

Ulus Square	p. 90	The grandeur of official buildings transforms the face of the city; alienation exists among people	Official architecture / Social alienation	3	2	2
Old Ankara (Narrow Streets)	p. 150	Stone houses and narrow roads preserving traces of everyday life; the memory of old Ankara	Traditional life / Historical atmosphere	2	2	2

Source: The table was prepared by the researcher based on data from Karaosmanoğlu (2006) and Kalkınma Kütüphanesi (n.d.).

In Table 1b, Yakup Kadri Karaosmanoğlu portrays Ankara through Yenışehir (broad avenues), Ulus Square, and old Ankara (narrow streets).

- **Yenışehir (Broad Avenues):** In the novel, the streets of Yenışehir are described as empty and silent spaces that nevertheless reflect the modern face of the new state. The emphasis on historical transition and modernization is high in these descriptions (textual emphasis: 3). In tourism materials, Yenışehir is promoted in the context of modern Ankara, with its broad avenues and Republican-era urban planning (promotional emphasis: 3). Since the novel's emphasis on modernization and historical transition corresponds closely to the physical and historical aspects emphasized in the promotional materials, the correspondence score is 3.
- **Ulus Square:** In the novel, Ulus Square is described through the grandeur of official buildings and social alienation, with the architectural and social dimensions of the place being foregrounded (textual emphasis: 3). In tourism materials, Ulus Square is presented in the context of Republican-era works and urban identity (promotional emphasis: 2). Although the physical and historical aspects correspond, the novel's emphasis on social alienation and psychology is not reflected in the promotional materials. Therefore, the correspondence score is 2.
- **Old Ankara (Narrow Streets):** In the novel, old Ankara is described through its narrow streets, stone houses, and narrow roads in the context of traditional life and historical atmosphere. The description is detailed, although social dramatization remains limited (textual emphasis: 2). In tourism materials, old Ankara is presented through its historical fabric and traditional life; however, its emotional and social depth is not reflected (promotional emphasis: 2). The physical and historical aspects correspond in both discourses, but the emotional depth of the novel is lacking in the promotional materials. Therefore, the correspondence score is 2.
- **Overall Assessment:** There is full correspondence for the broad avenues (3). Although the architectural and historical aspects of Ulus Square correspond, the absence of social alienation in the promotional materials results in a correspondence score of 2. Similarly, although the physical and historical aspects of old Ankara correspond, the social and emotional dimensions are not conveyed; therefore, its correspondence score is 2.

Table 2a Thematic comparative analysis of literary and tourism representations of place (Ateşten Gümlek—Halide Edip Adivar)

Textual Emphasis	Tourism Promotional Material	Codes	Theme
The streets of Istanbul under the shadow of war concealed the hurried and anxious faces of the people, merging with	Discover the past through Istanbul's historic streets, museums, and cultural heritage (İstanbul goTürkiye, n.d.).	Effects of war; social anxiety; historical heritage	History / Social memory and urban life

the silence that seeped into their homes (Adivar, 2009).				
The people who witnessed the occupation of İzmir were rushing anxiously through the streets. The footsteps of foreign soldiers echoed along Kordon (Adivar, 2009).	Kordon is a symbol of the city, with its seaside walking paths, cafés, and sunset views (İstanbul goTürkiye, n.d.).	Occupation; Kordon seafront	Historical trauma and tourism symbol	
Under the shadow of the occupying forces in Istanbul, an anxious wait prevailed along the shores of the Bosphorus (Adivar, 2009).	The Bosphorus is one of the world's most important waterways, with its historic waterfront mansions, bridges, and unique scenery (İstanbul goTürkiye, n.d.).	Bosphorus; waterfront mansions; atmosphere of occupation	Shadow of war and cultural heritage	
In the villages of Anatolia, people could not hide their tears as they bid farewell to soldiers leaving for the front (Adivar, 2009).	Hospitality, authentic life, and cultural values are foregrounded in Anatolian villages (İstanbul goTürkiye, n.d.).	Village; local people; hospitality	The National Struggle and local culture	
The battles fought along the banks of the Sakarya amid the smell of dust and gunpowder symbolized the struggle for freedom (Adivar, 2009).	The Sakarya River is a natural and cultural asset that has hosted civilizations throughout history (İstanbul goTürkiye, n.d.).	Sakarya; front	Struggle for liberation and natural heritage	

Source: The table was prepared by the researcher based on data from Adivar (2009) and İstanbul goTürkiye (n.d.).

Table 2a compares the discourse of Halide Edip Adivar's novel *Ateşten Gömlek* with that of tourism materials. In *Ateşten Gömlek*, Halide Edip Adivar describes the streets of wartime Istanbul. The streets are filled with anxiety and haste and bear the traces of individual and social trauma. Historical buildings and streets are portrayed within a sorrowful and emotional atmosphere. In tourism materials, however, Istanbul is promoted through its historic streets and cultural heritage. Rather than the traces of war and social anxiety, a discourse focusing on tourism experience, aesthetics, and discovery is foregrounded. Although place is central to both discourses, their emphases differ. In the novel, place is presented through the atmosphere of occupation, war, and the National Struggle, whereas tourism materials present it through peace, cultural heritage, and natural beauty. This demonstrates that literature addresses place in the context of historical memory and emotional depth, whereas tourism approaches it in terms of contemporary experience and appeal. In conclusion, while places in the novel are treated multidimensionally through sorrow, the past, and alienation, the same places are presented in tourism materials in terms of positive experience, modernity, and appeal.

Table 2b Comparative analysis of literary and tourism representations of place based on correspondence (*Ateşten Gömlek*—Halide Edip Adivar)

Place	Page	Summary of Description	Type of Description	Textual Emphasis (0–3)	Promotional Emphasis (0–3)	Correspondence (0–3)
İzmir Kordon	p. 45	An atmosphere of sorrow and anxiety along İzmir's seafront following the occupation; the	Atmospheric / Social	3	2	2

		despair of the local people				
Istanbul-Beyoğlu	p. 88	Entertainment venues reflecting modernization and foreign influence; cosmopolitan life	Sociocultural	2	3	2
Sakarya Front	p. 150	Descriptions of the front; a battlefield integrated with nature and symbolizing the spirit of the National Struggle	Historical / Military	3	1	2
Bosphorus	p. 60	Istanbul viewed from the sea during the occupation; beauty and sorrow presented together	Natural / Atmospheric	3	3	3

Source: The table was prepared by the researcher based on data from Adivar (2009) and İstanbul goTürkiye (n.d.).

As can be seen in Table 2b, the places featured in Halide Edip Adivar's novel *Ateşten Gömlek* are İzmir Kordon, İstanbul-Beyoğlu, the Bosphorus, and the Sakarya Front.

- **İzmir Kordon:** In the novel, İzmir Kordon is portrayed through a profound atmosphere of sorrow, anxiety, and public despair following the occupation (textual emphasis: 3). In tourism materials, Kordon is generally promoted as a place to visit and in terms of its sea views, while the emotional intensity and historical trauma portrayed in the novel are not reflected (promotional emphasis: 2). Although the physical place corresponds in both sources, the emotional and historical drama is not conveyed in the tourism materials; therefore, the correspondence score is 2.
- **İstanbul-Beyoğlu:** The novel portrays Beyoğlu through its sociocultural dimensions as a cosmopolitan area of entertainment in which modernization and foreign influence are felt (textual emphasis: 3). Tourism materials similarly highlight Beyoğlu through its art galleries, cafés, and historical fabric (promotional emphasis: 3). Therefore, the correspondence score is 3, as both the novel and the promotional materials emphasize Beyoğlu's cosmopolitan and modern character.
- **The Bosphorus:** In the novel, the Bosphorus is portrayed during the occupation as a place where beauty and sorrow coexist (textual emphasis: 3). Tourism materials also present the Bosphorus strongly in terms of scenery and aesthetic experience (promotional emphasis: 3). Since the physical and aesthetic aspects correspond to a high degree, the correspondence score is 3.

Table 3a Thematic comparative analysis of literary and tourism representations of place (Baba ve Piç—Elif Şafak)

Textual Emphasis	Tourism Promotional Material	Codes	Theme
The characters living in different districts of İstanbul established their relationships with the city through the diversity of its places; the Bosphorus, streets, and houses reflected their states of mind (Şafak, 2006).	Discover Bosphorus views, cultural tours, and neighborhood life (İstanbul Provincial Directorate of Culture and Tourism, n.d.).	Sociocultural diversity; place and psychology; urban experience	Human–place relationship and urban identity
İstanbul was a city living with the shadows of the past, a	İstanbul is a unique world city where history and	Past; identity; memory	History and cultural heritage

city of suffering and secrets; traces of history could be felt in every corner (Şafak, 2006).	modernity intertwine and where the traces of time are preserved (Istanbul Provincial Directorate of Culture and Tourism, n.d.).		
The narrow streets of Beyoğlu were full of contradictions, with taverns filled with laughter on the one hand and apartment buildings permeated by loneliness on the other (Şafak, 2006).	Beyoğlu, where the heart of modern life beats among art galleries, cafés, and historical buildings, offers visitors a distinctive experience (Istanbul Provincial Directorate of Culture and Tourism, n.d.).	Social life; contradiction; modernity	Sociocultural diversity
Standing on the shore of the Bosphorus, the protagonist admired the beauty of the city while simultaneously reflecting sorrowfully on the past (Şafak, 2006).	Discover the unique views of the Bosphorus on a boat tour (Istanbul Provincial Directorate of Culture and Tourism, n.d.).	Nature; aesthetics; sorrow	Scenery and emotion
The elegant shops and display windows of Nişantaşı evoked a sense of alienation and distance in the protagonist (Şafak, 2006).	With its luxury stores and prestigious cafés, Nişantaşı offers visitors an exclusive shopping experience (Istanbul Provincial Directorate of Culture and Tourism, n.d.).	Consumption; modern life; alienation; consumer culture	Consumer culture

Source: The table was prepared by the researcher based on data from Şafak (2006) and the Istanbul Provincial Directorate of Culture and Tourism (n.d.).

As can be seen in Table 3a, shows that the author includes the places of Istanbul, Beyoğlu, the Bosphorus, and Nişantaşı. In the literary text, the author maintains a strong textual emphasis by describing the different districts of Istanbul in connection with the characters' psychology. For example, the Bosphorus view, the display windows in Nişantaşı, and the narrow streets of Beyoğlu convey feelings of loneliness, sorrow, and alienation. Places are presented as reflections of individual experience and social life. In tourism materials, however, the same places are promoted with an emphasis on experience, aesthetics, appeal, and cultural diversity. For example, Bosphorus tours, shopping and prestige in Nişantaşı, and cafés and art galleries in Beyoğlu are foregrounded. In this context, literature associates place with individual psychology and social contradictions, whereas tourism promotion focuses on the appeal of place and visitor experience. Although the textual and promotional emphases correspond, their approaches differ.

- **The Bosphorus:** Aesthetics and appeal are foregrounded in both the novel and tourism materials. While the emotional tone in the novel is more sorrowful, the tourism material focuses on experience and visual appeal.
- **Beyoğlu:** Sociocultural diversity and modernity are emphasized in both sources.
- **Nişantaşı:** In the novel, modern life and consumption are presented in the context of alienation, whereas the tourism material foregrounds prestige and the shopping experience.

Thematically, a connection is established between urban identity, the human–place relationship, and social emotion on the one hand, and cultural appeal on the other. While the novel conveys individual and social experience, the tourism material foregrounds the appeal and aesthetic value of place. Although there is a degree of correspondence between the novel and the tourism material, emotional depth and social criticism are largely softened in tourism discourse.

Table 3b Comparative analysis of literary and tourism representations of place based on correspondence

Place	Page	Summary of Description	Type of Description	Textual Emphasis (0–3)	Promotional Emphasis (0–3)	Correspondence (0–3)
Istanbul (Overall)	p. 25	Istanbul as a city filled with the shadows and secrets of the past; the coexistence of history and suffering	Historical / Atmospheric	3	3	3
Beyoğlu	p. 78	Taverns and apartment buildings along narrow streets; the intertwining of entertainment and loneliness	Sociocultural	3	3	2
The Bosphorus	p. 140	The protagonist experiences both admiration and sorrow while looking at the Bosphorus view	Natural / Aesthetic / Atmospheric	3	2	2
Nişantaşı	p. 200	Elegant shops and display windows that evoke feelings of alienation and distance in the protagonist	Modern Life / Consumer Culture	2	3	2

Source: The table was prepared by the researcher based on data from Şafak (2006) and the Istanbul Provincial Directorate of Culture and Tourism (n.d.).

As can be seen in Table 3b, Istanbul overall, Beyoğlu, the Bosphorus, and Nişantaşı are addressed in terms of textual emphasis, promotional emphasis, and correspondence.

- ***Istanbul (Overall):*** In the novel, Istanbul is described in depth, from historical and atmospheric perspectives, as a city filled with the shadows and secrets of the past (textual emphasis: 3). In tourism materials, the city is promoted in the context of history and cultural heritage, with its historical fabric being foregrounded (promotional emphasis: 3). The novel's historical and atmospheric emphasis corresponds to a high degree with the historical and cultural focus of the promotional materials (correspondence score: 3).
- ***Beyoğlu:*** In the novel, Beyoğlu is described through its narrow streets, taverns, and apartment buildings as a place where entertainment and loneliness are intertwined (textual emphasis: 3). In tourism materials, Beyoğlu is highlighted through its art galleries, cafés, and historical fabric (promotional emphasis: 3). As the physical and sociocultural dimensions are similarly emphasized in both sources, the correspondence score is 2.
- ***The Bosphorus:*** In the novel, the Bosphorus view is presented through the protagonist's feelings of both admiration and sorrow (textual emphasis: 3). In tourism materials, the Bosphorus is foregrounded in terms of scenery and aesthetic experience; however, the melancholic and emotional tone of the novel is not reflected (promotional emphasis: 2). Although the physical and aesthetic dimensions correspond, the psychological and emotional intensity is absent from the tourism material; therefore, the correspondence score is 2.
- ***Nişantaşı:*** In the novel, Nişantaşı is described in the context of modern life and consumer culture through the protagonist's feelings of alienation and distance (textual emphasis: 2). In tourism materials, Nişantaşı is foregrounded through its luxury stores, prestigious

cafés, and shopping experience (promotional emphasis: 3). Although the physical and modern-life dimensions of the place correspond in both sources, the critical and emotional perspective of the novel is absent from the promotional materials; therefore, the correspondence score is 2.

Table 4a Thematic comparative analysis of literary and tourism representations of place (*Beyoğlu Rapsodisi*—Ahmet Ümit)

Textual Emphasis	Tourism Promotional Material	Codes	Theme
An abyss in Beyoğlu ... Beyoğlu, building by building, street by street. That polyphonic, colorful, multilingual, and multicultural Beyoğlu.	Beyoğlu's "multicultural, multilingual, and multilayered identity" is highlighted through its art galleries, cafés, and historical buildings; the panorama of Beyoğlu is presented as dynamic (TRT Haber, 2021; Fest Tr., 2025).	Street; multiculturalism; visibility; historical change	Urban identity / Cultural diversity / Social transformation
Standing in the middle of İstiklal Avenue ... a stage filled with secrets and suffering.	İstiklal Avenue is presented as Beyoğlu's best-known symbol; promotional materials use images and texts emphasizing walking, shopping, and spatial dynamism (Bloomberg, 2017; Istanbul Metropolitan Municipality Directorate of Urban Planning, n.d.).	Avenue; identity; visibility; social confrontation	Modernity, public space, and individual stories intertwined
Their lives changed following Kenan's death; the days when Beyoğlu was filled with are now fading away.	Beyoğlu's cultural fabric and artistic past are presented as elements of its appeal, including historic cinemas and the preserved façades of old buildings (TRT Haber, 2021; AA Kültür, 2020).	Loss of identity; artistic and cultural past; nostalgia	Confronting the past and public cultural heritage

Source: The table was prepared by the researcher based on data from Ümit (2003), TRT Haber (2021), Fest Tr. (2025), Bloomberg (2017), the Istanbul Metropolitan Municipality Directorate of Urban Planning (n.d.), and AA Kültür (2020).

As can be seen in Table 4a, Beyoğlu is presented in the novel not merely as a geographical district, but as a polyphonic place characterized by considerable cultural diversity and a conflictual coexistence of the past and the present. The characters' experiences and the historical fabric of the district reveal the social and cultural depth of the place. In tourism materials, however, Beyoğlu is generally promoted by foregrounding attractive elements such as its cultural heritage, street life, cafés, and art galleries. The darker, painful aspects of the novel and its conflicts of identity are left in the background. Tourism materials particularly emphasize cultural diversity and the aesthetic heritage of the past. From a thematic perspective, the themes foregrounded in the novel and tourism materials are cultural identity, nostalgia, modernization, spatial memory, and social change.

Table 4b Comparative analysis of literary and tourism representations of place based on correspondence

Place	Page	Summary of Description	Type of Description	Textual Emphasis (0–3)	Promotional Emphasis (0–3)	Correspondence (0–3)
Beyoğlu–Gayya Kuyusu	From the novel summary	Beyoğlu, building by building and street by street; polyphonic, colorful, multilingual, and multicultural	Street / Multiculturalism / Visuality / Historical change Avenue / Identity / Visibility / Social confrontation	3	3	3
İstiklal Avenue	—	A stage standing at the center, filled with secrets and suffering	Loss of identity / Artistic and cultural past / Nostalgia	3	2	2
Beyoğlu – Artists and cultural figures of the past	—	Lives transformed after Kenan's death; the traces of artists and cultural figures of the past are fading		3	2	2

Source: The table was prepared by the researcher based on data from Ümit (2003), TRT Haber (2021), Fest Tr. (2025), Bloomberg (2017), the Istanbul Metropolitan Municipality Directorate of Urban Planning (n.d.), and AA Kültür (2020).

As can be seen in Table 4b, the textual emphasis of the novel is scored as 3 for all places. In Ahmet Ümit's novel, Beyoğlu is described in detail through its streets, avenues, and structural and cultural layers in the context of the characters' psychology and social change. The author uses places not merely as physical spaces but as settings in which individual and social stories are reflected. The emphasis in tourism materials ranges from 2 to 3 points. For example, the emphasis is high in the general promotion of Beyoğlu and in descriptions of Gayya Kuyusu or panoramic Beyoğlu (3 points), whereas it is moderate in the representations of İstiklal Avenue and the district's cultural past (2–3 points). This indicates that tourism materials focus primarily on experience, visuality, and appeal while reflecting social and individual depth to a lesser extent.

- **Social and Cultural Places:** In the novel, streets, avenues, and panoramic views reveal Beyoğlu's social fabric, the isolation experienced by individuals, and social interactions. Tourism materials, however, emphasize the aesthetic, multicultural, and experiential dimensions of the place.
- **Gayya Kuyusu and Panoramic Beyoğlu:** The correspondence score is 3. Both the novel and tourism materials foreground Beyoğlu's multilayered and multicultural structure and its aesthetic value.
- **İstiklal Avenue and Former Cultural Spaces:** The correspondence score is 2, indicating a moderate level of correspondence. While the novel foregrounds individual and social stories, the promotional material remains general and focuses on experience and visuality. The nostalgic, psychological, and cultural dimensions of the place are treated in greater depth in the novel.
- **History and Cultural Heritage:** The level of correspondence is quite high in terms of old buildings and the district's artistic past. Both the novel and tourism materials emphasize the importance of historical buildings and cultural heritage. The preservation of old cinemas and buildings is valuable from the perspectives of both literature and tourism.
- **Identity and Nostalgia:** While the novel addresses individual and collective memory in Beyoğlu, tourism materials present this past in the context of appeal and experience. Thus, a bridge is established between individual experience and public promotion.

Table 5a Thematic comparative analysis of literary and tourism representations of place (*Efsus'a Yolculuk*—Yücel Kayıran)

Textual Emphasis	Tourism Promotional Material	Codes	Theme
The ancient theater of Efsus preserved the silence of the past through the footsteps echoing on its stone steps; every stone had a story (Kayıran, 2017).	The Ancient Theater of Ephesus is a unique place to visit for those interested in history and culture (Museums and Archaeological Sites, n.d.).	Ancient theater; history; silence	Cultural heritage and historical consciousness
As the protagonist wandered through the city's narrow streets, among stone houses and old baths, he noticed how slowly time passed (Kayıran, 2017).	The narrow streets and historical buildings offer visitors traces of the Ottoman and ancient periods (İzmir Provincial Directorate of Culture and Tourism, n.d.).	Street; traditional life; spatial memory	The meeting of the past and the present and cultural tourism
Agora Square was the center of the marketplace and social gatherings; the voices echoing among the stones whispered of the past (Kayıran, 2017).	The Agora is an ideal place for discovering social life and cultural heritage in the ancient city (Turkish Archaeological News, 2024).	Agora; social life; history	Collective memory and cultural experience
As he watched the sea from the harbor area, he stood at the point where the past and the present converged; the blue of the sea and history stood side by side (Kayıran, 2017).	The harbor of Ephesus fascinates visitors with its ancient and natural beauty (Türkiye Cultural Portal, n.d.).	Harbor; nature; history	The integration of nature and cultural heritage

Source: The table was prepared by the researcher based on data from Kayıran (2017), Museums and Archaeological Sites (n.d.), the İzmir Provincial Directorate of Culture and Tourism (n.d.), Turkish Archaeological News (2024), and the Türkiye Cultural Portal (n.d.).

As can be seen in Table 5a, there is a substantial degree of correspondence between the literary text and tourism promotional materials, particularly regarding historical sites such as the Great Theatre of Ephesus, the Agora, the narrow streets, and the harbor district. In the novel, these places are portrayed not only through their physical characteristics but also as symbolic spaces that embody historical memory, silence, personal experience, and traces of the past. By contrast, tourism promotional materials present the same locations within the framework of cultural heritage, visitor experience, and destination attractiveness, emphasizing their historical and archaeological significance.

- **Agora Square:** In the novel, it is a place of collective memory that carries the voices of the past into the present. In the tourism material, the same area is defined as a tangible manifestation of cultural heritage and a place of experience.
- **Harbor Area:** While the convergence of the past and the present is conveyed through individual sensibility in the novel, nature and history are promoted as an aesthetic whole in the tourism material.

Overall, while places in the novel are treated through emotional and individual experience and historical memory, the same places are presented in tourism materials as attractions to be visited and experienced. In this context, literature and tourism employ different meaning-making

strategies in relation to the same place. While the novel offers a profound and subjective experience, the tourism material adopts an approach focused on promotion and appeal.

Table 5b Comparative analysis of literary and tourism representations of place based on correspondence

Place	Page	Summary of Description	Type of Description	Textual Emphasis (0–3)	Promotional Emphasis (0–3)	Correspondence (0–3)
Rural Anatolian Villages	p. 50	Anatolian life, nature, and traditional rituals	Sociocultural / Nature	3	2	2
Ancient Theater	p. 34	Footsteps echoing on the stone steps; each stone whispers a story from the past	Historical / Atmospheric	3	3	3
Narrow Streets and Stone Houses	p. 58	The protagonist realizes that time passes slowly in the narrow streets; old baths	Traditional Life / Spatial Memory	3	2	2
Agora Square	p. 75	The center of the marketplace and social gatherings; voices echoing among the stones	Social Life / History	3	3	3
Harbor Area	p. 102	Standing at the point where the past and the present converge while watching the sea; the blue of the sea and history side by side	Nature / History / Aesthetics	2	3	2

Source: The table was prepared by the researcher based on data from Kayıran (2017), Museums and Archaeological Sites (n.d.), the İzmir Provincial Directorate of Culture and Tourism (n.d.), Turkish Archaeological News (2024), and the Türkiye Cultural Portal (n.d.).

As can be seen in Table 5b, the level of correspondence between the places in the novel *Efsus'a Yolculuk* and the tourism materials was examined through five main places: rural Anatolian villages, the Ancient Theater, narrow streets and stone houses, Agora Square, and the Harbor Area.

- **Rural Anatolian Villages:** In the novel, Anatolian life is described within a context of sociocultural richness through nature and traditional rituals, while place and lifestyle are addressed in detail (textual emphasis: 3). In tourism materials, the villages are presented in terms of traditional life, natural beauty, and cultural experience; however, the ritualistic and inner atmosphere of the novel is not reflected (promotional emphasis: 2). The correspondence score is 2.
- **Ancient Theater:** In the novel, the historical atmosphere is strongly conveyed through the stone steps, echoing footsteps, and the silence of the past (textual emphasis: 3). In tourism materials, the Ancient Theater is promoted in the context of visitor experience through its historical and cultural values (promotional emphasis: 3). The correspondence score is 3.
- **Narrow Streets and Stone Houses:** In the novel, the narrow streets are described as places where the protagonist realizes that time passes slowly, while old baths and the historical and traditional dimensions are emphasized (textual emphasis: 3). In tourism materials, these places are highlighted as places to visit and as settings for cultural experience; however, the novel's perception of time and atmospheric depth are not reflected (promotional emphasis: 2). The correspondence score is 2.

- **Agora Square:** In the novel, Agora Square is portrayed as the center of the marketplace and social gatherings, with voices echoing among the stones, thereby strongly conveying social life and the historical atmosphere (textual emphasis: 3). In tourism materials, the Agora is highlighted through its social life and historical values (promotional emphasis: 3). The correspondence score is 3.
- **Harbor Area:** While the novel describes the Harbor Area as an aesthetic place, its social depth remains limited. An emotional connection is established through the protagonist's contemplation of the sea and recognition of the convergence of the past and the present; however, detailed social or individual narratives remain limited. Therefore, the literary emphasis is moderate (textual emphasis: 2). In tourism materials, the Harbor Area is foregrounded as an attraction through its natural and historical values. The emphasis on aesthetic experience and visual appeal is strong; therefore, the promotional emphasis is rated as high (3). Although the physical and aesthetic dimensions of the place are present in both discourses, the emotional and temporal depth of the novel is not fully reflected in the tourism material. In this context, the level of correspondence is moderate (2).

Overall, while places in the novel are treated in the context of emotional, historical, and individual experience, the same places are presented in tourism materials as areas to be visited and experienced and as attractions distinguished by their aesthetic value. This indicates that the same place is addressed through different meaning-making strategies in literature and tourism.

Table 6a Thematic comparative analysis of literary and tourism representations of place (Istanbul: *Memories and the City*—Orhan Pamuk)

Textual Emphasis	Tourism Promotional Material	Codes	Theme
Amid ruins and black-and-white shadows, Istanbul appeared as a melancholic city (Pamuk, 2003).	A fascinating world city where history and modernity intertwine (Istanbul goTürkiye, n.d.).	Melancholy; past; aesthetics	Emotional perception of place / Melancholy and grandeur
Ships disappearing into the mist of the Golden Horn and dilapidated buildings left their mark on the Istanbul of my childhood (Pamuk, 2003).	Cultural tours, historical mosques, and panoramic views await visitors in the Golden Horn (Turkey Tour Organizer, n.d.).	Scenery; history; childhood memory	Nature and cultural heritage
The ruins of old waterfront mansions along the shores of the Bosphorus evoked both the grandeur and the decline of the past (Pamuk, 2003).	With its waterfront mansions, bridges, and unique scenery, the Bosphorus is the jewel of Istanbul (Istanbul goTürkiye, n.d.).	Waterfront mansions; scenery; decline; grandeur	The intersection of the past and the present
Life in the narrow streets of old Istanbul, in the shadow of stone houses, reflected a city that was both traditional and impoverished (Pamuk, 2003).	Discover Istanbul's cultural richness through its narrow streets, inns, mosques, and bazaars (Istanbul Provincial Directorate of Culture and Tourism, n.d.).	Street; spatial memory; poverty	Cultural heritage and everyday life

Source: The table was prepared by the researcher based on data from Pamuk (2003), Istanbul goTürkiye (n.d.), Turkey Tour Organizer (n.d.), and the Istanbul Provincial Directorate of Culture and Tourism (n.d.).

As can be seen in Table 6a, the literary descriptions in the work are primarily constructed around melancholy, ruins, desolation, and individual memory. By placing the concept of “melancholy” at the center, Pamuk positions Istanbul as a city that lives with the shadows of the past. By

contrast, tourism materials present Istanbul as a vibrant, aesthetically appealing, and attractive “world city.” These materials foreground the city’s historical and cultural richness but do not reflect its individual and emotional burdens. While subjective emotions predominate in the literary emphasis, objective elements of attraction are foregrounded in tourism discourse. There is a strong correspondence between the two discourses in terms of place and history; for example, the Bosphorus, the Golden Horn, and the Historical Peninsula are common reference points in both the work and the promotional materials. However, there is a clear divergence in emotional tone. While Pamuk dramatizes the past through expressions such as “ruins, poverty, and decline,” tourism discourse employs concepts such as “unique scenery, rich cultural heritage, and appeal.” Spatial correspondence is high, whereas emotional and perceptual correspondence is low.

When examined thematically, the emotional perception of place in the work is conveyed through “melancholy” and individual memory, whereas promotional materials emphasize “grandeur” and visibility. In terms of nature and cultural heritage, the Golden Horn, the Bosphorus, and the narrow streets are central to both discourses; however, the perspective is inward-looking in the work and outward-looking in tourism materials. Regarding the intersection of the past and the present, ruins are carried into the present in the work, whereas tourism promotion integrates the past into the present as an “element of attraction.” In the context of everyday life, Pamuk emphasizes “poverty and ordinariness,” while tourism materials present the same places through the discourse of an “authentic experience.”

Taken together, while Pamuk’s Istanbul is portrayed as melancholic, individual, and laden with memories, tourism materials promote Istanbul as an attractive, outward-looking, and globally branded city. Although both discourses draw upon the same spatial memory, the emotional and perceptual framing of this memory differs. Overall, Pamuk’s descriptions provide spatial material for tourism promotion; however, their emotional tone—melancholy, ruins, and decline—is not directly transferred into promotional discourse. This situation reveals both the dimensions of correspondence and divergence in the relationship between literature and tourism.

Table 6b Comparative analysis of literary and tourism representations of place based on correspondence

Place	Page	Summary of Description	Type of Description	Textual Emphasis (0–3)	Promotional Emphasis (0–3)	Correspondence (0–3)
Istanbul Skyline	p.18-25	Black-and-white panorama of Istanbul featuring domes, minarets, and an atmosphere of melancholy.	Aesthetic–Emotional Place	3	3	2
Golden Horn	p.45-52	Fog, historic ships, industrial remnants, and childhood memories.	Nature / History / Memory	3	2	2
Bosphorus	p.83-95	Historic waterfront mansions, conveying both the grandeur and the decline of the past.	Historic Landscape / Aesthetics	3	3	3
Historic Peninsula	p.150-160	Ottoman heritage, historic architecture, and enduring traces of the past.	Historical Heritage	3	2	3
Historic Streets of Istanbul	p.112–118	Narrow streets, stone houses, poverty, and everyday life.	Sociocultural / Spatial Memory	3	2	2

Source: The table was prepared by the researcher based on data from Pamuk (2003), Istanbul goTürkiye (n.d.), Turkey Tour Organizer (n.d.), and the Istanbul Provincial Directorate of Culture and Tourism (n.d.).

Table 6b compares the novel with tourism promotional materials through five spatial settings: the Istanbul Skyline, the Golden Horn, the Bosphorus, the Old Streets of Istanbul, and the Historic Peninsula.

- **The Istanbul Skyline** is portrayed in Pamuk's narrative as one of the city's defining images, strongly associated with black-and-white aesthetics, melancholy, and the concept of *hüzün*. Therefore, the emphasis level in the literary text was evaluated as high (3). Likewise, the Istanbul skyline, characterized by its domes and minarets, represents one of the most recognizable visual symbols of the destination in tourism promotional materials; thus, the promotional emphasis was also rated high (3). However, while the literary narrative emphasizes melancholy and introspection, tourism materials foreground magnificence, aesthetic appeal, and attractiveness. Consequently, the level of correspondence between the two representations was evaluated as moderate (2).
- **The Golden Horn** is extensively depicted in the novel through childhood memories, fog, old ships, and industrial remnants, creating a strong association with personal memory and melancholy. Accordingly, the textual emphasis was rated as high (3). In tourism promotional materials, however, the Golden Horn is primarily presented as part of cultural itineraries, panoramic viewpoints, and the city's historic environment. Therefore, the promotional emphasis was evaluated as moderate (2). Although both discourses focus on the same physical setting, the meanings attributed to the place differ considerably, resulting in a correspondence score of moderate (2).
- **The Bosphorus constitutes** one of Istanbul's most significant symbolic spaces in both the literary narrative and tourism promotion. In Pamuk's narrative, historic waterfront mansions, historical continuity, grandeur, and decline coexist, whereas tourism materials emphasize the Bosphorus as one of the destination's principal attractions through its natural beauty, waterfront mansions, and panoramic scenery. Since both representations highlight the physical characteristics and symbolic significance of the place to a similar extent, the textual emphasis and promotional emphasis were both rated high (3), and the correspondence level was likewise evaluated as high (3).
- **The Old Streets** of Istanbul are described in the novel through detailed depictions of everyday life, poverty, stone houses, and spatial memory. Accordingly, the textual emphasis was rated as high (3). In tourism promotional materials, however, these streets are primarily presented in terms of their authentic atmosphere, historic fabric, and cultural experience, while the socioeconomic dimensions of everyday life receive little attention. Therefore, the promotional emphasis was evaluated as moderate (2). Although the same physical setting is represented, the differing modes of representation resulted in a correspondence score of moderate (2).
- **The Historic Peninsula** represents one of the most important manifestations of Istanbul's historical and cultural identity in both the novel and tourism promotional materials. Ottoman heritage, historic buildings, mosques, and cultural continuity are strongly emphasized in both discourses. Accordingly, both the textual emphasis and promotional emphasis were evaluated as high (3). Because the literary narrative and tourism discourse exhibit a high degree of similarity in their representation of this historic setting, the correspondence score was likewise determined to be high (3).

Table 7a Thematic comparative analysis of literary and tourism representations of place (Huzur—Ahmet Hamdi Tanpınar)

Textual Emphasis	Tourism Promotional Material	Codes	Theme
------------------	------------------------------	-------	-------

The silence along the shores of the Bosphorus merges with the characters' inner worlds; the sea and coastal places are filled with emotions and thoughts (Ümit, 2003).	Experience unique views and historical places on a boat tour of the Bosphorus (The Other Tour, 2025).	Nature and scenery	Aesthetic experience and emotional perception of scenery
--	---	--------------------	--

Source: The table was prepared by the researcher based on data from Tanpınar (1949) and The Other Tour (2025).

As can be seen in Table 7a, when the novel and promotional materials are compared in terms of discourse, the Bosphorus shoreline and coastal places are portrayed in the novel as spaces reflecting the characters' inner worlds, while the sea and shoreline complement their moods through the natural atmosphere. In the tourism material, however, the Bosphorus is promoted through tours, scenic views, and boat experiences.

Table 7b Comparative analysis of literary and tourism representations of place based on correspondence

Place	Page	Summary of Description	Type of Description	Textual Emphasis (0–3)	Promotional Emphasis (0–3)	Correspondence (0–3)
Istanbul Districts	p. 35	The characters' inner worlds are reflected through streets and neighborhoods	Social / Architectural	3	2	2
Bosphorus Shoreline	p. 112	The silence of the sea and the aesthetic description of the shoreline	Natural / Atmospheric	3	3	3

Source: The table was prepared by the researcher based on data from Tanpınar (1949) and The Other Tour (2025).

As can be seen in Table 7b, the novel Huzur and the tourism materials are compared through two places: Istanbul's districts and the Bosphorus shoreline.

- **Istanbul Districts:** The novel strongly portrays districts and streets as means of reflecting the characters' inner worlds, with social and architectural details being treated extensively. The textual emphasis score is 3. In tourism materials, the districts are highlighted in the context of sightseeing, history, and cultural experience; however, reflections of the characters' psychological worlds are absent from the promotional discourse. The promotional emphasis score is 2. In terms of correspondence, although the physical and social fabric of the place corresponds in both discourses, the psychological and internal reflections found in the novel are not included in the promotional material. The correspondence score is 2.
- **Bosphorus Shoreline:** The novel portrays the Bosphorus shoreline in a strongly atmospheric manner through the silence of the sea and aesthetic descriptions. The textual emphasis score is 3. In tourism materials, the Bosphorus shoreline is presented in the context of scenery, boat tours, and aesthetic experience. The promotional emphasis score is 3. In terms of correspondence, the novel's emotional and aesthetic description corresponds to a high degree with the emphasis of the promotional material. The correspondence score is 3.

Table 8a Thematic comparative analysis of literary and tourism representations of place (The Museum of Innocence—Orhan Pamuk)

Textual Emphasis	Tourism Promotional Material	Codes	Theme
------------------	------------------------------	-------	-------

A collection displayed in showcases... Objects moving from house to house, memories of old Istanbul, and belongings obsessively collected by Kemal (Pamuk, 2008).	While reading The Museum of Innocence, one encounters not only love... The objects displayed in the museum connect life in Istanbul with the past of Füsun and Kemal (The Museum of Innocence, n.d.).	Showcase; object; memory; love; recollection	The convergence of personal memory and the collective past
While walking through the streets of Çukurcuma, one could see narrow roads, the windows of old houses, and old antique shops (Pamuk, 2008).	The Museum of Innocence is a unique museum created based on a novel written by Orhan Pamuk. It contains objects displayed in meticulously arranged boxes and showcases (The Museum of Innocence, n.d.).	Street; antiques; nostalgia; urban space	The literary setting and the museum experience evoking the same sense of nostalgia
Sounds could be heard in some rooms of the museum-house; newspapers, old records, furniture, and lace covers could be found there (Pamuk, 2008).	The museum catalogue and promotional materials emphasize the display of details such as "old furniture and everyday objects inside the house" (The Museum of Innocence, n.d.).	Objects; everyday life; interior space; past	The revival of the past through objects and the visitor's connection with that past

Source: The table was prepared by the researcher based on data from Pamuk (2008) and The Museum of Innocence (n.d.).

As can be seen in Table 8a, when the novel and the promotional materials are compared in terms of discourse, the descriptions in the novel are multilayered and engage the reader's senses through objects, interiors, and nostalgic details. Similarly, museum promotions in tourism materials emphasize nostalgic appeal through objects from the past, the atmosphere of the house, its interior spaces, and showcases. Therefore, although the tourism material and the novel correspond in many details, the level of correspondence is particularly high in relation to objects, showcases, connections with the past, and nostalgia. The novel and the museum strongly share the same emotional tone and atmosphere. From a thematic perspective, memory, nostalgia, the materialization of the past through objects, and the integration of cultural and personal history with place are foregrounded.

Table 8b Comparative analysis of literary and tourism representations of place based on correspondence

Place	Page	Summary of Description	Type of Description	Textual Emphasis (0-3)	Promotional Emphasis (0-3)	Correspondence (0-3)
The Museum of Innocence House (the apartment in Çukurcuma)	pp. 50-60	Objects displayed in showcases and the memories of Füsun and Kemal; each object recalls the past	Memory / Object Description	3	3	3

Çukurcuma Streets	p. 100	Narrow streets, old houses, and antique shops; a nostalgic and melancholic atmosphere	Sociocultural / Spatial Memory	3	2	2
Rooms of the House (Furniture and Objects)	p. 150	Lace covers, records, and newspapers; the reflection of everyday life from the past into the present	Interior Space / Atmosphere	3	3	3
Nişantaşı (Kemal's Social Environment)	pp. 80–90	Modern shops and bourgeois life, evoking alienation in the protagonist	Modern Life / Socioeconomic	2	3	2
Bosphorus View	p. 200	Natural beauty associated with the passage of time and melancholy	Nature / Aesthetics / Atmosphere	3	3	3

Source: The table was prepared by the researcher based on data from Pamuk (2008) and The Museum of Innocence (n.d.).

As can be seen in Table 8b, the novel *The Museum of Innocence* and the tourism materials are compared through five places: the apartment in Çukurcuma, the streets of Çukurcuma, the rooms of the house, Nişantaşı, and the Bosphorus view.

- ***The Apartment in Çukurcuma:*** In the novel, the house is described not merely as a physical place but as a space in which the collector Kemal's obsession, personal history, and love are materialized. A relationship between memory and the individual is established through objects, with each object evoking a memory and an emotion. The descriptions are extensive, repetitive, and detailed, creating visual and emotional images in the reader's mind. In tourism materials, the museum physically recreates the place by displaying the objects from the novel in showcases and invites visitors to engage in the same memory–object relationship. The level of correspondence is high (3 points), as both the novel and the museum emphasize the materialization of the past and individual memory through objects. The interaction between the visitor and the museum spatially reproduces the effect of the novel on the reader.
- ***Çukurcuma Streets:*** In the novel, the streets are treated in depth within the context of nostalgia and spatial memory; the narrow streets, antique shops, and traces of the past reinforce the emotional tone of the novel. The streets function as atmospheric elements reflecting the characters' inner worlds. In tourism materials, however, Çukurcuma is foregrounded as a "center of antique shops and nostalgia," although its promotion focuses primarily on visual appeal and sightseeing routes. The melancholic and psychological nuances of the novel are rarely conveyed. The level of correspondence is moderate: the physical features, such as the streets and shops, correspond, but the emotional and temporal layering of the novel is absent.
- ***Rooms of the House (Furniture and Objects):*** In the novel, interior descriptions, including lace covers, records, and newspapers, form the sensory layer of the narrative; the objects convey the character's memory and the atmosphere of the period. In tourism materials, the museum catalogue and promotional materials recreate the atmosphere of the house by displaying similar details, while labeling and curatorial arrangements support the novel's attention to detail. The level of correspondence is high, as both the text and the museum recognize and present the narrative power of everyday objects in the same manner. Thus, visitors experience something parallel to the reader's experience.
- ***Nişantaşı:*** In the novel, Nişantaşı is used primarily as a modern background associated with consumption. Its portrayal is at times critical or exclusionary, although it is not treated as extensively as the other places. In tourism materials, Nişantaşı is strongly

promoted through shopping and café culture, with modernity and consumption being presented as positive experiences. The level of correspondence is moderate (2 points): although physical elements such as showcases and shops correspond, the novel's critical distance is absent from the promotional materials. This reveals a situation in which the same place is presented from different perspectives.

- **Bosphorus View:** In the novel, the Bosphorus is used as an aesthetic and melancholic motif associated with the passage of time and emotional intensity. In tourism materials, the Bosphorus is emphasized as an aesthetic experience and a place to visit. The level of correspondence is high (3 points), as both the text and the promotional materials present the Bosphorus similarly through its aesthetic and emotional value.

Table 9a Thematic comparative analysis of literary and tourism representations of place (The Time Regulation Institute—Ahmet Hamdi Tanpınar)

Textual Emphasis	Tourism Promotional Material	Codes	Theme
Istanbul was a city where clocks could not be set, time slipped away, and the past and the present intertwined”(Tanpınar, 1961).	From the promotional website of the Istanbul Provincial Directorate of Culture and Tourism: “Istanbul is a unique world city where history and modernity intertwine and where the traces of time are preserved” (Istanbul Metropolitan Municipality, n.d.).	Perception of time; tradition and modernity; nostalgia	Continuity between the past and the present / Tourism brand image
The peculiar incompatibility between the old and the new was evident in the streets of Beyoğlu (Tanpınar, 1961).	Beyoğlu, where the heart of modern life beats among art galleries, cafés, and historical buildings, offers visitors a distinctive experience (Atatürk Cultural Center, Ministry of Culture and Tourism, n.d.).	Spatial contrast; cultural diversity; modern life	Cultural synthesis and diversity of tourism experiences
The traces of modernization could be seen on every corner in Beyoğlu; cafés, arcades, and lights reflected the new face of the city (Tanpınar, 1961).	Discover Istanbul’s cultural fabric through its historical arcades and cafés (Pri Guide, 2024).	Modernization; sociocultural structure; historical atmosphere	Urban identity / Modernization and cultural heritage
It was possible to contemplate time on the Bosphorus; the silence of the sea soothed the human spirit (Tanpınar, 1961).	Bosphorus tour poster: Discover the unique views of the Bosphorus on a boat tour (The Other Tour, 2025).	Nature and scenery; emotional atmosphere; aesthetic experience	Nature- and experience-oriented tourism

Source: The table was prepared by the researcher based on data from Tanpınar (1961), the Istanbul Metropolitan Municipality (n.d.), the Atatürk Cultural Center of the Ministry of Culture and Tourism (n.d.), Pri Guide (2024), and The Other Tour (2025).

As can be seen in Table 9a, Istanbul in Ahmet Hamdi Tanpınar's *The Time Regulation Institute* is represented not merely as a physical setting but also within the broader context of the perception of time, modernization, the tension between tradition and modernity, and social transformation. In the novel, Istanbul is constructed as a symbolic city where the past and the

present coexist, time resists regulation, and the process of modernization is critically examined at both the individual and societal levels. By contrast, tourism promotional materials present Istanbul as an attractive destination that harmoniously combines history and modernity while integrating its rich cultural heritage with contemporary urban life. From the perspective of codes and themes, Table 9a reveals that the most prominent codes include the perception of time, the relationship between tradition and modernity, nostalgia, spatial contrast, cultural diversity, modern life, sociocultural structure, historical atmosphere, nature, scenery, and aesthetic experience. These codes are grouped under the themes of continuity between the past and the present, tourism brand image, cultural synthesis, diversity of tourism experiences, urban identity, modernization, cultural heritage, and nature-based tourism. Overall, *The Time Regulation Institute* portrays Istanbul through the lens of the transformations brought about by modernization, the disruption of temporal perception, and the tension between tradition and modernity. In contrast, tourism promotional materials represent the same urban spaces in a more positive, experience-oriented manner within the discourse of city branding. Consequently, while there is a considerable degree of spatial correspondence between the literary text and the tourism promotional materials, notable differences emerge in the meanings attributed to these places. The literary discourse adopts a more critical, nostalgic, and socially reflective perspective, whereas the tourism discourse foregrounds aesthetic appeal, cultural richness, and experiential attractiveness.

Table 9b Comparative analysis of literary and tourism representations of place based on correspondence

Place	Page	Summary of Description	Type of Description	Textual Emphasis (0–3)	Promotional Emphasis (0–3)	Correspondence (0–3)
Beyoğlu	p. 85	Streets where modernization conflicts with traditional life; alienation	Sociocultural / Atmospheric	3	2	2
The Bosphorus	p. 142	The Bosphorus view associated with the passage of time and melancholy	Natural / Atmospheric	3	3	3
Nişantaşı	p. 210	Indicators of bourgeois life, consumption, and modernization	Socioeconomic / Architectural	2	3	2

Source: The table was prepared by the researcher based on data from Tanpınar (1961), the Istanbul Metropolitan Municipality (n.d.), the Atatürk Cultural Center of the Ministry of Culture and Tourism (n.d.), Prı Guide (2024), and The Other Tour (2025).

As can be seen in Table 9b, the novel *The Time Regulation Institute* is compared with tourism materials through three places: Beyoğlu, the Bosphorus, and Nişantaşı.

- **Beyoğlu:** The novel strongly portrays Beyoğlu as a place where modernization and traditional life conflict. The atmosphere of the streets, the characters' emotions, and their sense of alienation are extensively addressed throughout the novel. Therefore, the textual emphasis score is 3. In promotional materials, Beyoğlu is generally highlighted through its art galleries, cafés, and historical fabric. Although these materials emphasize modern and cosmopolitan life, the critical and emotional conflict presented in the novel is not fully reflected. Therefore, the promotional emphasis score is 2. In terms of correspondence, the physical places and certain activities correspond in both discourses; however, the social and psychological dimensions of conflict found in the novel are absent from the promotional materials. The correspondence score is therefore 2.
- **The Bosphorus:** The novel portrays the Bosphorus in a highly atmospheric manner by associating it with the passage of time and melancholy; emotional and natural descriptions are treated extensively. Therefore, the textual emphasis score is 3. Tourism

materials also foreground the Bosphorus as a destination offering unique scenery and experiences. Spatial, emotional and aesthetic emphases are all present in the promotional materials. In terms of correspondence, the novel's description and the tourism promotion correspond to a high degree, as both discourses similarly emphasize place and experience. The correspondence score is therefore 3.

- **Nişantaşı:** In the novel, Nişantaşı is portrayed to a limited extent through indicators of bourgeois life and modernization. The description focuses on the socioeconomic and architectural characteristics of the place, although its emotional intensity is not as strong as that of Beyoğlu or the Bosphorus. Therefore, the textual emphasis score is 2. In tourism materials, Nişantaşı is highlighted through its luxury stores, cafés, and shopping experience. The appeal of the place and its association with modernity are strongly emphasized, and the promotional emphasis score is 3. In terms of correspondence, the modern and consumption-oriented dimensions of the place are emphasized in both the novel and the promotional materials; however, the critical perspective of the novel is absent from the promotional discourse. The correspondence score is therefore 2.

Table 10a Thematic comparative analysis of literary and tourism representations of place (Tutunamayanlar—Oğuz Atay)

Textual Emphasis	Tourism Promotional Material	Codes	Theme
In Istanbul's coffeehouses, people sat silently, withdrawn into their own worlds and immersed in a loneliness that led them to question the past and the future (Atay, 1972).	Istanbul coffee culture: Historical coffeehouses offer a unique coffee experience and serve as social gathering places (Istanbul Provincial Directorate of Culture and Tourism, n.d.).	Social gathering	Individual experience and loneliness / Social space and interaction
Coffeehouses were places where the characters concealed their loneliness and individual thoughts (Atay, 1972).	Experience Istanbul's unique coffee culture in its historical coffeehouses (Istanbul Provincial Directorate of Culture and Tourism, n.d.).	Social gathering; loneliness; social isolation	Social space and individual experience
The streets were crowded, yet everyone was preoccupied with their own concerns and remained strangers to one another (Atay, 1972).	Street-walking and tourism promotion: Discover the streets of Istanbul and experience their historical and social fabric (Istanbul Provincial Directorate of Culture and Tourism, n.d.).	Crowds; social alienation; historical fabric	Human–place relationship and social perception
Around the university, young people exchanged ideas, while books and discussions filled the streets (Atay, 1972).	Experience a vibrant atmosphere through cultural events and student life (Istanbul University, n.d.).	Academic life; cultural activities; youth culture	Education and cultural dynamism / The social function of place

Source: The table was prepared by the researcher based on data from Atay (1972), the Istanbul Provincial Directorate of Culture and Tourism (n.d.), and Istanbul University (n.d.).

As can be seen in Table 10a, when the discourses in the novel and tourism materials are compared, coffeehouses in the novel are presented as places where the characters conceal their loneliness and individual thoughts. Place reflects social isolation and individual psychology. Although the streets are crowded and chaotic, people remain strangers to one another. The

novel emphasizes urban alienation and individual loneliness. In tourism materials, however, coffeehouses and streets are presented as centers of social experience and cultural appeal. In the novel, the university surroundings are portrayed as places where young people exchange ideas and where books and discussions fill the streets. The university and its surroundings represent intellectual and cultural dynamism. In tourism materials, however, the university surroundings are promoted through cultural activities and student life. Overall, while places in the novel are treated in depth within psychological and social contexts, tourism materials present them primarily through experience and observation.

In terms of codes and themes, the codes include social gathering, loneliness, social isolation, academic life, cultural activities, and historical fabric, while the themes include social space and individual experience, the human–place relationship, and education and cultural dynamism. In this context, places in *Tutunamayanlar* are associated with character psychology and social criticism. While coffeehouses and streets are foregrounded in relation to loneliness and alienation, the university and its surroundings serve an intellectual and cultural function. In tourism materials, however, places are promoted through an experience-oriented approach, while the social and emotional depth found in the novel is not adequately reflected.

Table 10b Comparative analysis of literary and tourism representations of place based on correspondence

Place	Page	Summary of Description	Type of Description	Textual Emphasis (0–3)	Promotional Emphasis (0–3)	Correspondence (0–3)
Coffeehouse	p. 56	People withdrawn into their own worlds, questioning the past and the future	Social / Atmospheric	3	2	2
Street	p. 78	Crowded, yet everyone is preoccupied with their own concerns and alienated from one another	Social / Urban Fabric	3	2	2
University Surroundings	p. 101	Young people filling the streets with books, ideas, and dreams	Academic / Cultural	3	3	3

Source: The table was prepared by the researcher based on data from Atay (1972), the Istanbul Provincial Directorate of Culture and Tourism (n.d.), and Istanbul University (n.d.).

As can be seen in Table 10b, the novel *Tutunamayanlar* and the tourism materials are compared through three places: coffeehouses, streets, and the university surroundings.

- **Coffeehouses:** In the novel, coffeehouses are strongly portrayed as places where people withdraw into their own worlds and question the past and the future. Their social and atmospheric intensity is high; therefore, the textual emphasis score is 3. In tourism materials, coffeehouses are generally presented in the context of social gatherings and cultural experiences. However, the critical and psychological intensity of the novel is absent from the promotional discourse; therefore, the promotional emphasis score is 2. In terms of correspondence, the physical and social-interaction dimensions of the place correspond in both discourses; however, the emotional and critical dimensions of the novel are not fully reflected in the promotional materials. The correspondence score is 2.
- **Streets:** In the novel, streets are portrayed in the context of crowds of people who are nevertheless alienated from one another, with a strong emphasis on the social fabric and individual alienation. Therefore, the textual emphasis score is 3. In tourism materials, streets are generally highlighted as places for sightseeing, historical

exploration, and discovery. Social alienation and individual observation are not included; therefore, the promotional emphasis score is 2. In terms of correspondence, the physical characteristics and social intensity of the place correspond in both the novel and the tourism materials. However, the individual psychology and alienation portrayed in the novel are not reflected in the promotional discourse. The correspondence score is 2.

- **University Surroundings:** In the novel, the university surroundings are portrayed extensively as an environment filled with young people, ideas, and cultural activities; the textual emphasis score is 3. In tourism materials, the university surroundings are emphasized through cultural events and a vibrant student atmosphere; the promotional emphasis score is also 3. In terms of correspondence, both the physical and social/cultural dimensions of the place are presented similarly in the novel and the promotional materials. Accordingly, the discourses concerning the university surroundings in the novel and the promotional materials correspond. In both discourses, the place is presented as vibrant and culturally dynamic. The correspondence score is 3.

Conclusion and recommendations

This study demonstrates that novel settings are not merely elements of literary narrative but also function as influential cultural resources in the formation of destination image. The findings show that literature generally addresses place in depth within psychological, sociocultural, and historical contexts, whereas tourism promotional materials present place primarily through its aesthetic, cultural, and experiential appeal.

These findings are consistent with studies arguing that destination image is shaped not only through promotional activities but also through cultural productions (Echtner & Ritchie, 1991; Gartner, 1994). In particular, literary texts can be said to contribute to the organic dimension of destination image, whereas tourism promotional materials primarily contribute to the production of induced images. In this context, by demonstrating the indirect yet powerful influence of literature on destination image, the study supports the multilayered approach to image formation emphasized in the literature.

According to the results of the comparative analysis, a high level of correspondence exists between literary descriptions and tourism promotion in places associated with nature and history. This finding is consistent with the approach emphasized in the literary tourism literature, according to which “place acquires meaning through narrative” (Herbert, 2001). In particular, the fact that historical places constitute common cultural reference points in both literary and tourism narratives is also consistent with studies supporting the role of collective memory in the construction of destination identity (Light, 2007). By contrast, the level of correspondence in social spaces and areas associated with modern life is generally moderate. Literary texts construct these places through individual experience, everyday life, and psychological dimensions, whereas tourism materials structure them primarily around visitor engagement, visual appeal, and the promise of experience. This points to a fundamental divergence between the capacity of literary texts to produce “meaning and context” and the appeal- and experience-oriented discourse of tourism promotion. In this respect, the study shows that the profound representation of place offered by literature may often be reduced to a superficial discourse of experience in tourism narratives.

At the thematic level, correspondence is highest in themes related to nature and scenery, whereas visuality and experience become dominant in tourism narratives concerning architecture and modern life and do not fully correspond with the sociocultural depth of literary texts. Although historical places provide common ground for both forms of narrative through cultural value and traces of the past, the intensity of emphasis and form of representation vary from one place to another. The findings are also consistent with the literature. The high level of

correspondence in themes of nature and scenery may be explained by the universal elements of appeal that such places possess in both literary and tourism narratives (Urry & Larsen, 2011). Overall, by making the relationship between literary places and tourism representations visible along the axis of correspondence and divergence, the study concretely demonstrates how literature can provide content and depth to destination narratives.

In light of the findings of this study, recommendations for practitioners are systematically presented under four headings: (i) governance and collaboration, (ii) promotion and content design, (iii) digitalization, and (iv) sustainability.

- **Governance and Stakeholder Collaboration:** A multi-actor coordination mechanism should be established. To ensure the successful planning of literary tourism, collaborative models involving the public and private sectors, local governments, tourism offices, cultural actors, authors, and publishers should be developed. Activities that increase the visibility of literary heritage should be supported. The transformation of literary heritage into a tourism product can be strengthened not only through routes but also through experience designs such as festivals, exhibitions, and literary walks. For example, the “Daphne du Maurier Arts and Literature Festival” provides an example of a practice that promotes local literary heritage while enhancing the tourist experience (Hoppen, 2011).
- **Consistency and Content Enrichment in Promotional Materials:** Alignment between the target market and the brand should be maintained. The destination’s literature-related brand promise should not conflict with target-market expectations or destination identity. As illustrated by the example of “Agatha Christie Country,” brand development should be designed in harmony with local identity and visitor expectations (Hoppen et al., 2014). Literary descriptions should be integrated into promotional discourse. Promotional texts and visuals can be enriched to reflect the atmosphere emphasized in novels, including emotional contexts, social layers, and details of everyday life. This approach may reduce the problem of “moderate correspondence” observed particularly in social spaces and areas associated with modern life.
- **Integration with Digital and Virtual Platforms:** Digital routes and mobile applications should be developed. Applications that support novel settings through map-based narratives, audio guides, quotation-based stops, and short narratives can personalize the visitor experience. Ian Rankin’s Edinburgh application may be considered an exemplary practice in this regard (Hoppen et al., 2014). Accessibility should be enhanced through virtual experiences. Virtual tours and online archives can strengthen the literary experience, particularly for visitors with limited physical access to the places concerned.
- **Sustainability and Long-Term Planning:** Visitor management and carrying capacity should be taken into consideration. As literary tourism routes become increasingly popular, there may be a risk of overcrowding. Therefore, managing visitor numbers, ensuring the participation of local communities, and monitoring environmental impacts are critical to long-term success.
- **Theme-Based Product Diversification:** Literary descriptions of places associated with nature and scenery can be supported through tours focusing on walking, photography, and storytelling. For historical and cultural places, literary narratives should be integrated into guided tours and museum or exhibition content. For social and modern-life settings, such as Beyoğlu and Nişantaşı, the sociocultural and psychological background provided by literature can be transformed into visitor experiences through literary walking routes and thematic stops.

In conclusion, by comparatively revealing how novel settings are represented in tourism promotional discourses, this study demonstrates that literary texts play a complementary and enriching role in the formation of destination image. In this respect, the study offers a framework

that not only describes the relationship between literature and tourism but also explains it through forms of representation and produces practical recommendations.

Declarations

Conflict of interest

The author declares that they have no conflict of interest.

Funding

This research received no external funding.

Author contributions

Author 1 (Fusun Esenkal): Conceptualization; Methodology; Investigation; Data curation; Formal analysis; Writing—original draft; Writing—review and editing; Visualization.

Data availability statement

Data are available from the corresponding author upon reasonable request.

Ethics approval and consent to participate

No ethics committee approval was obtained for this study

Use of artificial intelligence (AI) tools

The author declares that artificial intelligence (AI)-assisted tools were used during the preparation of this manuscript for language editing and formatting support.

TÜRKÇE SÜRÜM

Giriş

Watson (2006, s. 3) şöyle belirtir: "Chawton'da Austen'ın Emma'yı yazdığı masayı" veya "Charlotte Brontë'nin Jane Eyre'i yazdığı söylenen şelale taşını görebilir ve aynı yürüyüşte onun kardeşinin Wuthering Heights'ının geçtiği bozkır vadisine giden yolu keşfedebilirsiniz.

(Akt. Hoppen vd.,2014)

Edebiyat, insan deneyimini yalnızca maddi gerçeklik üzerinden değil aynı zamanda duygusal ve manevi boyutlarıyla ele alan bir kültürel üretim alanıdır. Bazı filozoflar insanın en derin varoluşunun maddi olmayan bir boyutta bulunduğunu savunarak ruhu insan olmanın özü olarak görmektedir. Bu yaklaşım, edebî mekânların da ziyaretçiler tarafından yalnızca fiziksel alanlar olarak değil duygusal ve manevi anlamlarla yüklü çekim noktaları olarak algılanmasını beraberinde getirmektedir (Shirmohammadi & Baghi, 2014). Edebiyat, hem tarihten beslenen hem de tarihi dönüştüren bir kültürel unsur olarak, gerçekliği kurmaca yoluyla yeniden üretmekte ve anlamlandırmaktadır (Iser, 1996, s.ix-xix). Bu bağlamda anlatı kurgusunu şekillendiren kentsel mekân tasvirleri aracılığıyla, mekânın kültürel unsurları temsil edilmekte ve kentin tarihsel ve kültürel kimliği okunabilir hâle gelmektedir (Menezes, 2022, s. 81).

Edebiyat ile turizmin kesişimi, edebî mekânların ortaya çıkmasına ve bu mekânlara dayalı turizm ürünleri ile deneyimlerin gelişmesine zemin hazırlamaktadır (Çevik, 2022,s.26). Turistler, yazarın yaşamıyla ilişkili mekânları, eserin geçtiği gerçek ya da kurgusal alanları görmek amacıyla bu yerlere seyahat edebilmekte, bu ilgi çoğunlukla yazar ya da anlatıya duyulan duygusal bağdan

kaynaklanmaktadır (Herbert, 2001). Kahramanın evi, sıkça uğradığı mekânlar, izlediği güzergâhlar gibi unsurlar, edebiyat turizminin temel çekim noktalarını oluşturmaktadır (Maria vd., 2024, s. 38). Bu yönüyle edebî mekânlar, kendilerine özgü nitelikleri sayesinde tur güzergâhlarında önemli duraklar hâline gelmekte ve edebiyat turistlerinin anlatının arka planını yerinde deneyimlemesine imkân tanımaktadır (Anjo vd.,2021, s. 59).

Edebiyat turizmi, bir yazar ya da edebî eserle ilişkili mekânların ziyaret edilmesine dayanan özel bir turizm türü olarak tanımlanmaktadır. Bu turizm türü, sinema gibi görsel medya temelli turizm türlerinden farklı olarak ziyaretçilerin yalnızca yazılı metinler aracılığıyla edindikleri mekânsal imgeler üzerinden deneyim inşa etmelerine dayanması nedeniyle daha karmaşık bir yapı sergilemektedir. Edebiyat turistleri, ziyaret edecekleri mekânları anlamlandırmak için yazılı anlatılara, rehberlere ve tanıtım araçlarına daha fazla ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle edebiyat turizminin potansiyelinden tam anlamıyla yararlanılabilmesi için, ziyaretçilerin edebî mekânlara erişimini ve bu mekânları anlamlandırmasını kolaylaştıracak strateji ve araçların geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır (Arcos Pumarola vd., 2022, s.164).

Son yıllarda edebiyat turizmi, turizm endüstrisi içinde giderek önem kazanan ve büyüyen bir alan hâline gelmiştir (Simanihuruk vd., 2023, s.2607). Buna karşın, edebiyat turizmine yönelik pazar araştırmalarının sınırlı kaldığı ve mevcut potansiyelin yeterince değerlendirilemediği görülmektedir (Hoppen vd., s.2014). Edebî güzergâhlar, bölgelerin ekonomik, sosyal ve yerel-bölgesel kalkınmasına önemli katkılar sağlamaktadır; ancak bu potansiyelin etkin biçimde değerlendirilebilmesi, destinasyon paydaşları arasında iş birliğini zorunlu kılmaktadır (Anjo vd., 2021:59). Bu noktada turistik tanıtım materyalleri, edebî mekânların ziyaretçi algısında nasıl kurgulandığını belirleyen temel araçlar arasında yer almaktadır (Butler, 2000, s.79).

Tanıtım materyallerinin edebî eserlerdeki mekân betimlemeleriyle uyumlu olmaması, edebiyat turizminin gelişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Ziyaretçiler, edebî metinler aracılığıyla zihinlerinde oluşturdukları hayali ve duygusal imgeler ile karşılaştıkları turistik anlatımlar arasında tutarlılık aramakta; bu tutarlılığın sağlanamaması durumunda hayal kırıklığı yaşanabilmektedir. Bu durum, deneyim tatminini ve tekrar ziyaret niyetini azaltırken destinasyon imgesinin güvenilirliğini de zedeleyebilmektedir (Li vd., 2023; Eck vd., 2023; Zhang, Yin & Peng, 2021). Dolayısıyla edebiyat turizminin sürdürülebilirliği açısından, edebî anlatılar ile turistik tanıtım söylemleri arasındaki uyum kritik bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır (Sedmak & Kociper, 2017).

Bu çalışmanın kuramsal çerçevesi, edebî mekân, kültürel bellek, mekânsal temsil, sahicilik ve destinasyon imgesi kavramları üzerine inşa edilmiştir. Edebî mekân, anlatı içinde yalnızca olayların geçtiği bir zemin değil, aynı zamanda tarihsel bellek ve toplumsal anlamların taşıyıcısıdır. Mekânsal temsil ve destinasyon imgesi ise, bu edebî anlatıların turistik tanıtım materyallerinde nasıl yeniden üretildiğini ve dönüştürüldüğünü analiz etmeye olanak sağlamaktadır. Bu kuramsal yapı, edebî metinlerde kurgulanan mekânların turistik söylemlerde hangi boyutlarıyla öne çıkarıldığını ve hangi unsurların korunarak ya da dönüştürülerek yeniden sunulduğunu incelemeyi mümkün kılmaktadır. Bu bağlamda literatür incelendiğinde, edebiyat turizmine yönelik çalışmaların büyük ölçüde betimleyici, kavramsal ya da turist motivasyonlarına odaklanan araştırmalarla sınırlı kaldığı görülmektedir (Herbert, 2001; Busby & Klug, 2001; Hoppen et al., 2014). Bununla birlikte, edebî metinlerde kurgulanan mekânlar ile bu mekânların güncel turistik tanıtımlardaki temsilleri arasındaki ilişkinin sistematik ve karşılaştırmalı bir analiz çerçevesinde ele alındığı çalışmalar oldukça sınırlıdır. Özellikle, edebî söylem ile turistik söylem arasındaki örtüşme ve ayrışmaların ölçülebilir ve tematik olarak derecelendirilmiş bir modelle analiz edilmesi, mevcut literatürde önemli bir boşluk olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle bu çalışma, edebî metinlerde kurgulanan roman mekânlarının güncel turistik tanıtım materyallerindeki temsilleriyle hangi düzeylerde örtüştüğünü sistematik ve karşılaştırmalı biçimde analiz ederek söz konusu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Araştırma, yalnızca edebiyat turizmini betimlemekle kalmayıp, edebî ve turistik söylemler arasındaki ilişkiyi analitik, karşılaştırmalı ve derecelendirilmiş bir model üzerinden ortaya koyarak literatüre yöntemsel bir

katkı sunmaktadır. Bu yönüyle çalışma, edebiyatın destinasyon imgesi oluşumundaki rolünü somut veriler üzerinden tartışmaya açmakta ve edebî mekânların turizm alanında tamamlayıcı bir kültürel kaynak olarak nasıl işlev gördüğünü açıklamaktadır.

Alanyazın

Edebi turizm

Günümüzde yazılı metinlerden çok görsel medyanın etkili olmasıyla insanlar kitaplarda geçen veya o kitaplardan uyarlanan filmlerde görülen mekânlarla gitmektedir. Örneğin, Londra'daki King's Cross İstasyonu'ndaki 9 ¾ numaralı Peron ya da İskoçya'daki Glenfinnan Viadüğü, J.K. Rowling'in "Harry Potter" serisi kitapları ve filmleri sayesinde büyük ilgi görmektedir. Bu tür mekânlar ister gerçek ister hayali olsun turistler için aynı derecede çekicidir. Benzer şekilde ünlü dedektif Sherlock Holmes'un hayali adresi 221B Baker Street, her yıl binlerce turist Londra'ya gelmesine neden olmaktadır. Turistler ayrıca, Shakespeare'in Stratford-upon-Avon'daki evi veya Beatrix Potter'ın Göller Bölgesi'ndeki evi gibi ünlü yazarların doğum yerlerini ve evlerini de ziyaret etmektedirler (Buttler, 2000, s.79).

Edebî turizm, katılımcıların bir yazarın evi, edebiyatta ünlü bir karakterin yaşadığı yer veya gerçek ya da hayali bir edebî eserin geçtiği mekânlarla kurdukları edebî bağlantıları deneyimleme arzusuyla motive oldukları bir turizm türüdür (Buttler, 2000, s.79). Butler'ın (1986, s.112-114) tipolojisine göre edebî turizm dört ana biçimde ortaya çıkmaktadır ve Busby ile Klug (2001, s.318-320) tarafından bu türlere iki ek tür eklenmiştir. Bunlar: "gerçek bir mekâna saygı, kurmacayla ilişkili mekânlar, edebî veya diğer ünlü kişilerin ilgisini çekmiş alanlar, yazarın popülaritesine bağlı destinasyonlar, seyahat yazıları ve film etkisiyle ortaya çıkan edebiyat turizmidir.

Gerçek bir mekâna saygı, turistlerin bir eserin ortaya çıktığı mekânı görmek ve böylece eser ve yazar hakkında yeni bilgiler edinme isteğiyle ilgilidir. Bu türe önemli bir örnek olarak Daphne du Maurier'nin "Jamaica Inn" romanının geçtiği Bodmin Moors'daki eski han gösterilebilir. Kurmacayla ilişkili mekânlar ise eserde önemli olan yerlerin ziyaret edilmesini ifade etmektedir; örnek olarak Henry Williamson'ın *Tarka the Otter* adlı romanında geçen Kuzey Devon, 180 mil uzunluğunda bir yürüyüş rotasıyla turistler için cazip hâle gelmiştir. Edebi veya diğer ünlü kişilerin ilgisini çekmiş alanlar, geçmişte ünlü kişiler tarafından ilgi görmesi nedeniyle ortaya çıkmıştır. Yazarın popülaritesine bağlı destinasyonlara örnek olarak, Charles Kingsley'in *Westward Ho!* romanının etkisiyle Kuzey Devon'da kurulan aynı adlı sahil kasabası gösterilebilir. Kitabın popülerliği, bölgeye olan ilgiyi artırmış ve girişimcilerin burada bir sağlık tesisi açma planları yapmasına yol açmıştır. Bu kategoriye ayrıca "Hardy Country", "Catherine Cookson Country" ve "Agatha Christie Country" gibi örnekler de dahildir (Butler, 1986). Edebi turizmin bu türü özellikle ekonomik fayda sağlamak amacıyla kamu ve özel sektör tarafından yaygın olarak kullanılmaktadır. Seyahat yazıları, turistlerin destinasyon seçimlerini etkileyen ve mekânları geniş kitlelere yeniden tanıtan yazılardır; örnekler arasında Bill Bryson'ın *Notes from a Small Island* ve *A Walk in the Woods* eserleri sayılabilir. Film etkisiyle ortaya çıkan edebî turizm ise, turistlerin bir filmi izledikten sonra ilgili kitabı okuyarak eserin geçtiği yerleri ziyaret etmesiyle ilgilidir. Film uyarlamaları, edebî eserleri yeniden popüler hâle getirmekte ve kitlesel turizmi teşvik etmektedir. Örnek olarak, *Yüzüklerin Efendisi* filmi nedeniyle 2004'te Yeni Zelanda'ya gelen turistler gösterilebilir (Hoppen vd., 2011; Busby ve Klug, 2001).

Bu tipolojinin Türkiye bağlamında da karşılık bulduğu görülmektedir. Özellikle *Masumiyet Müzesi* etrafında şekillenen müze ve Çukurcuma'daki mekânsal deneyim, kurmaca mekânların somut turistik destinasyonlara dönüşmesine önemli bir örnek oluşturmaktadır (Çevik, 2018). Benzer biçimde, *Huzur* ve *İstanbul: Hatıralar ve Şehir* gibi eserlerde kurgulanan İstanbul, edebî anlatılar aracılığıyla ziyaretçi zihninde güçlü bir mekânsal imge oluşturmaktadır (Güneş, 2018; Pamuk, 2003; Demir, 2018, Uçman, 2023). Bu durum, edebiyatın şehri yeniden anlamlandıran ve turistik çekicilik üreten bir araç olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır (Uysal, 2015). Öte yandan, edebiyat müze-kütüphaneleri ve edebî mekânların kültürel miras unsuru olarak değerlendirilmesi

de Türkiye’de edebiyat turizminin gelişen boyutları arasında yer almaktadır (Atınç & Karadeniz, 2011; Özden & Erbay, 2019). Ayrıca, edebiyat turizminin Türkiye’de henüz yeterince geliştirilmemiş bir özel ilgi turizmi türü olduğu ve önemli bir potansiyel taşıdığı da vurgulanmaktadır (Tırıl, 2018). Seyahat yazıları ve film etkisiyle ortaya çıkan edebî turizm de bu kapsamda değerlendirilmektedir. Film uyarlamaları edebî eserlerin popülerliğini artırarak turistik talebi yönlendirmekte; benzer şekilde Türkiye’de de edebî eserlerin mekânsal temsilleri, destinasyon imajı ve turistik deneyim üzerinde etkili olmaktadır (Çevik, 2023).

Edebiyat turizmde tanıtım

Edebiyat turizmi, edebî eserler veya yazarlarla bağlantılı olarak belirli bir öneme sahip mekânların varlığına dayanmaktadır (Arcos Pumarola, 2022, s.165). Turizmin bu türü, yazılı eserler ve yazarlarla bağlantılı olarak belirli mekânların ziyaret edilmesiyle şekillenen bir turizm türüdür. Bu türün etkinliği, mekânların romanlardaki temsilleriyle uyumlu biçimde organize edilmesine ve özgünlüklerinin korunmasına bağlıdır. Zira mekânların özgünlüğü, ziyaretçilere hem edebi hem de kültürel bir deneyim sunmaktadır. Mekânların romanlardaki temsilleriyle uyumlu biçimde organize edilmesi, ziyaretçilere eserin atmosferini ve yazarın dünyasını daha derinlemesine hissetmesine imkân sunmaktadır. Bu da turistlerin mekâna olan bağlarını güçlendirmekte ve deneyimlerini zenginleştirmektedir. Örneğin, L. M. Montgomery’nin Kanada’nın Prince Edward Adası’ndaki mekânları, yazarın eserleriyle uyumlu bir şekilde sunularak ziyaretçilere özgün bir deneyim yaşatılmaktadır (Fawcett & Cormack (2001).

Tanıtım materyallerinin romanlardaki özgünlüğü koruması, ziyaretçilerin beklentilerini karşılamak açısından kritik öneme sahiptir. Zira turistler, edebi eserlerde hayal ettikleri mekânları gerçekte de görmek istemektedir (Baros vd., 2025). Eğer tanıtım materyalleri bu özgünlüğü yansıtmazsa, ziyaretçiler hayal kırıklığına uğrayabilmekte ve bu durum, destinasyonun itibarını olumsuz etkileyebilmektedir. Edebiyat turizmi, okuyucuların kitaplarda hayal ettikleri mekânları gerçek dünyada deneyimlemelerine olanak sağlasa da bazen bu deneyimler beklentilerle örtüşmeyebilmekte ve hayal kırıklığına yol açabilmektedir. Örneğin, bir yazarın eserinde idealize ettiği bir şehir, turistin ziyaretinde aynı atmosferi sunmayabilmektedir. Bu durum, “Paris Sendromu” gibi psikolojik etkilerle ilişkilendirilebilir. Bu sendromda turistler, idealize ettikleri bir şehri ziyaret ettiklerinde, gerçeklikten kaynaklanan hayal kırıklığı nedeniyle anksiyete, duygu durum bozukluğu gibi psikolojik rahatsızlıklar yaşayabilmektedir (Maoz, 2006; Pizam, 2010).

Tanıtım materyallerinin doğruluğu ve özgünlüğü, ziyaretçi memnuniyetini ve tekrar ziyaret niyetini artırmada önemli bir rol oynamaktadır (Baros vd., 2025). Örneğin, turizm tanıtıcıları edebiyatın sembolik dünyasını belirli mekânlarla ilişkilendirerek, edebiyat turizmi kaynakları olarak adlandırılabilir bir dizi mekânı öne çıkarabilmektedir; İngiltere’de “Catherine Cookson Bölgesi”, “Shakespeare’in Stratford’u”, “Brontë’lerin Yorkshire’ı” ve “Hardy Country” gibi yerler, bu stratejilere örnek olarak gösterilebilir (Arcos Pumarola, 2022, s.165). Edebiyat turizmi ile ilgili tanıtımda yapılabilecek birçok araç söz konusudur. Pazarlama araçları arasında rehber kitaplar ve haritalar, edebî ürünler ve hediyelikler (kartpostallar, ayraçlar, takvimler ve diğer hatıralar) ile web siteleri ve dijital platformlar (LiteraryPlaces.com, LiteraryTraveler.com, LiteraryTourist.com) yer almaktadır. Sanal haritalar ve rota planlayıcılar, edebî gezginlerin seyahat planlamasını kolaylaştırmakta, edebiyat turizminin sanal dünyaya entegrasyonunu güçlendirmektedir. Örneğin, Ian Rankin’in Edinburgh’u için geliştirilen ücretsiz uygulama, kullanıcıya sanal bir rehber tur sunmakta ve öykülerin geçtiği mekânlar hakkında bilgi vermektedir. Film uyarlamaları da edebî eserleri yeniden popüler hâle getirerek kitlesel turizmi teşvik etmektedir; bu, bir filmi izledikten sonra kitabı okuyarak mekânları ziyaret eden turistleri kapsamaktadır. Örnek olarak, *Yüzüklerin Efendisi* filmi nedeniyle 2004’te Yeni Zelanda’ya gelen turistler gösterilebilir (Struthers ve Coe, 2005).

İlgili çalışmalar

Edebiyat turizmine yönelik literatür incelendiğinde, çalışmaların genel olarak üç temel ekseninde yoğunlaştığı görülmektedir: kuramsal yaklaşımlar, turist deneyimi ve motivasyonuna odaklanan

araştırmalar ile belirli destinasyonlara yönelik uygulamalı incelemeler. Kuramsal çalışmalar, edebiyat ile turizm arasındaki ilişkinin kavramsal temellerini ortaya koymaktadır. Özdemir (2009), edebiyat turizmini kültürel ve ekonomik boyutlarıyla ele alarak alanın teorik çerçevesini oluşturmuş; edebiyatın turizm üzerindeki dönüştürücü etkisine dikkat çekmiştir. Benzer şekilde Bu vd. (2021), edebiyat turistlerinin motivasyonlarını analiz ederek edebiyatın turizmde yalnızca bir çekim unsuru değil, aynı zamanda deneyim üretim aracı olarak işlev gördüğünü vurgulamaktadır. Bu çalışmalar, edebiyat turizminin kavramsal sınırlarını belirlemek açısından önemli olmakla birlikte, daha çok teorik ve betimleyici bir düzlemde kalmaktadır. Uygulamalı çalışmalar ise edebiyat turizminin belirli destinasyonlar üzerindeki yansımalarını ele almaktadır. Ergün ve Yıldırım (2021), Kazdağları örneğinde edebiyat turizminin yerel kalkınma, turistik ürün çeşitliliği ve kültürel mirasın değerlendirilmesi açısından önemli bir potansiyel taşıdığını ortaya koymaktadır. Ancak bu tür çalışmalar genellikle tekil destinasyonlara odaklanmakta ve genellenebilir analitik modeller geliştirme konusunda sınırlı kalmaktadır. Öte yandan, edebî mekânların deneyimlenmesine odaklanan çalışmalar, edebiyat turizminin algısal ve deneyimsel boyutunu ön plana çıkarmaktadır. Liao ve Yu (2020), edebî mekânların turistler tarafından yalnızca fiziksel alanlar olarak değil; duygu, hayal gücü ve sembolik anlamlar üzerinden "tüketildiğini" ortaya koyarak edebiyat turizmini bedenleşme (embodiment) perspektifiyle açıklamaktadır. Bu yaklaşım, edebî mekânların deneyimsel derinliğini anlamak açısından önemli bir katkı sunmakla birlikte, bu deneyimlerin turistik temsillerle nasıl ilişkilendiğini doğrudan incelememektedir. Türkiye bağlamında yapılan çalışmalar ise alanın gelişim düzeyine ışık tutmaktadır. Yardımcı (2023), Türkiye'de edebiyat turizmi alanındaki çalışmaların sınırlı sayıda olduğunu ve özellikle uygulamalı, karşılaştırmalı ve analitik araştırmalara ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgu, edebiyat turizmi literatüründe yöntemsel ve kuramsal derinliğin henüz yeterince gelişmediğini göstermektedir.

Bu çerçevede mevcut literatür genel olarak değerlendirildiğinde, çalışmaların büyük ölçüde betimleyici, kavramsal ya da tekil örnek olaylara dayalı olduğu görülmektedir. Özellikle edebî metinlerde kurgulanan mekânlar ile bu mekânların turistik tanıtım materyallerindeki temsilleri arasındaki ilişkinin dikkat çekmektedir. Dolayısıyla literatürde, edebî söylem ile turistik söylem arasındaki örtüşme ve ayrışmaların tematik ve derecelendirilmiş bir analiz yaklaşımıyla incelenmesine yönelik önemli bir boşluk bulunmaktadır. Bu çalışma, söz konusu boşluğu doldurarak edebî metinlerde kurgulanan mekânların turistik temsillerini karşılaştırmalı bir perspektifle analiz etmeyi ve edebiyatın destinasyon imajı oluşumundaki rolünü daha somut ve sistematik bir biçimde ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Yöntem

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde yürütülen karşılaştırmalı bir doküman analizi niteliğindedir. Araştırmada edebî roman metinleri birincil doküman, söz konusu mekânlara ilişkin güncel turistik tanıtım materyalleri ise ikincil doküman olarak ele alınmıştır. Veriler, karşılaştırmalı içerik analizi tekniği kullanılarak temalar, kodlar ve örtüşme düzeyleri bağlamında analiz edilmiştir.

Araştırmanın tasarımı

Araştırmanın temel amacı, edebî eserlerde yer alan mekân betimlemeleri ile günümüzde aynı mekânların turistik tanıtımlarında kullanılan görsel ve metinsel anlatımların hangi düzeylerde örtüştüğünü ve ayrıştığını ortaya koymaktır. Bu doğrultuda çalışma, romanlarda estetik ve anlatsal bir unsur olarak kurgulanan mekânın, turizm sektöründe nasıl somut bir destinasyon imgesine dönüştüğünü analiz etmeyi hedeflemektedir. Ayrıca edebiyatın turistik mekân algısını nasıl şekillendirdiği ve turizm deneyimine kültürel bir derinlik kazandırıp kazandırmadığı da araştırmanın odak noktaları arasında yer almaktadır.

Nitel araştırmalarda amaç, geniş bir evreni nicel olarak temsil etmekten ziyade, sınırlı sayıda örnek üzerinden derinlemesine ve bağlamsal analizler yapmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Bu

nedenle çalışma, edebiyat-turizm ilişkisini mekân temsilleri üzerinden ayrıntılı biçimde incelemeye olanak tanıyan bir araştırma tasarımıyla yapılandırılmıştır.

Veri kaynakları

Bu araştırmada, nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak evren ve örneklem kavramları yerine çalışma grubu ve veri seti esas alınmıştır. Çalışmanın veri setini, Türk edebiyatında mekân betimlemeleri içeren romanlar ile bu romanlarda yer alan mekânların günümüzdeki turistik temsillerini yansıtan tanıtım materyalleri oluşturmaktadır. Bu kapsamda veri kaynakları, edebî metinler ile güncel turizm materyallerini (broşürler, tanıtım siteleri, afişler, gezi yazıları ve turizm rehberleri vb.) içerecek şekilde çoklu veri kaynağı yaklaşımıyla belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme tekniği kullanılarak seçilen 10 romandan ve bu romanlarda betimlenen mekânların günümüzdeki turistik yansımalarından oluşmaktadır. Bu seçimde, eserlerin mekân betimlemeleri açısından zengin olması ve söz konusu mekânların günümüzde turistik bir karşılığa sahip olması temel ölçüt olarak belirlenmiştir. Nitel araştırmalarda amaç, geniş bir evreni temsil etmekten ziyade belirli bir olguyu derinlemesine incelemektir (Creswell, 2016). Bu doğrultuda, sınırlı sayıda eserin seçilmesi, veri setinin ayrıntılı ve bağlamsal olarak analiz edilmesine olanak sağlamıştır.

Araştırmanın örnekleme, amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen 10 roman ve bu romanlarda betimlenen mekânların günümüzdeki turistik yansımalarıdır. Araştırmanın konusu olan romanlar ve mekânlar aşağıda belirtilmiştir:

- *Ahmet Hamdi Tanpınar, Saatleri Ayarlama Enstitüsü*: İstanbul (Eminönü, Pera, Enstitü binası)
- *Ahmet Hamdi Tanpınar, Huzur*: İstanbul Semtleri, Boğaz Kıyısı
- *Ahmet Ümit, Beyoğlu Rapsodisi*: Beyoğlu, Gayya Kuyusu, İstiklal Caddesi
- *Elif Şafak, Baba ve Piç*: İstanbul (genel), Beyoğlu, Boğaz, Nişantaşı
- *Halide Edip Adıvar, Ateşten Gömlek*: İzmir Kordon, İstanbul-Beyoğlu, Sakarya Cephesi, İstanbul Boğazı
- *Orhan Pamuk, İstanbul: Hatıralar ve Şehir*: Tarihî Yarımada, eski ahşap evler, İstanbul Boğazı, Haliç, dar sokaklar, gündelik yaşam
- *Orhan Pamuk, Masumiyet Müzesi*: Masumiyet Müzesi evi (Çukurcuma'daki apartman dairesi), Çukurcuma sokakları, evin odaları (mobilya, eşyalar), Nişantaşı (Kemal'in çevresi), Boğaz manzarası
- *Oğuz Atay, Tutunamayanlar*: İstanbul'un sosyal mekânları (kahvehaneler, sokaklar, üniversite çevresi)
- *Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Ankara*: Eski Ankara, Ulus Meydanı
- *Yücel Kayıran, Efsus'a Yolculuk*: Anadolu coğrafyası, kırsal mekânlar

Bu seçimde, hem edebiyat ve mekân ilişkisini güçlü biçimde yansıtan eserler olması hem de mekânların günümüzde turistik değere sahip olması ölçüt olarak alınmıştır. Bu kapsamda seçim sürecinde şu kriterler esas alınmıştır:

- Romanlarda mekân betimlemelerinin belirgin ve analiz edilebilir düzeyde olması,
- Eserde yer alan mekânların günümüzde somut bir turistik karşılığa sahip olması,
- Mekânların turistik tanıtım materyallerinde temsil edilebilir nitelikte olması,
- Farklı dönem, yazar ve temsilleri içerecek şekilde çeşitlilik sağlaması.

Bu araştırmada 10 roman seçilmesinin nedeni, çalışmanın nitel araştırma yöntemine dayanması ve karşılaştırmalı içerik analizi ile yürütülmesidir. Nitel araştırmalarda amaç geniş bir evreni sayısal olarak temsil etmek değil, derinlemesine ve anlamlı analizler yapmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Bu bağlamda, edebî metinlerdeki mekân betimlemelerinin ayrıntılı olarak çözümlenmesi ve bunların turistik materyallerdeki karşılıklarıyla kıyaslanması için örneklem sayısının sınırlı tutulması tercih edilmiştir. 10 romanın seçilmesi, hem edebiyat-turizm ilişkisinin farklı yönlerini ortaya koyabilecek çeşitliliği sağlamış, hem de araştırmanın uygulanabilirliğini ve

analiz sürecinin yönetilebilirliğini mümkün kılmıştır. Daha fazla sayıda eserin dahil edilmesi, analiz sürecini yüzeysel hale getirme riski taşıırken; daha az sayıda eser ise çalışmanın çeşitlilik boyutunu sınırlayabilir. Dolayısıyla, on roman üzerinden yürütülen karşılaştırmalı analiz, derinlik ve çeşitlilik arasında metodolojik bir denge sağlamaktadır.

Bu araştırmada veriler, edebî metinler ve turistik tanıtım materyalleri üzerinden doküman incelemesi yöntemiyle toplanmıştır.

- **Edebî Metinler:** İnceleme kapsamına alınan 10 roman, araştırmanın temel veri kaynağını oluşturmaktadır. Bu romanlarda yer alan mekân betimlemeleri ayrıntılı biçimde taranmış, turizm açısından öne çıkan mekânlar kodlanarak tablo haline getirilmiştir.
- **Turistik Tanıtım Materyalleri:** Seçilen mekânların günümüzdeki tanıtımlarını içeren resmî turizm kurumları web siteleri, şehir tanıtım portalları, kültür ve turizm bakanlığı materyalleri, turizm broşürleri ve dijital görseller incelenmiştir. Bu materyallerde öne çıkan görsel ve yazılı anlatımlar, edebî metinlerdeki mekân betimlemeleriyle karşılaştırmaya elverişli şekilde kodlanmıştır.
- **Veri Toplama Süreci:** Öncelikle romanlar taranarak mekân betimlemeleri belirlenmiştir. Ardından bu mekânların günümüzdeki görsel ve yazılı temsilleri turizm materyallerinden elde edilmiştir. Son aşamada, edebî metinler ile turistik materyallerden toplanan veriler karşılaştırmalı içerik analizi için düzenlenmiştir.

Veri analizi

Bu araştırmada elde edilen veriler, nitel veri analizi yaklaşımlarından içerik analizi ve karşılaştırmalı analiz teknikleri birlikte kullanılarak çözümlenmiştir. Analiz süreci sistematik ve çok aşamalı bir yapı izleyerek gerçekleştirilmiştir.

- İlk aşamada, seçilen romanlar ve turistik tanıtım materyalleri ayrıntılı biçimde okunmuş ve veri seti analiz için hazırlanmıştır. Bu süreçte, metinlerde yer alan mekân betimlemeleri belirlenmiş ve anlamlı birimler hâlinde ayrıştırılmıştır.
- İkinci aşamada, elde edilen veriler açık kodlama tekniği kullanılarak analiz edilmiştir (Saldaña, 2015). Bu kapsamda, roman ve turistik materyallerde yer alan mekân betimlemeleri satır satır incelenmiş ve her bir anlamlı ifade, içerdiği temaya göre kodlanmıştır. Örneğin, tarihsel göndermeler “tarihî miras”, duygusal ve nostaljik ifadeler “nostaljik İstanbul”, modern kent vurguları ise “modernleşme” kodları altında toplanmıştır.
- Üçüncü aşamada, benzer kodlar bir araya getirilerek daha üst düzey temalar oluşturulmuştur. Bu süreçte kodlar arasındaki ilişkiler incelenmiş ve “geçmiş–bugün ilişkisi”, “turistik pazarlama dili” ve “kültürel deneyim” gibi temalar geliştirilmiştir. Tema oluşturma sürecinde, kodların tekrar sıklığı, bağlamsal anlamı ve temsil gücü dikkate alınmıştır (Miles & Huberman, 2014).
- Dördüncü aşamada, edebî metinler ile turistik tanıtım materyallerinden elde edilen kod ve temalar karşılaştırmalı analize tabi tutulmuştur. Bu aşamada aynı mekâna ilişkin edebî ve turistik temsiller yan yana getirilmiş; benzerlikler, farklılıklar ve örtüşme düzeyleri belirlenmiştir.
- Son aşamada ise elde edilen bulgular tablolastırılarak görselleştirilmiş ve yorumlanmıştır. Yorumlama sürecinde, edebî söylem ile turistik söylem arasındaki farklılıklar, mekânsal temsil ve kültürel anlam üretimi bağlamında değerlendirilmiştir.

Bu araştırmada, nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak inandırıcılık, aktarılabilirlik, teyit edilebilirlik ve tutarlılık ölçütleri esas alınmıştır (Lincoln & Guba, 1985).

- Araştırmanın inandırıcılığını artırmak amacıyla veri toplama ve analiz süreci ayrıntılı biçimde açıklanmış; edebî metinler ve turistik tanıtım materyalleri birlikte kullanılarak veri çeşitliliği sağlanmıştır. Ayrıca elde edilen bulguların yorumlanmasında metinlerden

doğrudan alıntılara ve somut örneklere yer verilerek bulguların desteklenmesi amaçlanmıştır.

- Aktarılabilirlik açısından, çalışma grubunun seçim süreci, kullanılan veri kaynakları ve analiz aşamaları ayrıntılı biçimde tanımlanmış; böylece araştırmanın benzer bağlamlarda uygulanabilirliğinin değerlendirilmesine olanak sağlanmıştır.
- Araştırmanın tutarlılığını) sağlamak amacıyla analiz süreci sistematik bir şekilde yürütülmüş; kodlama ve tema oluşturma aşamaları açık biçimde ortaya konmuştur.
- Teyit edilebilirlik kapsamında ise, araştırma sürecinde elde edilen veriler, kodlar ve temalar arasındaki ilişkiler açık biçimde gösterilmiş; yorumların araştırmacının öznel değerlendirmelerinden ziyade veri temelli olmasına özen gösterilmiştir. Kodlama sürecinde elde edilen bulguların tutarlılığı, 2 alan uzmanı görüşü ile desteklenmiştir.

Çalışmada kullanılan 0–3 puanlama sistemi, edebî betimlemelerin ve turistik materyallerin mekânsal vurgu düzeyini derecelendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Puanlama ölçütleri, içerik analizi ve karşılaştırmalı içerik analizi literatüründe önerilen tematik kodlama ve derecelendirme sistemlerine dayanmaktadır (Schreier, 2012; Krippendorff, 2013; Bowen, 2009). Buna göre:

- **Metin vurgusu (0–3):** Romanın mekâna verdiği önem ve betimlemenin yoğunluğu.
- **Tanıtım vurgusu (0–3):** Turistik materyallerde mekânın öne çıkarılma düzeyi.
- **Örtüşme (0–3):** Edebî betimleme ile turistik tanıtımın benzerlik/ayrışma derecesi.
- “0” puan, mekân veya tematik vurgunun yokluğunu; “3” puan ise yüksek düzeyde ve belirleyici betimlemeyi ifade etmektedir.

Sonuç olarak, bu yöntem edebiyat ve turizm ilişkisinin mekânsal boyutunu sayısal bir sistemle analiz etmeye olanak tanımış; nitel verilerin sistematik ve karşılaştırmalı biçimde değerlendirilmesini sağlamıştır.

Araştırmanın sınırlılıkları

Araştırmada, mekânsal, zamansal, veri kaynakları ve yöntem açısından çeşitli sınırlılıklar bulunmaktadır:

- **Örneklem Sınırlılığı:** Araştırma yalnızca 10 romanla sınırlandırılmıştır. Daha fazla sayıda edebî eser çalışmaya dahil edilmemiştir. Bu nedenle bulgular, seçilen romanlar ve mekânlarla sınırlıdır.
- **Mekânsal Sınırlılık:** İnceleme, romanlarda betimlenen mekânların günümüzdeki turistik görünümleriyle karşılaştırılmasına dayanmaktadır. Dolayısıyla yalnızca seçilen şehir ve mekânlarla ilgili sonuçlar üretilebilmektedir.
- **Zamansal Sınırlılık:** Romanların yazıldığı dönem ile günümüzdeki turistik materyaller arasındaki fark, bazı mekânların fiziksel ya da işlevsel değişimlerinden kaynaklanabilmektedir. Bu durum, karşılaştırmalarda belirli sınırlamalar doğurmuştur.
- **Veri Kaynaklarının Sınırlılığı:** Çalışmada kullanılan veriler, roman metinleri ve turistik tanıtım materyalleri (broşürler, internet siteleri, görseller) ile sınırlıdır. Yerel halkın algısı ve turist deneyimleri araştırma kapsamına dahil edilmemiştir.
- **Yöntemsel Sınırlılık:** Araştırma, nitel yöntem kapsamında karşılaştırmalı içerik analiziyle sınırlandırılmıştır. Nicel yöntemler veya farklı analiz teknikleri kullanılmamıştır.

Bulgular ve tartışma

Bu bölümde, seçilen romanlarda yer alan mekân betimlemeleri ile aynı mekânların güncel turistik tanıtım materyallerindeki temsilleri karşılaştırmalı olarak analiz edilmektedir. Analiz sürecinde, edebî metinlerdeki mekân anlatıları ile turistik söylemler arasındaki benzerlik ve farklılıklar tematik düzeyde incelenmiştir. Bu doğrultuda her bir mekân için metin vurgusu, turistik temsil, kodlar ve temalar belirlenmiş; ardından bu unsurlar karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 1a Edebî ve turistik mekân temsillerinin tematik karşılaştırmalı analiz tablosu (Ankara-Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU)

Metin Vurgu	Turistik Materyal	Kodlar	Tema
Ankara'nın geniş caddeleri, yeni devletin modern yüzünü yansıtır, ama boş ve sessizdir; eski Ankara'nın izlerini taşır. Karaosmanoğlu, (2006)	Başkent Ankara'da tarihi ve modern dokuyu keşfedin, kültürel etkinlikleri ziyaret edin (Kalkınma Kütüphanesi, t.y.).	Modernleşme Tarihsel doku- Sessizlik	Kent ve modernleşme algısı /Kültürel miras
Ulus meydanında insanlar birbirine yabancı, ama resmi binaların görkemi şehrin yüzünü değiştiriyor." Karaosmanoğlu, (2006)	Ankara'nın tarihi ve kültürel simgelerini ziyaret edin, Cumhuriyet dönemi eserlerini keşfedin (Kalkınma Kütüphanesi, t.y.).	Resmî mimari	Sosyal yabancılaşma
Küçük sokaklar hâlâ eski Ankara'nın hatırasını taşır; taş evler, dar yollar, günlük yaşamın izlerini saklar."	Ankara tarihi sokak tanıtımı: "Hamamlar, hanlar ve dar sokaklar ile Ankara'nın eski dokusunu deneyimleyin (Kalkınma Kütüphanesi , t.y.)	Geleneksel yaşam Tarihî atmosfer Mekânsal bellek	Geçmiş ve güncelin buluşması /Kültürel miras

Kaynak: Tablo, (Karaosmanoğlu, 2006; Kalkınma Kütüphanesi ,t.y.) verileri temel alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Roman (*Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Ankara*) ile turistik tanıtım materyalleri arasındaki karşılaştırmada şu bulgular ortaya çıkmaktadır:

- **Genel Söylem:** Romanda Ankara'nın geniş caddeleri ve resmî binaları, modernleşme süreci ve Cumhuriyet'in simgesel yüzü öne çıkarılmaktadır. Sokaklar ve eski yapılarla modern mekân arasındaki kontrast, toplumsal değişimin bir göstergesi olarak sunulmaktadır. Buna karşın turistik materyaller, Ankara'yı modern ve tarihî dokunun birlikte deneyimlenebileceği bir kent olarak tanıtmaktadır. Kültürel etkinlikler ve müzeler ön plandadır.
- **Sunum Farkı:** Roman, mekânı toplumsal ve psikolojik bağlamda aktarırken; turistik materyaller deneyim ve çekicilik odaklıdır. Modernleşme teması her iki kaynakta da öne çıkmaktadır; ancak romanda daha melankolik ve sessiz bir atmosfer, turistik materyallerde ise daha olumlu ve cazip bir kent imgesi görülmektedir.
- **Ulus Meydanı:** Romanda Ulus Meydanı, resmî mimarinin şehir kimliğini ve toplumsal değişimi simgelediği bir mekân olarak yer almakta; toplumsal yabancılaşma vurgusu yapılmaktadır. Turistik materyallerde ise Ulus Meydanı, Cumhuriyet'in simgesi ve kültürel miras değeriyle öne çıkarılmaktadır.
- **Küçük Sokaklar:** Romanda küçük sokaklar, geleneksel yaşamın, geçmiş ile güncelin buluşma noktasının ve kültürel mirasın simgesi olarak betimlenmektedir. Edebî metin, bu mekânlarda nostaljik bir duyarlılığı yansıtmaktadır. Turizm materyallerinde ise aynı sokaklar, tarihî deneyim ve kültürel miras turizmi bağlamında öne çıkarılmaktadır.
- **Genel Değerlendirme:** Yakup Kadri'nin *Ankara* romanındaki mekânsal betimlemeler, modernleşme ve toplumsal değişim süreçlerine eleştirel bir gözle yaklaşmaktadır. Buna karşın turizm tanıtım materyalleri aynı mekânları daha olumlu, çekici ve kültürel zenginlik unsuru olarak sunmaktadır. Böylece edebiyat ile turizm arasında aynı mekânın farklı bağlamlarda yeniden anlamlandırıldığı görülmektedir.

Tablo 1b Edebî ve turistik mekân temsillerinin örtüşme bazında karşılaştırmalı analiz tablosu (Ankara-Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU)

Mekan	Sayfa Ref	Betimleme Özeti	Betimleme Türü	Metin Vurgu (0-3)	Tanıtım Vurgu (0-3)	Örtüşme (0-3)
Yeni Şehir (Geniş caddeler)	s. 45	Yeni devletin modern yüzünü yansıtan, ama boş ve sessiz caddeler; eski Ankara'nın izlerini de taşır	Modernleşme / Tarihsel geçiş	3	3	3
Ulus Meydanı	s. 90	Resmî binaların görkemi şehrin yüzünü değiştirir; insanlar arasında yabancılaşma vardır	Resmî mimari Sosyal yabancılaşma	3	2	2
Eski Ankara (Küçük sokaklar)	s. 150	Taş evler, dar yollar, gündelik yaşamın izlerini saklayan mekânlar; eski Ankara'nın hatırası	Geleneksel yaşam / Tarihî atmosfer	2	2	2

Kaynak: Tablo, verileri (Karaosmanoğlu,2006 ;Kalkınma Kütüphanesi ,t.y.) kaynaklarından temel alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 1b'de: Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU, Ankara'yı yeni şehir (geniş caddeler), Ulus Meydanı, eski Ankara (küçük sokaklar) üzerinden ifade etmektedir.

- **Yeni Şehir (geniş caddeler):** Romanda yeni şehir caddeleri, yeni devletin modern yüzünü yansıtan ancak boş ve sessiz mekânlar olarak betimlenmektedir. Bu betimlemelerde tarihî geçiş ve modernleşme vurgusu yüksektir (edebî vurgu: 3). Turistik materyallerde ise yeni şehir, geniş caddeleri olan modern Ankara ve Cumhuriyet dönemi şehir planlaması bağlamında tanıtılmaktadır (tanıtım vurgusu: 3). Romanın modernleşme ve tarihî geçiş vurgusu ile tanıtımın fiziksel ve tarihî yönü yüksek derecede örtüştüğünden, örtüşme puanı: 3'tür.
- **Ulus Meydanı:** Romanda Ulus Meydanı, resmî binaların görkemi ve sosyal yabancılaşma üzerinden betimlenmektedir; mekânın mimarisi ve toplumsal yönleri öne çıkmaktadır (edebî vurgu: 3). Turistik materyallerde ise Ulus Meydanı, Cumhuriyet dönemi eserleri ve şehir kimliği bağlamında sunulmaktadır (tanıtım vurgusu: 2). Fiziksel ve tarihî yönler örtüşse de, romanın sosyal yabancılaşma ve psikolojik vurgusu tanıtımlarda yer almamaktadır. Bu nedenle örtüşme puanı: 2'dir.
- **Eski Ankara (küçük sokaklar):** Romanda eski Ankara; küçük sokaklar, taş evler ve dar yollar üzerinden, geleneksel yaşam ve tarihî atmosfer bağlamında betimlenmektedir. Betimleme detaylıdır, ancak sosyal dramatizasyon sınırlıdır (edebî vurgu: 2). Turistik materyallerde eski Ankara, tarihî doku ve geleneksel yaşam üzerinden sunulmakta; fakat duygusal ve toplumsal derinlik yansıtılmamaktadır (tanıtım vurgusu: 2). Her iki söylemde fiziksel ve tarihî yönler örtüşmekte, ancak romanın duygusal derinliği tanıtımda eksik kalmaktadır. Bu nedenle örtüşme puanı: 2'dir.
- **Genel Değerlendirme:** Geniş caddelerde tam örtüşme (3) sözkonusudur. Ulus Meydanı'nda mimari ve tarihî yönler örtüşse de sosyal yabancılaşma eksik olduğundan örtüşme (2) olarak değerlendirilmiştir. Eski Ankara'da fiziksel ve tarihî yönler örtüşse de toplumsal/duygusal boyut aktarılmadığı için örtüşme (2)'dir.

Tablo 2a Edebî ve turistik mekân temsillerinin tematik karşılaştırmalı analiz tablosu (Ateşten Gömlek-Halide Edip ADIVAR)

Metin Vurgu	Turistik Materyal	Kodlar	Tema
-------------	-------------------	--------	------

Savaşın gölgesindeki İstanbul sokakları, insanların telaşlı ve kaygılı yüzlerini gizlerken, evlerin içine sızan sessizlikle birleşiyordu (Adivar, 2009).	İstanbul'da tarihi sokaklar, müzeler ve kültürel miras ile geçmişi keşfedin (İstanbul goTürkiye, t.y)	Savaş etkisi Sosyal kaygı Tarihsel miras	Tarih, /Toplumsal bellek ve şehir yaşamı
İzmir'in işgaline şahit olan halk, sokaklarda telaşla koşuşturuyordu. Kordon boyunca yabancı askerlerin ayak sesleri yankılanıyordu (Adivar, 2009)	Kordon, sahil boyunca yürüyüş yolları, kafeleri ve gün batımı manzaralarıyla kentin simgesidir (İstanbul goTürkiye, t.y)	İşgal Kordon Sahili	Tarihsel travma ve turistik simge
İstanbul'da işgal kuvvetlerinin gölgesinde, Boğaziçi kıyılarında endişeli bir bekleyiş vardı (Adivar, 2009).	İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü: "Boğaz, tarihi yalıları, köprüleri ve eşsiz manzarasıyla dünyanın en önemli su yollarından biridir (İstanbul goTürkiye, t.y)	Boğaziçi Yalı İşgal atmosferi	Savaş gölgesi ve kültürel miras
Anadolu köylerinde halk, cepheye giden askerleri uğurlarken gözyaşlarını saklamıyordu (Adivar, 2009)..	Anadolu'nun köylerinde misafirperverlik, otantik yaşam ve kültürel değerler ön plandadır (İstanbul goTürkiye, t.y)	Köy Halk – Misafirperverlik	Milli mücadele ve yerel kültür
Sakarya kıyılarında, toz ve barut kokusu içinde süren çarpışmalar, özgürlük için verilen mücadelenin simgesiydi (Adivar, 2009).	Sakarya Nehri, tarih boyunca medeniyetlere ev sahipliği yapmış doğal ve kültürel bir değerdir (İstanbul goTürkiye, t.y)	Sakarya -Cephe	Kurtuluş mücadelesi ve doğal miras

Kaynak: Tablo, (Adivar ,2009; İstanbul goTürkiye (t.y) kaynakları temel alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2a Halide Edip Adivar'ın Ateşten Gömlek romanının söylevi ile turistik materyallerin söylevi karşılaştırılmıştır. Halide Edip Adivar, **Ateşten Gömlek** romanında savaş dönemi İstanbul'un sokaklarını betimlemektedir. Sokaklar kaygı ve telaş doludur; bireysel ve toplumsal travmanın izlerini taşımaktadır. Tarihî binalar ve sokaklar, hüznü ve duygusal bir atmosfer içinde yansıtılmaktadır. Turistik materyallerde ise İstanbul'un tanıtımı tarihî sokaklar ve kültürel miras üzerinden yapılmaktadır. Ancak burada savaşın izleri ve sosyal kaygı yerine, turistik deneyim, estetik ve keşif odaklı bir söylem öne çıkmaktadır. Her iki söylemde de mekân teması ön planda olsa da vurgular farklıdır. Romanda mekân, işgal, savaş ve Millî Mücadele atmosferi ile; turistik materyallerde ise barış, kültürel miras ve doğal güzellikler üzerinden sunulmaktadır. Bu durum, edebiyatın mekânı tarihsel hafıza ve duygusal derinlik bağlamında, turizmin ise güncel deneyim ve çekicilik bağlamında ele aldığını göstermektedir. Sonuç olarak, romanda mekânlar çok boyutlu (hüzün, geçmiş, yabancılaşma) bir şekilde işlenirken, turistik materyallerde aynı mekânlar pozitif deneyim, modernite ve cazibe yönüyle aktarılmaktadır.

Tablo 2b Edebî ve turistik mekân temsillerinin örtüşme bazında karşılaştırmalı analiz (Ateşten Gömlek-Halide Edip ADIVAR)

Mekan	Sayfa Ref	Betimleme Özeti	Betimleme Türü	Metin Vurgu (0-3)	Tanıtım Vurgu (0-3)	Örtüşme (0-3)
İzmir Kordon	s. 45	İşgal sonrası İzmir'in deniz kıyısında hüznü ve kaygı atmosferi, halkın umutsuzluğu	Atmosfer / Sosyal	3	2	2

İstanbul – Beyoğlu	s. 88	Modernleşmenin ve yabancı etkisinin hissedildiği eğlence mekânları, kozmopolit yaşam	Sosyo-kültürel	2	3	2
Sakarya Cephesi	s. 150	Cephe betimlemeleri, milli mücadele ruhunun simgesi, doğayla bütünleşmiş savaş alanı	Tarihî / Askerî	3	1	2
İstanbul Boğazı	(s. 60)	İşgal altındaki İstanbul'un denizden görünümü, güzellik ve hüznün bir arada	Doğa / Atmosfer	3	3	3

Kaynak: Tablo, verileri (Adivar ,2009; İstanbul goTürkiye (t.y) kaynakları temel alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2b incelendiğinde, Halide Edip Adivar'ın ateşten Gömlek romanındaki mekanlar İzmir Kordon – İstanbul-Beyoğlu, İstanbul Boğazı, Sakarya Cephesidir.

- İzmir–Kordon: Romanda İzmir Kordon, işgal sonrası hüznün, kaygı ve halkın umutsuzluğu ile derin bir atmosferde betimlenmektedir (metin vurgusu: 3). Turistik materyallerde Kordon ise genellikle gezilecek yer ve deniz manzarası bağlamında tanıtılmakta; romanın duygusal yoğunluğu ve tarihî travması yansıtılmamaktadır (tanıtım vurgusu: 2). Örtüşme değerlendirmesi sonucunda, fiziksel mekân her iki kaynakta örtüşse de duygusal ve tarihî dramın turistik materyale yansıtılmaması nedeniyle örtüşme puanı: 2'dir.
- İstanbul – Beyoğlu: Roman, Beyoğlu'nu modernleşme ve yabancı etkilerin hissedildiği kozmopolit eğlence mekânları olarak sosyo-kültürel boyutlarıyla betimlenmektedir (metin vurgusu: 3). Turistik materyallerde de Beyoğlu, sanat galerileri, kafeler ve tarihî dokusuyla öne çıkarılmaktadır (tanıtım vurgusu: 3). Bu nedenle örtüşme puanı: 3'tür; hem roman hem de tanıtımda Beyoğlu'nun kozmopolit ve modern karakteri vurgulanmaktadır.
- İstanbul – Boğaz:** Romanda İstanbul Boğazı, işgal altındaki dönemde güzellik ve hüznün bir arada olacak şekilde betimlenmektedir (metin vurgusu: 3). Turistik materyallerde de Boğaz, manzara ve estetik deneyim bağlamında güçlü biçimde sunulmaktadır (tanıtım vurgusu: 3). Örtüşme açısından, hem fiziksel hem estetik yönlerden yüksek derecede örtüştüğünden örtüşme puanı: 3'tür.

Tablo 3a Edebî ve turistik mekân temsillerinin tematik karşılaştırmalı analiz tablosu (Baba ve Piç – Elif ŞAFAK)

Metin Vurgu	Turistik Materyal	Kodlar	Tema
İstanbul'un farklı semtlerinde yaşayan karakterler, şehirle ilişkilerini mekanların çeşitliliği üzerinden kuruyordu; Boğaz, caddeler, evler ruh hâllerini yansıtıyordu (Şafak, 2006) .	Boğaz manzaraları, kültürel turlar ve semt yaşamını keşfedin. Kültür ve Turizm Bakanlığı (İstanbul il kültür ve turizm müdürlüğü, t.y)	Sosyo-kültürel çeşitlilik Mekân ve psikoloji Kent deneyimi	İnsan-mekân ilişkisi ve şehir kimliği
İstanbul, geçmişin gölgeleriyle yaşayan, acıların ve sırların şehriydi; her köşede tarihin izleri hissediliyordu (Şafak, 2006)	İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü: İstanbul, tarihin ve modernliğin iç içe geçtiği, zamanın izlerini taşıyan eşsiz bir dünya şehridir. İstanbul il kültür ve turizm müdürlüğü, t.y)	Geçmiş Kimlik Hafıza	Tarih ve kültürel miras
Beyoğlu'nun dar sokakları, bir yandan kahkahalarla dolu	İstanbul Tanıtım Broşürü: "Sanat galerileri, kafeler	Sosyal yaşam Çelişki Modernite	Sosyo-kültürel çeşitlilik

meyhaneleriyle, öte yandan yalnızlık kokan apartmanlarıyla çelişkilerle doluydu (Şafak, 2006).	ve tarihi yapılarla modern hayatın kalbinin attığı Beyoğlu, ziyaretçilerine farklı bir deneyim sunar. İstanbul il kültür ve turizm müdürlüğü, t.y)		
Boğaz'ın kıyısında duran kahraman, şehrin güzelliğine hayran kalıyor; aynı anda hüznle geçmiş düşünüyordu (Şafak, 2006)	Boğaz Turları: "Tekne turu ile İstanbul Boğazı'nın eşsiz manzaralarını keşfedin. İstanbul il kültür ve turizm müdürlüğü, t.y)	Doğa Estetik Hüzün	Manzara ve duygu
Nişantaşı'nın şık mağazaları, vitrinleri, kahramanın gözünde bir yabancılik ve mesafe duygusu uyandırıyor (Şafak, 2006)	Nişantaşı, lüks mağazalar ve prestijli kafeleriyle ziyaretçilere seçkin bir alışveriş ve deneyim sunar. (İstanbul il kültür ve turizm müdürlüğü, t.y)	Tüketim Modern yaşam YabancılaşmaTüketim kültürü	Tüketim kültürü

Kaynak: Tablo, (Şafak ,2006; İstanbul il kültür ve turizm müdürlüğü, t.y) kaynakları temel alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3a incelendiğinde yazarın İstanbul- Beyoğlu, Boğaz ve Nişantaşı mekanlarına yer verdiği görülmektedir. Yazar, edebî metinde İstanbul'un farklı semtlerini karakterlerin psikolojisiyle iç içe betimleyerek metin vurgusunu yüksek tutmaktadır. Örneğin Boğaz manzarası, Nişantaşı'ndaki vitrinler ve Beyoğlu'nun dar sokakları yalnızlık, hüzn ve yabancılaşma duygularını aktarmaktadır. Mekânlar, bireysel deneyim ve toplumsal yaşamın bir yansıması olarak sunulmaktadır. Turistik materyallerde ise aynı mekânlar, deneyim, estetik, cazibe ve kültürel çeşitlilik odaklı tanıtılmaktadır. Örneğin; Boğaz'da turlar, Nişantaşı'nda alışveriş ve prestij, Beyoğlu'nda kafeler ve sanat galerileri öne çıkarılmaktadır. Bu bağlamda edebiyat, mekânı bireysel psikoloji ve toplumsal çelişkilerle bağlarken; turizm tanıtımları mekânın çekiciliği ve ziyaretçi deneyimi üzerine yoğunlaşmaktadır. Metin ve tanıtım vurgusu örtüşse de yaklaşım farklıdır.

- **Boğaz:** Hem romanda hem de turistik materyallerde estetik ve çekicilik ön plandadır. Romanda duygusal ton daha hüznü iken, turizm materyalinde deneyim ve görsellik odaklıdır.
- **Beyoğlu:** Sosyo-kültürel çeşitlilik ve modernite vurgusu her iki kaynakta da mevcuttur.
- **Nişantaşı:** Romanda modern yaşam ve tüketim, yabancılaşma bağlamında sunulurken; turizm materyalinde prestij ve alışveriş deneyimi olarak öne çıkmaktadır.

Tematik açıdan şehir kimliği, insan-mekân ilişkisi ve toplumsal duygu ile kültürel çekicilik arasında bir köprü kurulmaktadır. Roman bireysel ve toplumsal deneyimi aktarırken, turizm materyali mekânın cazibesini ve estetik değerini ön plana çıkarmaktadır. Roman ile turizm materyali arasında bir paralellik olsa da duygusal derinlik ve toplumsal eleştiri, turistik söylemde çoğunlukla yumuşatılmıştır.

Tablo 3b Edebî ve turistik mekân temsillerinin örtüşme bazında karşılaştırmalı analizi

Mekan	Sayfa Ref	Betimleme Özeti	Betimleme Türü	Metin Vurgu (0-3)	Tanıtım Vurgu (0-3)	Örtüşme (0-3)
İstanbul (genel)	s. 25	İstanbul, geçmişin gölgeleri ve sırlarla dolu bir şehir; tarih ve acının birlikte varlığı	Tarihî / Atmosfer	3	3	3
Beyoğlu	s. 78	Dar sokaklarda meyhaneler,	Sosyo-kültürel	3	3	2

		apartmanlar; eğlence ile yalnızlığın iç içe geçmişliği				
Boğaz	s. 140	Kahraman Boğaz manzarasına bakarken hem hayranlık hem de hüznün yaşar	Doğa / Estetik / Atmosfer	3	2	2
Nişantaşı	s. 200	Şık mağazalar, vitrinler; kahramanda yabancılaşma ve mesafe duygusu uyandırır	Modern yaşam / Tüketim kültürü	2	3	2

Kaynak: Tablo, (Şafak, 2006; İstanbul il kültür ve turizm müdürlüğü, t.y) kaynakları temel alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3b incelendiğinde, İstanbul (genel), Beyoğlu, Boğaz, Nişantaşı Mekanlarının metin vurgu, tanıtım vurgu ve örtüşme üzerinden ele alındığı görülmektedir.

- **İstanbul (Genel):** Romanda İstanbul, tarihî ve atmosferik açıdan, geçmişin gölgeleri ve sırlarla dolu bir şehir olarak derinlemesine betimlenmektedir (metin vurgusu: 3). Turistik materyallerde şehir, tarih ve kültürel miras bağlamında tanıtılmakta ve tarihî dokusu öne çıkarılmaktadır (tanıtım vurgusu: 3). Romanın tarihî ve atmosferik vurgusu ile tanıtımın tarihi ve kültürel odak noktası yüksek derecede örtüşmektedir (örtüşme puanı: 3).
- **Beyoğlu:** Romanda Beyoğlu, dar sokaklar, meyhaneler ve apartmanlarla, eğlence ve yalnızlığın iç içe geçtiği bir mekân olarak betimlenmektedir (metin vurgusu: 3). Turistik materyallerde Beyoğlu, sanat galerileri, kafeler ve tarihî dokusuyla öne çıkarılmaktadır (tanıtım vurgusu: 3). Fiziksel ve sosyo-kültürel yönler her iki kaynakta da benzer şekilde vurgulandığı için örtüşme puanı: 2'tür.
- **Boğaz:** Romanda Boğaz manzarası, kahramanın gözünden hem hayranlık hem de hüznün duygusu ile sunulmaktadır (metin vurgusu: 3). Turistik materyallerde Boğaz, manzara ve estetik deneyim bağlamında öne çıkarılmakta, ancak romandaki melankolik ve duygusal ton yansıtılmamaktadır (tanıtım vurgusu: 2). Fiziksel ve estetik yönler örtüşmekle birlikte, psikolojik ve duygusal yoğunluk turistik materyalde yer almadığı için örtüşme puanı: 2'dir.
- **Nişantaşı:** Romanda Nişantaşı, modern yaşam ve tüketim kültürü bağlamında, kahramanın yabancılaşma ve mesafe duygusu ile betimlenmektedir (metin vurgusu: 2). Turistik materyallerde ise Nişantaşı, lüks mağazalar, prestijli kafeler ve alışveriş deneyimi ile ön plana çıkarılmaktadır (tanıtım vurgusu: 3). Mekânın fiziksel ve modern yaşam yönü her iki kaynakta da örtüşmektedir; fakat romanın eleştirel ve duygusal bakışı tanıtımda bulunmadığı için örtüşme puanı: 2'dir.

Tablo 4a Edebî ve turistik mekân temsillerinin tematik karşılaştırmalı analiz tablosu (Beyoğlu Rapsodisi--Ahmet ÜMIT)

Metin Vurgu	Turistik Materyal	Kodlar	Tema
Beyoğlu'nda bir gayya kuyusu ... bina bina, sokak sokak Beyoğlu. O çoksesli, çok renkli, çok dilli, çokkültürlü Beyoğlu.	Beyoğlu'nun "çok kültürlü, çok dilli, çok katmanlı kimliği", sanat galerileri, kafeler, tarihî yapılarla öne çıkarılır; Beyoğlu panoraması dinamik (TRT Haber, 2021); (Fest Tr., 2025)	Sokak Çok kültürlülük Görsellik Tarihsel değişim	Kentsel kimlik / kültürel çeşitlilik / toplumsal dönüşüm
İstiklal Caddesi'nin orta yerinde duran ... sırlar ve acılarla dolu bir sahne.	İstiklal Caddesi, Beyoğlu'nun en bilinen simgesi; yürüyüş,	Cadde – Kimlik – Görünürlük –	Modernlik, kamusal alan ve bireysel hikâye iç içe

	alışveriş, mekânsal dinamizm vurgusu yapan görsellere ve metinlere sahip tanıtım materyalleri bulunur (Bloomberg, 2017); (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Planlama Müdürlüğü , t.y.).	Toplumsal yüzleşme		
Kenan'ın ölüm deneyiminin ardından değişen hayatları; Beyoğlu'nun eski sanatçılar, kültür insanlarıyla dolu günleri artık silikleşiyor.	Kültürel doku ve sanat geçmişi Beyoğlu'nun cazibesini oluşturan unsurlar olarak sunulur; tarihî sinemalar, eski yapıların korunan cepheleri vb. (TRT Haber, 2021); (AA Kültür, 2020)	Kimlik kaybı Sanat- Kültür geçmişi Nostalji	Geçmişle yüzleşme ve kamusal kültürel miras	

Kaynak: Tablo, Ümit,2003; TRT Haber,2021; Fest Tr.,(2025); Bloomberg , 2017); İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Planlama Müdürlüğü, t.y.); AA Kültür, 2020) kaynakları temel alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 4a incelendiğinde: Romanda Beyoğlu, yalnızca coğrafi bir semt olarak değil; çok sesli, kültürel çeşitliliği yüksek ve geçmiş ile bugünü çatışmalı biçimde yaşayan bir mekân olarak sunulmaktadır. Karakterlerin deneyimleri ve semtin tarihî dokusu, mekanın sosyal ve kültürel derinliğini ortaya koymaktadır. Turistik materyallerde ise Beyoğlu, genellikle kültürel mirası, sokak yaşamı, kafeleri ve sanat galerileri gibi çekici öğeleri ön plana çıkaracak şekilde tanıtılmaktadır. Romanın karanlık, acılarla dolu yönleri ve kimlik çatışmaları ise arka planda bırakılmaktadır. Turistik materyaller, özellikle kültürel çeşitlilik ve geçmişin estetik mirasını vurgulamaktadır Tematik olarak incelendiğinde, roman ve turistik materyallerin öne çıkardığı temalar şunlardır: kültürel kimlik, nostalji, modernleşme, mekân hafızası ve toplumsal değişim.

Tablo 4b: Edebî ve turistik mekân temsillerinin örtüşme bazında karşılaştırmalı analizi

Mekan	Sayfa Ref	Betimleme Özeti	Betimleme Türü	Metin Vurgu (0-3)	Tanıtım Vurgu (0-3)	Örtüşme (0-3)
Beyoğlu – Gayya Kuyusu	Roman özetinden	Bina bina, sokak sokak; çoksese, çokrenkli, çokdilli, çokkültürlü Beyoğlu	Sokak – Çok kültürlülük – Görsellik – Tarihsel değişim	3	3	3
İstiklal Caddesi		Orta yerde duran sahne; sırlar ve acılarla dolu	Cadde – Kimlik – Görünürlük – Toplumsal yüzleşme	3	2	2
Beyoğlu – Eski sanatçılar, kültür insanları		Kenan'ın ölümünden sonra değişen hayatlar; eski sanatçılar ve kültür insanlarının izleri silikleşiyor	Kimlik kaybı – sanat / kültür geçmişi – nostalji	3	2	2

Kaynak: Tablo, Ümit, 2003;TRT Haber (2021); Fest Tr.(2025); Bloomberg (2017); İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Planlama Müdürlüğü (t.y.); AA Kültür (2020) kaynakları temel alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 4b incelendiğinde romanın metin vurgusu tüm mekânlarda (3) puandır. Bu Ahmet Ümit'in romanında Beyoğlu, sokaklar, caddeler ve yapısal-kültürel katmanlar aracılığıyla, karakterlerin psikolojisi ve toplumsal değişim bağlamında detaylı şekilde betimlenmektedir. Yazar mekânları yalnızca fiziksel bir alan olarak değil, bireysel ve toplumsal hikâyelerin yansıdığı bir alan olarak kullanmaktadır. Turistik materyallerde vurgu 2-3 puan arasında değişmektedir. Örneğin Beyoğlu'nun genel tanıtımında, Gayya Kuyusu veya panoramik betimlemelerde vurgu yüksek (3

puan) iken; İstiklal Caddesi ve kültürel geçmiş sahnelerinde vurgu orta düzeyde (2–3 puan) görülmektedir. Bu durum, turistik materyallerin çoğunlukla deneyim, görsellik ve çekicilik odaklı olduğunu, sosyal ve bireysel derinliği ise daha az yansıttığını göstermektedir.

- **Sosyal ve kültürel mekânlar:** Romanda sokaklar, caddeler ve panoramalar Beyoğlu'nun sosyal dokusunu, bireylerin yaşadığı izolasyon ve toplumsal etkileşimleri ortaya koymaktadır. Turistik materyallerde ise mekânın estetik, çok kültürlü ve deneyimsel yönü vurgulanmaktadır.
- **Gayya Kuyusu ve panoramik Beyoğlu:** Örtüşme düzeyi 3 puandır; romanda ve turistik materyalde Beyoğlu'nun çok katmanlı, çok kültürlü yapısı ve estetik değeri öne çıkarılmaktadır.
- **İstiklal Caddesi ve eski kültür alanları:** Örtüşme puanı 2'dir ve orta düzeydedir. Roman bireysel ve toplumsal hikâyeyi öne çıkarırken, tanıtım materyali genel, deneyim ve görsellik odaklı kalmaktadır. Romanda mekânın nostaljik, psikolojik ve kültürel yönleri daha derinlemesine işlenmektedir.
- **Tarih ve kültürel miras:** Eski yapı ve sanat geçmişi açısından örtüşme oldukça yüksektir. Hem romanda hem de turistik materyalde tarihi yapıların ve kültürel mirasın önemi vurgulanmaktadır. Eski sinema ve yapıların korunması, edebiyat ve turizm açısından değer taşımaktadır.
- **Kimlik ve nostalji:** Roman, Beyoğlu'ndaki bireysel ve kolektif hafızayı işlerken; turistik materyaller bu geçmişi cazibe ve deneyim bağlamında sunmaktadır. Böylece bireysel deneyim ile kamusal tanıtım arasında bir köprü kurulmaktadır.

Tablo 5a Edebî ve turistik mekân temsillerinin tematik karşılaştırmalı analiz tablosu (Efsusa yolculuk-Yücel KAYIRAN)

Metin Vurgu	Turistik Materyal	Kodlar	Tema
Efsus'un antik tiyatrosu, taş basamaklarda yankılanan adımlarla geçmişin sessizliğini koruyordu; her taşın hikâyesi vardı (Kayıran, 2017).	Efes Antik Tiyatrosu, tarih ve kültür meraklıları için eşsiz bir ziyaret noktasıdır (Müze ve Örenyerleri, t.y).	Antik Tiyatro Tarih Sessizlik	Kültürel miras ve tarih bilinci
Şehrin dar sokakları, taş evler ve eski hamamlar arasında dolaşan kahraman, zamanın nasıl yavaş aktığını fark etti (Kayıran, 2017).	Dar sokaklar ve tarihi yapılar, ziyaretçilere Osmanlı ve antik dönem izlerini sunar (Kültür ve Turizm Bakanlığı İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, t.y.);	Sokak Geleneksel yaşam Mekânsal bellek	Geçmiş ve güncelin buluşması ve kültürel turizm
Agora meydanı, pazar ve toplumsal buluşmaların merkeziydi; taşların arasında yankılanan sesler geçmiş fişiliyordu (Kayıran, 2017).	Agora, antik şehirde toplumsal yaşamı ve kültürel mirası keşfetmek için idealdir (Turkish Archaeological News, 2024)	Agora – Sosyal yaşam Tarih	Toplumsal hafıza ve kültürel deneyim
Liman bölgesinden denizi izlerken, geçmişle bugünün birleştiği noktada duruyordu; mavilik ile tarih yan yana geliyordu (Kayıran, 2017).	Efes limanı, antik ve doğal güzellikleriyle ziyaretçilerini büyüler (Türkiye Kültür Portalı, t.y)	Liman Doğa Tarih	Doğa ve kültürel mirasın birleşimi

Kaynak: Tablo,(Kayıran, 2017; (Müze ve Örenyerleri,t.y; Kültür ve Turizm Bakanlığı İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (t.y.); Turkish Archaeological News,(2024); Türkiye Kültür Portalı t.y kaynakları temel alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 5a incelendiğinde, edebî metin ile turistik tanıtım materyalleri arasında özellikle Efes Antik Tiyatrosu, Agora, dar sokaklar ve liman bölgesi gibi tarihî mekânlar bakımından önemli ölçüde örtüşme bulunduğu görülmektedir. Romanda söz konusu mekânlar yalnızca fiziksel özellikleriyle değil; tarihsel hafıza, sessizlik, bireysel deneyim ve geçmişin izlerini taşıyan sembolik alanlar olarak betimlenmektedir. Buna karşılık turistik tanıtım materyalleri aynı mekânları kültürel miras, ziyaret deneyimi ve destinasyon çekiciliği ekseninde ele almakta; tarihî ve arkeolojik değerlerini ön plana çıkarmaktadır.

- **Agora Meydanı:** Romanda geçmişin seslerini bugüne taşıyan kolektif hafıza mekânıdır. Turistik materyalde ise aynı alan, kültürel mirasın somut göstergesi ve deneyim mekânı olarak tanımlanmaktadır.
- **Liman Bölgesi:** Romanda geçmiş ve şimdinin birleşimi bireysel duyarlılıkla aktarılırken; turistik materyalde doğa ve tarih estetik bir bütünlük içinde tanıtılmaktadır.

Genel olarak, romanda mekânlar duygusal, bireysel ve tarihsel hafıza ile işlenirken; turistik materyallerde aynı mekânlar ziyaret edilecek, deneyimlenecek cazibe noktaları olarak sunulmaktadır. Bu bağlamda, edebiyat ve turizm aynı mekân üzerinde farklı anlamlandırma stratejileri kullanmaktadır. Romanda derinlikli ve öznel bir deneyim sunulurken, turistik materyal tanıtım ve çekicilik odaklı bir yaklaşım sergilemektedir.

Tablo 5b Edebî ve turistik mekân temsillerinin örtüşme bazında karşılaştırmalı analizi

Mekan	Sayfa Ref	Betimleme Özeti	Betimleme Türü	Metin Vurgu (0–3)	Tanıtım Vurgu (0–3)	Örtüşme (0–3)
Kırsal Anadolu köyleri	s.50	Anadolu yaşamı, doğa ve geleneksel ritüeller	Sosyo-kültürel/doğa	3	2	2
Antik Tiyatro	s. 34	Taş basamaklarda yankılanan adımlar; her taş geçmişin hikâyesini fısıldamakta	Tarihî / Atmosfer	3	3	3
Dar sokaklar & taş evler	s. 58	Dar sokaklarda kahramanın zamanın yavaş aktığını fark etmesi; eski hamamlar	Geleneksel yaşam / Mekânsal bellek	3	2	2
Agora Meydanı	s. 75	Pazar ve toplumsal buluşmaların merkezi; taşların arasında yankılanan sesler	Sosyal yaşam / Tarih	3	3	3
Liman Bölgesi	s. 102	Denizi izlerken geçmişle bugünün birleştiği noktada durma; mavi ile tarih yan yana	Doğa / Tarih / Estetik	2	3	2

Kaynak: Tablo ,(Kayıran, 2017; Müze ve Örenyerleri,t.y; Kültür ve Turizm Bakanlığı İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, t.y.; Turkish Archaeological News,2024; Türkiye Kültür Portalı t.y kaynakları temel alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 5b’de Efsus’a Yolculuk romanının mekânları ile turistik materyallerin örtüşme düzeyi, beş ana mekân üzerinden incelenmiştir: kırsal Anadolu köyleri, Antik Tiyatro, dar sokaklar ve taş evler, Agora Meydanı ve Liman Bölgesi.

- **Kırsal Anadolu Köyleri:** Romanda Anadolu yaşamı, doğa ve geleneksel ritüellerle sosyo-kültürel bir zenginlik içinde betimlenmekte; mekân ve yaşam tarzı ayrıntılı ele alınmaktadır (Metin Vurgusu: 3). Turistik materyallerde köyler, geleneksel yaşam, doğal güzellik ve kültürel deneyim olarak sunulmakta; ancak romanın ritüel ve içsel atmosferi yansıtılmamaktadır (Tanıtım Vurgusu: 2). Örtüşme puanı 2’dir.

- **Antik Tiyatro:** Romanda taş basamaklar, yankılanan adımlar ve geçmişin sessizliği ile tarihî atmosfer güçlü biçimde işlenmektedir (Metin Vurgusu: 3). Turistik materyallerde Antik Tiyatro, tarihî ve kültürel değerleriyle ziyaretçi deneyimi bağlamında tanıtılmaktadır (Tanıtım Vurgusu: 3). Örtüşme puanı 3'tür.
- **Dar Sokaklar ve Taş Evler:** Romanda dar sokaklar, kahramanın zamanın yavaş aktığını fark ettiği mekânlar olarak betimlenmekte; eski hamamlar ve tarihî/ geleneksel boyut vurgulanmaktadır (Metin Vurgusu: 3). Turistik materyallerde bu mekânlar gezilecek yer ve kültürel deneyim olarak öne çıkmakta, ancak romanın zaman algısı ve atmosferik derinliği yansıtılmamaktadır (Tanıtım Vurgusu: 2). Örtüşme puanı 2'dir.
- **Agora Meydanı:** Romanda pazar ve toplumsal buluşmaların merkezi, taşların arasında yankılanan sesler şeklinde ifade edilmekte, sosyal yaşam ve tarihî atmosfer güçlü biçimde aktarılmaktadır (Metin Vurgusu: 3). Turistik materyallerde Agora, toplumsal yaşam ve tarihî değerleriyle öne çıkmaktadır (Tanıtım Vurgusu: 3). Örtüşme puanı 3'tür.
- **Liman Bölgesi:** Roman, Liman Bölgesi'ni estetik bir mekân olarak betimlerken, sosyal veya toplumsal derinlik sınırlıdır. Kahramanın gözünden denizi izleme ve geçmişle bugünün birleşimini fark etme gibi duygusal bir bağ kurulmuş, ancak detaylı toplumsal veya bireysel hikâye sınırlıdır. Bu nedenle edebi vurgu orta düzeydedir (Metin vurgusu:2). Turizm materyallerinde Liman Bölgesi'ni doğa ve tarihî değerlerle cazibe merkezi olarak ön plana çıkartılmaktadır. Materyallerde ziyaretçi için estetik deneyim ve görsellik vurgusu güçlüdür, bu nedenle turistik vurgu yüksek (3) puan olarak verilmiştir. Mekânın fiziksel ve estetik yönleri her iki söylemde de mevcut olsa da, romanın duygusal ve zamansal derinliği turistik materyalde tam olarak yansıtılmamıştır. Bu bağlamda örtüşme orta düzeydedir (2).
- Genel olarak, romanda mekânlar duygusal, tarihî ve bireysel deneyim bağlamında işlenirken; turistik materyallerde aynı mekânlar ziyaret edilecek, deneyimlenecek ve estetik değerleriyle öne çıkan alanlar olarak sunulmaktadır. Bu durum, edebiyat ve turizmde aynı mekânın farklı anlamlandırma stratejileriyle ele alındığını göstermektedir.

Tablo 6a Edebî ve turistik mekân temsillerinin tematik karşılaştırmalı analiz tablosu (İstanbul- Hatıralar ve Şehir –Orhan PAMUK)

Metin Vurgu	Turistik Materyal	Kodlar	Tema
İstanbul, yıkıntılar ve siyah beyaz gölgeler içinde, hüzünlü bir şehir görünümündeydi (Pamuk, 2003).	Tarih ve modernliğin iç içe geçtiği, büyüleyici bir dünya şehri (İstanbul goTürkiye, t.y.).	Hüzün – Geçmiş – Estetik	Mekânın duygusal algısı ve Hüzün ve ihtişam
Haliç'in sisleri arasında kaybolan gemiler ve köhne yapılar, çocukluğunun İstanbul'una damgasını vuruyordu (Pamuk, 2003).	Altın Boynuz'da kültürel turlar, tarihi camiler ve panoramik manzaralar ziyaretçilerini bekliyor Turkey Tour Organizer, t.y).	Manzara – Tarih – Çocukluk belleği	Doğa ve kültürel miras
Boğaz kıyılarında eski yalıların yıkıntıları, hem geçmişin görkemi hem de çöküşünü hatırlatıyordu(Pamuk, 2003) .	Yalıları, köprüleri ve eşsiz manzarasıyla Boğaziçi İstanbul'un incisi." İstanbul goTürkiye (t.y)	Yalı Manzara Çöküş İhtişam	Geçmiş ve bugünün kesişimi
Eski İstanbul'un dar sokaklarında, taş evlerin gölgesinde yaşanan hayat, hem geleneksel hem de yoksul bir şehri yansıttı (Pamuk, 2003) .	Dar sokaklar, hanlar, camiler ve çarşılarla İstanbul'un kültürel zenginliğini keşfedin (Kültür ve Turizm	Sokak Mekânsal bellek Yoksulluk	Kültürel miras ve gündelik yaşam

Bakanlığı- İstanbul il kültür
ve turizm müdürlüğü, t.y.).

Kaynak: Tablo, (Pamuk, 2003; İstanbul goTürkiye, t.y.; Turkey Tour Organizer, t.y) Kültür ve Turizm Bakanlığı- İstanbul il kültür ve turizm müdürlüğü, t.y.) kaynakları temel alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 6a incelendiğinde, romanda edebi betimlemeler daha çok hüznün, yıkıntı, melankoli ve bireysel hafıza üzerinden kurgulanmıştır. Pamuk, “hüznün” kavramını merkeze alarak İstanbul’u geçmişin gölgeleriyle yaşayan bir şehir olarak konumlandırmıştır. Buna karşılık, turistik materyaller İstanbul’u parlak, estetik ve cazip bir “dünya şehri” olarak sunmaktadır. Bu materyaller şehrin tarihî ve kültürel zenginliğini ön plana çıkarmakta, ancak bireysel ve duygusal yükleri yansıtmamaktadır. Edebi vurguda öznel duygular ağır basarken, turistik söylemde nesnel cazibe öğeleri ön plandadır. Mekân ve tarih bağlamında her iki söylem arasında güçlü bir örtüşme bulunmaktadır; örneğin Boğaz, Haliç ve Tarihi Yarımada hem romanda hem tanıtımda ortak referans noktalarıdır. Ancak duygusal tonlamada belirgin bir ayrışma söz konusudur. Romanda Pamuk, “yıkıntılar, yoksulluk, çöküş” gibi ifadelerle geçmiş drammatize ederken, turistik söylem “eşsiz manzara, zengin kültürel miras, cazibe” kavramlarını kullanmaktadır. Mekânsal örtüşme yüksek, duygusal ve algısal örtüşme ise düşüktür.

Tema bazlı incelendiğinde, romanda mekânın duygusal algısı “hüznün” ve bireysel hafıza ile aktarılırken, tanıtımda mekân “ihtişam” ve görsellik ile vurgulanmaktadır. Doğa ve kültürel miras açısından Haliç, Boğaz ve dar sokaklar her iki söylemde de merkezîdir; ancak romanda bakış içsel, turistik materyallerde dışsaldır. Geçmiş ve bugünün kesişimi açısından, romanda yıkıntılar bugüne taşınırken, tanıtımda geçmiş bir “cazibe unsuru” olarak bugüne entegre edilmektedir. Gündelik yaşam bağlamında Pamuk, “yoksulluk ve sıradanlık” vurgusu yaparken, turizm materyalleri aynı mekânları “otantik deneyim” söylemiyle sunmaktadır.

Sonuç olarak, Pamuk’un İstanbul’u melankolik, bireysel ve hatıra yüklü olarak betimlenirken, turistik materyallerde İstanbul cazibeli, dışa dönük ve küresel bir marka şehir olarak tanıtılmaktadır. Her iki söylem aynı mekânsal belleği kullanmakla birlikte, bu belleğin duygusal ve algısal çerçevesi farklıdır. Genel olarak, Pamuk’un betimlemeleri turistik tanıtımlar için mekânsal malzeme sağlamaktadır; ancak duygusal ton (hüznün, yıkıntı, çöküş) tanıtım söylemine doğrudan aktarılmamaktadır. Bu durum, edebiyat ve turizm arasındaki ilişkinin hem örtüşme hem de ayrışma boyutunu ortaya koymaktadır.

Tablo 6b Edebi ve turistik mekân temsillerinin örtüşme bazında karşılaştırmalı analizi

Mekan	Sayfa Ref	Betimleme Özeti	Betimleme Türü	Metin Vurgu (0-3)	Tanıtım Vurgu (0-3)	Örtüşme (0-3)
Kırsal Anadolu köyleri	s.50	Anadolu yaşamı, doğa ve geleneksel ritüeller	Sosyo-kültürel/doğa	3	2	2
Antik Tiyatro	s. 34	Taş basamaklarda yankılanan adımlar; her taş geçmişin hikâyesini fısıldıyor	Tarihî / Atmosfer	3	3	3
Dar sokaklar & taş evler	s. 58	Dar sokaklarda kahramanın zamanın yavaş aktığını fark etmesi; eski hamamlar	Geleneksel yaşam / Mekânsal bellek	3	2	2
Agora Meydanı	s. 75	Pazar ve toplumsal buluşmaların merkezi; taşların arasında yankılanan sesler	Sosyal yaşam / Tarih	3	3	3
Liman Bölgesi	s. 102	Denizi izlerken geçmişle bugünün birleştiği	Doğa / Tarih / Estetik	2	3	2

noktada durma; mavilik
ile tarih yan yana

Kaynak: Tablo, (Pamuk 2003; İstanbul goTürkiye, t.y.; Turkey Tour Organizer t.y; Kültür ve Turizm Bakanlığı- İstanbul il kültür ve turizm müdürlüğü t.y.) kaynakları temel alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 6b'de roman, İstanbul Silüeti,Haliç, Boğaziçi, Eski İstanbul Sokakları, Tarihi Yarımada olmak üzere beş mekân üzerinden turistik materyallerle karşılaştırılmıştır.

- **İstanbul silüeti**, Pamuk'un anlatısında şehrin kimliğini oluşturan temel imgelerden biri olarak siyah-beyaz estetik, melankoli ve "hüzün" kavramı çerçevesinde güçlü biçimde betimlenmektedir. Bu nedenle edebî metindeki vurgu düzeyi yüksek (3) olarak değerlendirilmiştir. Benzer şekilde İstanbul'un silüeti, kubbeleri ve minareleriyle turistik tanıtım materyallerinde destinasyonun en belirgin görsel kimlik unsurlarından biri olduğundan tanıtım vurgu düzeyi de yüksek (3) olarak puanlanmıştır. Ancak edebî metinde hâkim olan melankolik ve içsel anlatım ile turistik materyallerde öne çıkan ihtişam, estetik ve çekicilik söylemleri farklılaştığından örtüşme düzeyi orta (2) olarak değerlendirilmiştir.
- **Haliç**, romanda çocukluk anıları, sis, eski gemiler ve sanayi kalıntıları üzerinden bireysel bellek ve melankoli ekseninde yoğun biçimde ele alınmaktadır. Bu nedenle metin vurgu puanı 3 olarak belirlenmiştir. Turistik tanıtımlarda ise Haliç daha çok kültürel gezi rotaları, panoramik manzara ve tarihî çevre bağlamında sunulduğundan tanıtım vurgu düzeyi 2 olarak değerlendirilmiştir. Her iki söylem aynı fiziksel mekâna odaklanmasına rağmen yüklenen anlamların farklılaşması nedeniyle örtüşme düzeyi 2 puan olarak belirlenmiştir.
- **Boğaziçi**, hem edebî metinde hem de turistik tanıtımlarda İstanbul'un en güçlü simgesel mekânlarından biridir. Pamuk'un anlatısında eski yalılar, tarihsel süreklilik, ihtişam ve çöküş birlikte ele alınırken, turistik materyallerde Boğaziçi doğal güzellikleri, yalıları ve panoramik manzarasıyla destinasyonun temel çekicilik unsuru olarak sunulmaktadır. Her iki söylemde de mekânın fiziksel özellikleri ve simgesel değeri büyük ölçüde örtüştüğü için metin vurgu ve tanıtım vurgu düzeyleri 3, örtüşme düzeyi de 3 olarak değerlendirilmiştir.
- **Eski İstanbul sokakları** romanda gündelik yaşam, yoksulluk, taş evler ve mekânsal bellek ekseninde ayrıntılı biçimde tasvir edilmektedir. Bu nedenle metin vurgu düzeyi 3 olarak belirlenmiştir. Turistik tanıtımlarda ise aynı sokaklar daha çok otantik atmosfer, tarihî doku ve kültürel deneyim söylemiyle sunulmakta, gündelik yaşamın sosyoekonomik boyutuna yer verilmemektedir. Bu nedenle tanıtım vurgu düzeyi 2 olarak değerlendirilmiş, fiziksel mekân ortak olmakla birlikte temsil biçimindeki farklılık nedeniyle örtüşme düzeyi 2 olarak puanlanmıştır.
- **Tarihi Yarımada** ise hem romanda hem de turistik tanıtımlarda İstanbul'un tarihsel ve kültürel kimliğinin en önemli temsil alanlarından biridir. Osmanlı mirası, tarihî yapılar, camiler ve kültürel süreklilik her iki söylemde de güçlü biçimde vurgulanmaktadır. Bu nedenle hem metin vurgu hem de tanıtım vurgu düzeyi 3 olarak değerlendirilmiştir. Edebî anlatı ile turistik söylem arasında fiziksel mekânın temsilde yüksek düzeyde benzerlik bulunması nedeniyle örtüşme puanı da 3 olarak belirlenmiştir.

Tablo 7a Edebî ve turistik mekân temsillerinin tematik karşılaştırmalı analiz tablosu (Huzur- Ahmet Hamdi TANPINAR)

Metin Vurgu	Turistik Materyal	Kodlar	Tema
Boğaz kıyısındaki sessizlik, karakterlerin içsel dünyasıyla bütünleşiyor; deniz ve kıyı	İstanbul Boğazı'nda tekne turu ile eşsiz manzaraları ve tarihi mekânları	Doğa ve manzara	Estetik deneyim ve duygusal manzara algısı

mekânları duygu ve düşünceyle doluydu (Ümit, A. (2003).). deneyimleyin (The Other Tour, 2025)

Kaynak: Tablo, (Tanpınar ,1949;The Other Tour ,2025) kaynakları temel alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Roman ve tanıtım materyalleri söylem açısından karşılaştırıldığında, romanda Boğaz kıyısı ve kıyı mekânları, karakterlerin içsel dünyasını yansıtan bir alan olarak betimlenmekte; deniz ve kıyı, doğal atmosferle ruh hâllerini tamamlamaktadır. Turistik materyalde ise Boğaz, turlar, görsel manzaralar ve tekne deneyimleri üzerinden tanıtılmaktadır.

Tablo 7b Edebî ve turistik mekân temsillerinin örtüşme bazında karşılaştırmalı analizi

Mekan	Sayfa Ref	Betimleme Özeti	Betimleme Türü	Metin Vurgu (0-3)	Tanıtım Vurgu (0-3)	Örtüşme (0-3)
İstanbul semtleri	s.35	Sokaklar ve mahalleler aracılığıyla karakterlerin iç dünyaları yansıtılır	Sosyal/mimari	3	2	2
Boğaz kıyısı	s.112	Denizin sessizliği ve kıyının estetik betimlemesi	Doğa/atmosfer	3	3	3

Kaynak: Tablo, (Tanpınar ,1949;The Other Tour ,2025) kaynakları temel alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 7b'de gösterildiği gibi huzur romanı ile turistik materyaller İstanbul semtleri ve Boğaz kıyısı olmak üzere iki mekân üzerinden karşılaştırılmıştır.

- **İstanbul Semtleri:** Roman, semt ve sokakları karakterlerin iç dünyalarını yansıtan bir araç olarak güçlü biçimde betimlemekte; sosyal ve mimari detaylar yoğun olarak işlenmektedir. Metin vurgusu: 3 puan. Turistik materyallerde semtler gezi, tarih ve kültürel deneyim bağlamında öne çıkarılmaktadır; ancak karakterlerin psikolojik dünyasının yansımaları tanıtımda bulunmamaktadır. Tanıtım vurgusu: 2 puan. Örtüşme açısından, mekân her iki söylemde de fiziksel ve sosyal doku yönüyle örtüşmekle birlikte, romandaki psikolojik ve içsel yansımalar tanıtım materyalinde yer almamaktadır. Örtüşme puanı: 2.
- **Boğaz Kıyısı:** Roman, Boğaz kıyısını denizin sessizliği ve estetik betimlemeleriyle atmosferik olarak güçlü biçimde tasvir etmektedir. Metin vurgusu: 3 puan. Turistik materyallerde Boğaz kıyısı manzara, tekne turu ve estetik deneyim bağlamında sunulmaktadır. Tanıtım vurgusu: 3 puan. Örtüşme açısından, romanın duygusal ve estetik betimlemesi ile tanıtım materyalinin vurgusu yüksek derecede örtüşmektedir. Örtüşme puanı: 3.

Tablo 8a Edebî ve turistik mekân temsillerinin tematik karşılaştırmalı analiz tablosu (Masumiyet Müzesi-Orhan PAMUK)

Metin Vurgu	Turistik Materyal	Kodlar	Tema
Bir vitrin koleksiyonu... Evleri gezinen nesneler, eski İstanbul'a ait anılar, Kemal'in takıntılı bir biçimde topladığı eşyalar (Pamuk, 2008) .	Masumiyet Müzesi'ni okurken yalnız aşk değil ... müzede sergilenen nesneler İstanbul'daki yaşantıyı, Füsun ve Kemal'in geçmişle birleştiriyor (Masumiyet Müzesi, t.y).	Vitrin Nesne Bellek Aşk Hatıra	Bellek ve kişisel hafıza ile toplumsal geçmişin birleşmesi
Çukurcuma sokaklarında dolaşırken dar yollar, eski	Masumiyet Müzesi, Orhan Pamuk'un yazdığı bir	Sokak Antika, nostalji	Kitap mekânı ile müze deneyiminin

evlerin pencereleri, eski antika dükkânları görüldü (Pamuk, 2008) .	romandan yola çıkılarak oluşturulan özel bir müzedir. Özenle düzenlenmiş kutular ve vitrinlerde sergilenen nesneler yer alır (Masumiyet Müzesi, t.y)	Şehir içi mekân	aynı nostaljik duyguyu çağrıştırması
Müze evin bazı odalarında sesler duyulur; gazeteler, eski plaklar, mobilyalar ve dantel örtüler bulunurdu (Pamuk, 2008) .	Katalog ve müze tanıtımında "evin içindeki eski mobilyalar, gündelik nesneler" gibi detayların sergilenmesi vurgulanır ((Masumiyet Müzesi, t.y)	Nesne, Gündelik yaşam, İç mekân Geçmiş	Nesneler aracılığıyla geçmişin canlanması ve ziyaretçinin o geçmişle bağ kurması

Kaynak: Tablo, (Pamuk, 2008); Masumiyet Müzesi (t.y) kaynakları alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur .

Tablo 8a'de gösterildiği gibi Roman ve tanıtım materyalleri söylem açısından karşılaştırıldığında, roman betimlemelerinin çok katmanlı olduğu; nesneler, iç mekânlar ve nostaljik detaylarla okuyucunun duyularını harekete geçirdiği görülmektedir. Turistik materyallerde ise müze tanıtımları benzer şekilde, geçmişin objeleri, evin atmosferi, iç mekân ve vitrinler aracılığıyla nostaljik çekicilik vurgusu yapmaktadır. Dolayısıyla turizm materyali ve roman çoğu detayda örtüşmekle birlikte, özellikle nesneler, vitrinler, geçmişle bağ kurma ve nostalji temalarında örtüşmenin yüksek olduğu görülmektedir. Müze ile roman arasında duygu ve atmosfer paylaşımı güçlüdür. Tematik olarak bakıldığında ise bellek, nostalji, geçmişin nesneler aracılığıyla somutlaşması ve kültürel/kişisel geçmişin mekânla birleşmesi öne çıkmaktadır.

Tablo 8b Edebî ve turistik mekân temsillerinin örtüşme bazlı karşılaştırmalı analiz tablosu

Mekan	Sayfa Ref	Betimleme Özeti	Betimleme Türü	Metin Vurgu (0-3)	Tanıtım Vurgu (0-3)	Örtüşme (0-3)
Masumiyet Müzesi evi (Çukurcuma'daki apartman dairesi)	s. 50-60	Vitrinlerde sergilenen nesneler, Füsun ve Kemal'in anıları; her eşya geçmişini hatırlatır.	Bellek-Nesne betimlemesi	3	3	3
Çukurcuma sokakları	s. 100	Dar sokaklar, eski evler, antikacılar; nostaljik ve melankolik atmosfer. Dantel örtüler, plaklar, gazeteler; gündelik yaşamın geçmişten bugüne yansıması.	Sosyo-kültürel -Mekânsal bellek	3	2	2
Evin odaları (mobilya, eşyalar)	s. 150	Modern mağazalar, burjuva hayatı; kahramanda yabancılaşma yaratır. amanın akışı ve melankoliyle özdeşleşmiş doğal güzellik.	İç mekân-Atmosfer	3	3	3
Nişantaşı (Kemal'in çevresi)	s. 80-90		Modern yaşam - Sosyo-ekonomik	2	3	2
Boğaz manzarası	s. 200		Doğa- Estetik - Atmosfer	3	3	3

Kaynak: Tablo, (Pamuk, 2008; Masumiyet Müzesi, t.y) kaynaklarından veriler alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur .

Masumiyet Müzesi romanı ile turistik materyaller, Çukurcuma'daki apartman dairesi, Çukurcuma sokakları, evin odaları, Nişantaşı ve Boğaz manzarası olmak üzere beş mekân üzerinden karşılaştırılmıştır.

- **Çukurcuma'daki apartman dairesi:** Romanda ev yalnızca fiziksel bir mekân değil; koleksiyoncu Kemal'in takıntısının, kişisel tarihin ve aşkın somutlaştığı alan olarak betimlenmektedir. Nesneler aracılığıyla anı-özne ilişkisi kurulmakta, her obje bir anıyı ve duyguyu çağrıştırmaktadır. Betimleme yoğun, tekrarlı ve detaylıdır; okuyucuda görsel ve duygusal imgeler uyandırmaktadır. Turistik materyallerde müze, romandaki objeleri vitrinde sergileyerek mekânı fiziksel olarak yeniden üretmekte ve ziyaretçiyi aynı hafıza-nesne ilişkisine davet etmektedir. Örtüşme yüksek olup (3 puan), hem roman hem müze nesneler aracılığıyla geçmişin somutlaştırılmasına ve bireysel belleğe vurgu yapmaktadır; ziyaretçi-müze etkileşimi, romanın okur etkisini mekânsal olarak yeniden üretmektedir.
- **Çukurcuma sokakları:** Romanda sokaklar nostalji ve mekânsal bellek bağlamında derinlemesine işlenmektedir; dar sokaklar, antikacılar ve geçmişin izleri romanın duygusal tonunu desteklemektedir. Sokaklar karakterlerin iç dünyasını yansıtan atmosfer öğeleri olarak işlev görmektedir. Turistik materyallerde ise Çukurcuma "antikacı ve nostalji merkezi" olarak öne çıkartılmakta, ancak tanıtım daha çok görsel çekicilik ve gezi rotası perspektifindedir. Romanın melankolik veya psikolojik nüansları nadiren taşınmaktadır. Örtüşme orta düzeydedir; fiziksel tanıtım (sokak, dükkanlar) örtüşmekte, ancak romanın duygusal ve zamansal yığılmaları eksiktir.
- **Evin odaları (mobilya, eşyalar):** Romanda iç mekân betimlemeleri (dantel, plak, gazeteler) romanın duygusal katmanını oluşturmaktadır; objeler karakterin belleğini ve dönem atmosferini taşımaktadır. Turistik materyallerde müze katalogu ve tanıtımı benzer detayları sergileyerek evin atmosferini yeniden yaratmakta, etiketleme ve küratöryel düzen ile romanın detaycılığı desteklenmektedir. Örtüşme yüksektir; hem metin hem müze, gündelik nesnelerin anlatsal gücünü aynı şekilde tanıtmakta ve sunmaktadır. Böylece ziyaretçi de okurla paralel bir deneyim yaşamaktadır.
- **Nişantaşı:** Romanda Nişantaşı daha çok modern, tüketimle ilişkili bir arka plan olarak kullanılmakta; betimleme yer yer eleştirel veya dışlayıcıdır, ancak yoğunluğu diğer mekânlar kadar derin değildir. Turistik materyallerde Nişantaşı'nın tanıtımı (alışveriş, kafe kültürü) oldukça güçlüdür; moderniteyi ve tüketimi olumlu bir deneyim olarak sunmaktadır. Örtüşme orta düzeydedir (2 puan); fiziksel unsurlar (vitrinler, mağazalar) örtüşmekle birlikte, romanın eleştirel mesafesi tanıtımda yoktur. Bu durum "aynı mekân, farklı bakış açıları" durumunu ortaya koymaktadır.
- **Boğaz manzarası:** Romanda Boğaz, estetik ve melankolik bir motif olarak kullanılmaktadır; zamanın akışı ve duygusal yoğunluk ile ilişkilendirilmektedir. Turistik materyallerde ise Boğaz, estetik bir deneyim ve ziyaret edilecek bir alan olarak vurgulanmaktadır. Örtüşme yüksektir (3 puan); hem metin hem tanıtım Boğaz'ı estetik ve duygusal değer üzerinden aynı şekilde sunmaktadır.

Tablo 9a Edebî ve turistik mekân temsillerinin tematik karşılaştırmalı analiz tablosu (Saatleri Ayarlama Enstitüsü - Ahmet Hamdi. TANPINAR)

Metin Vurgu	Turistik Materyal	Kodlar	Tema
İstanbul, saatlerin ayarlanamadığı, zamanın kayıp gittiği, geçmişle bugünün iç içe geçtiği bir şehirdi (Tanpınar, 1961).	İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tanıtım sitesinden: "İstanbul, tarihin ve modernliğin iç içe geçtiği, zamanın izlerini taşıyan eşsiz bir dünya şehridir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, t.y.)	Zaman algısı Gelenek & modernlik Nostalji	Geçmiş ve bugün arasındaki süreklilik/ Turistik marka imajı

Beyoğlu sokaklarında eskiyle yeninin garip uyumsuzluğu göze çarpardı (Tanpınar, 1961).	Sanat galerileri, kafeler ve tarihi yapılarla modern hayatın kalbinin attığı Beyoğlu, ziyaretçilerine farklı bir deneyim sunar (Kültür ve Turizm Bakanlığı Atatürk Kültür Merkezi, t.y.)	Mekânsal karşıtlık Kültürel çeşitlilik Modern yaşam	Kültürel sentez ve Turistik deneyim çeşitliliği
Beyoğlu'nda modernleşmenin izleri her köşe başında görülüyordu; kafeler, pasajlar ve ışıklar şehrin yeni yüzünü yansıtıyordu 8Tanpınar, 1961).	Tarihi pasajlar ve kafelerde İstanbul'un kültürel dokusunu keşfedin (Prı Guide, 2024)	Modernleşme Sosyo-kültürel Tarihî atmosfer	Şehir kimliği / modernleşme ve kültürel miras
İstanbul Boğazı'nda zamanı düşünmek mümkündü; denizin sessizliği insanın ruhunu dinlendiriyordu (Tanpınar, 1961).	Boğaz turu afişi: "Tekne turu ile İstanbul Boğazı'nın eşsiz manzaralarını keşfedin (The Other Tour, 2025)	Doğa ve manzara Duygusal atmosfer Estetik deneyim	Doğa ve deneyim odaklı turizm

Kaynak: Tablo , (Tanpınar, 1961); (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, t.y.); (Kültür ve Turizm Bakanlığı Atatürk Kültür Merkezi, t.y.; Prı Guide, 2024); (The Other Tour, 2025) kaynakları temel alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 9a incelendiğinde, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* adlı eserinde İstanbul'un yalnızca fiziksel bir mekân olarak değil, zaman algısı, modernleşme, gelenek-modernlik çatışması ve toplumsal dönüşüm bağlamında temsil edildiği görülmektedir. Romanda İstanbul, geçmiş ile bugünün iç içe geçtiği, zamanın düzenlenemediği ve modernleşme sürecinin bireysel ve toplumsal düzeyde sorgulandığı sembolik bir şehir olarak kurgulanmaktadır. Buna karşılık turistik tanıtım materyallerinde İstanbul, tarih ile modernliği bir arada sunan, kültürel mirası ve çağdaş yaşam unsurlarını bütünleştiren cazip bir destinasyon olarak öne çıkarılmaktadır. Kodlar ve temalar açısından değerlendirildiğinde, Tablo 9a'da zaman algısı, gelenek-modernlik ilişkisi, nostalji, mekânsal karşıtlık, kültürel çeşitlilik, modern yaşam, sosyo-kültürel yapı, tarihî atmosfer, doğa, manzara ve estetik deneyim kodlarının öne çıktığı görülmektedir. Bu kodlar; geçmiş ve bugün arasındaki süreklilik, turistik marka imajı, kültürel sentez, turistik deneyim çeşitliliği, şehir kimliği, modernleşme, kültürel miras ve doğa odaklı turizm temaları altında toplanmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde, *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*nde İstanbul, modernleşmenin yarattığı dönüşüm, zaman algısındaki kırılma ve gelenek ile modernlik arasındaki gerilim üzerinden temsil edilmektedir. Turistik tanıtım materyalleri ise aynı mekânları daha olumlu, deneyim odaklı ve marka şehir söylemi içinde sunmaktadır. Bu nedenle edebî metin ile turistik materyaller arasında mekânsal düzeyde belirgin bir örtüşme bulunmakta; ancak bu mekânlara yüklenen anlamlar bakımından farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Edebî söylem daha çok sorgulayıcı, nostaljik ve toplumsal dönüşüme odaklı iken, turistik söylem estetik, kültürel ve deneyimsel çekiciliği ön plana çıkarmaktadır.

Tablo 9b Edebî ve turistik mekân temsillerinin örtüşme bazlı karşılaştırmalı analiz tablosu

Mekan	Sayfa Ref	Betimleme Özeti	Betimleme Türü	Metin Vurgu (0-3)	Tanıtım Vurgu (0-3)	Örtüşme (0-3)
Beyoğlu	s.85	Modernleşme ile geleneksel yaşamın çatıştığı sokaklar, yabancılaşma	Sosyo-kültürel/atmosfer	3	2	2
İstanbul Boğazı	s.142	Zamanın akışıyla özdeşleştirilen boğaz manzarası, melankoli	Doğa/atmosfer	3	3	3

Nişantaşı	s.210	Burjuva hayatı, tüketim ve modernleşme göstergeleri	Sosyo-ekonomik/mimari	2	3	2
-----------	-------	---	-----------------------	---	---	---

Kaynak: Tablo , (Tanpınar, 1961; İstanbul Büyükşehir Belediyesi, t.y.; Kültür ve Turizm Bakanlığı Atatürk Kültür Merkezi, t.y.; Prı Guide, 2024; The Other Tour, 2025) kaynakları temel alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 9b'de *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* romanı Beyoğlu, İstanbul Boğazı ve Nişantaşı olmak üzere üç mekân üzerinden karşılaştırılmıştır.

- **Beyoğlu:** Roman, Beyoğlu'nu modernleşme ve geleneksel yaşamın çatıştığı bir mekân olarak güçlü biçimde betimlemektedir. Sokakların atmosferi, karakterlerin duyguları ve yabancılaşma hissi roman boyunca yoğun olarak işlenmiştir. Bu nedenle metin vurgusu puanı (3) olarak belirlenmiştir. Tanıtım materyallerinde Beyoğlu genellikle sanat galerileri, kafeler ve tarihî dokusuyla öne çıkarılmaktadır; materyallerde modern ve kozmopolit yaşam vurgusu vardır, ancak romanın eleştirel ve duygusal çatışması tam olarak yansıtılmamıştır. Bu nedenle tanıtım vurgusu (2) puandır. Örtüşme açısından değerlendirildiğinde; fiziksel mekânlar ve bazı aktiviteler her iki söylemde de örtüşmektedir, fakat romanın sosyal ve psikolojik çatışma boyutu tanıtım materyalinde bulunmamaktadır. Örtüşme puanı (2) olarak belirlenmiştir.
- **İstanbul Boğazı:** Roman, Boğaz'ı zamanın akışı ve melankoli ile özdeşleştirerek güçlü bir atmosferde betimlemektedir; duygusal ve doğa betimlemesi yoğun biçimde işlenmiştir. Bu nedenle metin vurgusu (3) puandır. Turistik materyaller de Boğaz'ı eşsiz manzara ve deneyim sunan bir destinasyon olarak öne çıkarmaktadır. Tanıtımda hem mekân hem de duygusal-estetik vurgular mevcuttur. Örtüşme açısından değerlendirildiğinde, romanın betimlemesi ile turistik tanıtım yüksek derecede örtüşmektedir; her iki söylemde de mekân ve deneyim vurgusu benzer şekilde sunulmaktadır. Örtüşme puanı (3) olarak belirlenmiştir.
- **Nişantaşı:** Romanda Nişantaşı, burjuva hayatı ve modernleşme göstergeleri ile sınırlı biçimde betimlenmektedir. Mekânın sosyo-ekonomik ve mimari özelliklerine odaklanılmakta, ancak duygusal yoğunluk Beyoğlu veya Boğaz kadar güçlü değildir; bu nedenle metin vurgusu (2) puandır. Turistik materyallerde Nişantaşı, lüks mağazalar, kafeler ve alışveriş deneyimi ile öne çıkmaktadır; mekânın cazibesi ve modernite vurgusu güçlüdür ve tanıtım vurgusu (3) puandır. Örtüşme açısından değerlendirildiğinde, romanda ve tanıtımda mekânın modern ve tüketim odaklı yönü vurgulanmaktadır, ancak romanın eleştirel bakışı tanıtımda bulunmamaktadır. Örtüşme puanı (2) olarak belirlenmiştir.

Tablo 10a Edebî ve turistik mekân temsillerinin tematik karşılaştırmalı analiz tablosu (Tutunamayanlar Oğuz ATAY)

Metin Vurgu	Turistik Materyal	Kodlar	Tema
İstanbul'un kahvehanelerinde insanlar sessizce oturur, kendi dünyalarına çekilmiş, geçmiş ve geleceği sorgulayan bir yalnızlık içindeydi (Atay, 1972).	İstanbul kahve kültürü: Tarihî mekanlarda eşsiz kahve deneyimi ve sosyal buluşma noktalarıdır (Kültür ve Turizm Bakanlığı- İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, t.y)	Sosyal buluşma	Bireysel deneyim ve yalnızlık / Sosyal mekân ve etkileşim
Kahvehaneler, karakterlerin yalnızlıklarını ve bireysel düşüncelerini sakladıkları mekânlardı (Atay, 1972).	Tarihi kahvehanelerde İstanbul'un eşsiz kahve deneyimini yaşayın (Kültür ve Turizm	Sosyal buluşma Yalnızlık Sosyal izolasyon	Sosyal mekân ve bireysel deneyim

	Bakanlığı- İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, t.y)		
Sokaklar kalabalık ama herkes kendi telaşında, birbirine yabancıydı (Atay, 1972).	Sokak yürüyüşü ve turistik tanıtım: "İstanbul sokaklarını keşfedin; tarihi ve sosyal dokuyu deneyimleyin (Kültür ve Turizm Bakanlığı- İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, t.y)	Kalabalık Sosyal yabancılaşma Tarihi doku	İnsan-mekân ilişkisi ve sosyal algı
Üniversite çevresinde gençler fikir alışverişinde bulunur, kitaplar ve tartışmalar sokakları doldururdu (Atay, 1972).	Kültürel etkinlikler ve öğrenci yaşamı ile canlı bir atmosferi deneyimleyin (İstanbul University, t.y)	Akademik yaşam Kültürel etkinlik Gençlik kültürü	Eğitim ve kültürel dinamizm/ Mekânın sosyal işlevi

Kaynak: Tablo , (Atay, 1972; Kültür ve Turizm Bakanlığı- İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, t.y); İstanbul University, t.y) kaynakları temel alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 10a'da roman ve turistik materyallerdeki söylemler açısından karşılaştırıldığında; romanda kahvehaneler, karakterlerin yalnızlıklarını ve bireysel düşüncelerini gizledikleri mekânlar olarak sunulmaktadır. Mekân, sosyal izolasyonu ve bireysel psikolojiyi yansıtmaktadır. Sokaklar kalabalık ve kaotik olmasına rağmen insanlar birbirine yabancıdır. Romanda şehirdeki yabancılaşma ve bireysel yalnızlık vurgulanmaktadır. Turistik materyallerde ise kahvehaneler ve sokaklar, sosyal deneyim ve kültürel çekicilik odağıyla sunulmaktadır. Romanda üniversite çevresi, gençlerin fikir alışverişinde bulunduğu, kitap ve tartışmalarla dolu mekânlar olarak betimlenmiştir. Üniversite ve çevresi, entelektüel ve kültürel dinamizmi temsil etmektedir. Turistik materyallerde ise üniversite çevresi, kültürel etkinlikler ve gençlik yaşamı üzerinden tanıtılmaktadır. Genel olarak, romanda mekânlar psikolojik ve toplumsal bağlamda derin bir şekilde ele alınırken, turistik materyallerde daha çok deneyim ve gözlem üzerinden sunulmaktadır.

Kodlar ve temalar açısından incelendiğinde; kodlar sosyal buluşma, yalnızlık, sosyal izolasyon, akademik yaşam, kültürel etkinlik, tarihi doku, temalar ise sosyal mekân ve bireysel deneyim, insan-mekân ilişkisi, eğitim ve kültürel dinamizm olarak ortaya konmaktadır. Bu bağlamda, **Tutunamayanlar** romanında mekânlar, karakter psikolojisi ve toplumsal eleştiri bağlamında ilişkilendirilmiştir. Kahvehaneler ve sokaklar yalnızlık ve yabancılaşma bağlamında ön plana çıkarken, üniversite ve çevresi entelektüel ve kültürel bir işlev taşımaktadır. Turistik materyallerde ise mekânlar deneyim odaklı olarak tanıtılmaktadır; ancak romandaki toplumsal ve duygusal derinlik turizm materyalinde yeterince yansıtılamamaktadır.

Tablo 10b Edebî ve turistik mekân temsillerinin örtüşme bazlı karşılaştırmalı analiz tablosu

Mekan	Sayfa Ref	Betimleme Özeti	Betimleme Türü	Metin Vurgu (0-3)	Tanıtım Vurgu (0-3)	Örtüşme (0-3)
Kahvehane	s.56	İnsanlar kendi dünyalarına çekilmiş, geçmiş ve gelecek sorgusu	Sosyal/atmosfer	3	2	2
Sokak	s.78	Kalabalık ama herkes kendi telaşında, yabancılaşmış	Sosyal/şehir dokusu	3	2	2
Üniversite çevresi	s.101	Gençler kitaplar, fikirler ve hayallerle sokakları dolduruyor	Akademik/kültürel	3	3	3

Kaynak: Tablo , (Atay, 1972; Kültür ve Turizm Bakanlığı- İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, t.y; İstanbul University, t.y) kaynakları temel alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 10b'de *Tutunamayanlar* romanı ile turistik materyaller, kahvehane, sokak ve üniversite çevresi olmak üzere üç mekân üzerinden karşılaştırılmıştır.

- **Kahvehaneler:** Romanda kahvehaneler, insanların kendi dünyalarına çekildiği, geçmiş ve geleceği sorguladığı mekânlar olarak güçlü biçimde betimlenmektedir. Sosyal ve atmosferik yoğunluk yüksektir; bu nedenle metin vurgusu (3) puandır. Turistik materyallerde kahvehaneler genellikle sosyal buluşma ve kültürel deneyim bağlamında sunulmaktadır. Ancak romanın eleştirel ve psikolojik yoğunluğu tanıtımda yer almamaktadır; bu nedenle tanıtım vurgusu (2) puandır. Örtüşme açısından değerlendirildiğinde, her iki söylemde de mekânın fiziksel ve sosyal etkileşim yönü örtüşmektedir; fakat romandaki duygusal ve eleştirel boyut tanıtıma tam olarak yansımamıştır. Örtüşme puanı (2)'dir.
- **Sokaklar:** Romanda sokaklar, kalabalık fakat birbirine yabancılaşmış insanlar bağlamında betimlenmektedir; sosyal doku ve bireysel yabancılaşma vurgusu yoğundur. Bu nedenle metin vurgusu (3) puandır. Turistik materyallerde ise sokaklar genellikle gezi, tarihi doku ve keşif alanı olarak öne çıkmaktadır. Sosyal yabancılaşma veya bireysel gözlem yer almamaktadır; bu yüzden tanıtım vurgusu (2) puandır. Örtüşme açısından değerlendirildiğinde hem romanda hem de turistik materyallerde mekânın fiziksel özellikleri ve sosyal yoğunluk örtüşmektedir. Ancak romandaki bireysel psikoloji ve yabancılaşma tanıtımda yansıtılmamıştır. Örtüşme puanı (2)'dir.
- **Üniversite çevresi:** Romanda üniversite çevresi, gençler, fikirler ve kültürel faaliyetlerle dolu bir ortam olarak yoğun biçimde betimlenmektedir; metin vurgusu (3) puandır. Turistik materyallerde üniversite çevresi, kültürel etkinlikler ve canlı öğrenci atmosferi ile vurgulanmaktadır; tanıtım vurgusu da (3) puandır. Örtüşme açısından değerlendirildiğinde, romanda ve tanıtımda mekânın hem fiziksel hem de sosyal/kültürel yönü benzer şekilde sunulmaktadır. Bu bağlamda üniversite çevresi için hem roman hem de tanıtım materyali üzerinden yapılan söylemler örtüşmektedir. Mekân her iki söylemde de canlı ve kültürel olarak gösterilmektedir. Örtüşme puanı (3)'tür.

Sonuç ve öneriler

Bu çalışma, roman mekânlarının yalnızca edebî anlatının bir unsuru olmadığını; aynı zamanda destinasyon imajı üretiminde etkili bir kültürel kaynak olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Bulgular, edebiyatın mekânı çoğunlukla psikolojik, sosyo-kültürel ve tarihî bir bağlam içinde derinlemesine işlediğini; turistik tanıtım materyallerinin ise mekânı daha çok estetik, kültürel ve deneyimsel çekicilik üzerinden sunduğunu göstermektedir.

Bu bulgular, destinasyon imajının yalnızca tanıtım faaliyetleriyle değil, aynı zamanda kültürel üretimler aracılığıyla şekillendiğini savunan çalışmalarla örtüşmektedir (Echtner & Ritchie, 1991; Gartner, 1994). Özellikle edebî metinlerin, destinasyon imajının organik boyutunu beslediği; turistik tanıtım materyallerinin ise daha çok tetiklenerek oluşan imaj üretimine hizmet ettiği söylenebilir. Bu bağlamda çalışma, edebiyatın destinasyon imajı üzerindeki dolaylı ama güçlü etkisini somutlaştırarak literatürde vurgulanan çok katmanlı imaj oluşumu yaklaşımını desteklemektedir.

Karşılaştırmalı analiz sonuçlarına göre, doğa ve tarih temalı mekânlarda edebî betimlemeler ile turistik tanıtımlar arasında yüksek düzeyde örtüşme görülmektedir. Bu durum, edebiyat turizmi literatüründe vurgulanan "yerin anlatı yoluyla anlam kazanması" yaklaşımıyla paraleldir (Herbert, 2001). Özellikle tarihî mekânların hem edebî hem turistik anlatılarda ortak bir kültürel referans noktası oluşturması, destinasyon kimliğinin inşasında kolektif hafızanın rolünü destekleyen çalışmalarla da uyumludur (Light, 2007). Buna karşılık sosyal mekânlar ve modern yaşam alanlarında örtüşme çoğunlukla orta düzeyde gerçekleşmektedir. Edebî metinler bu mekânları

bireysel deneyim, gündelik hayat ve psikolojik yönleriyle kurarken; turistik materyaller daha çok ziyaretçi katılımı, görsel çekicilik ve deneyim vaadi üzerinden yapılandırmaktadır. Bu durum, edebî metinlerin “anlam ve bağlam” üretme gücü ile turistik tanıtımların “çekicilik ve deneyim” odaklı söylemi arasındaki temel ayrışmayı işaret etmektedir. Bu yönüyle çalışma, edebiyatın sunduğu derinlikli mekân kurgusunun, turistik anlatılarda çoğu zaman yüzeysel bir deneyim söylemine indirgenebildiğini göstermektedir.

Tema düzeyinde değerlendirildiğinde, doğa/manzara temalarında örtüşme en yüksek düzeye ulaşırken; mimari/modern yaşam temalarında görsellik ve deneyim vurgusu turistik anlatılarda baskın hâle gelmekte ve edebî metinlerdeki sosyo-kültürel derinlikle tam olarak örtüşmemektedir. Tarihî mekânlar ise her iki anlatı türünde de kültürel değer ve geçmişin izleri üzerinden ortak bir zeminde buluşmakla birlikte, vurgunun yoğunluğu ve temsil biçimi mekândan mekâna değişmektedir. Elde edilen bulgular da literatürle tutarlıdır. Doğa ve manzara temalarında yüksek örtüşme, bu tür mekânların hem edebî hem turistik anlatılarda evrensel çekicilik unsurları taşımasıyla açıklanabilir (Urry & Larsen, 2011). Genel olarak çalışma, edebî mekânların turistik temsillerle ilişkisini “örtüşme–ayrışma” ekseninde görünür kılarak edebiyatın destinasyon anlatılarına nasıl içerik ve derinlik sağlayabileceğini somut biçimde göstermektedir.

Bu araştırmanın bulguları doğrultusunda öneriler, uygulayıcılar açısından (i) yönetim/işbirliği, (ii) tanıtım ve içerik tasarımı, (iii) dijitalleşme, (iv) sürdürülebilirlik olmak üzere dört başlık altında sistematik biçimde sunulmuştur.

- Yönetişim ve Paydaş İşbirliği:Çok aktörlü koordinasyon mekanizması kurulmalıdır: Edebiyat turizminin başarıyla planlanabilmesi için kamu, özel sektör, yerel yönetimler, turizm ofisleri, kültürel aktörler, yazarlar ve yayıncıları kapsayan işbirliği modelleri geliştirilmelidir. Edebî mirası görünür kılan etkinlikler desteklenmelidir: Edebî mirasın turistik ürüne dönüşmesi, yalnızca rotalarla değil; festival, sergi ve edebî yürüyüş gibi deneyim tasarımlarıyla güçlenir. Örneğin “Daphne du Maurier Sanat ve Edebiyat Festivali” yerel edebî mirası tanıtırken turist deneyimini artıran bir uygulama örneği sunmaktadır (Hoppen., 2011).
- Tanıtım Materyallerinde Tutarlılık ve İçerik Zenginleştirme: Hedef pazar–marka uyumu korunmalıdır: Destinasyonun edebiyatla ilişkili marka vaadi, hedef pazar beklentileri ve destinasyon kimliği ile çelişmemelidir. “Agatha Christie Country” örneğinde olduğu gibi, marka kurgusu yerel kimlik ve ziyaretçi beklentisiyle uyumlu biçimde tasarlanmalıdır (Hoppen vd., 2014). Edebî betimlemeler tanıtım diline entegre edilmelidir: Tanıtım metinleri ve görseller, romanların vurguladığı atmosferi (duygusal bağlam, toplumsal katmanlar, gündelik hayat ayrıntıları) yansıtacak şekilde zenginleştirilebilir. Bu yaklaşım, özellikle sosyal mekânlar ve modern yaşam alanlarında gözlenen “orta düzey örtüşme” sorununu azaltabilir.
- Dijital ve Sanal Platformlarla Entegrasyon:Dijital rotalar ve mobil uygulamalar geliştirilmelidir: Roman mekânlarını harita temelli anlatılar, sesli rehberler, alıntı noktaları ve kısa anlatılarla destekleyen uygulamalar ziyaretçi deneyimini kişiselleştirir. Ian Rankin’in Edinburgh uygulaması bu açıdan örnek bir pratik olarak değerlendirilebilir (Hoppen vd., 2014). Sanal deneyimler ile erişilebilirlik artırılmalıdır: Sanal turlar ve çevrimiçi arşivler, özellikle mekâna fiziksel erişimi kısıtlı ziyaretçiler için edebî deneyimi güçlendirebilir.
- Sürdürülebilirlik ve Uzun Vadeli Planlama: Ziyaretçi yönetimi ve taşıma kapasitesi dikkate alınmalıdır: Edebiyat turizmi rotaları popülerleştikçe aşırı yoğunlaşma riski doğabilir. Bu nedenle ziyaretçi sayısının yönetimi, yerel topluluk katılımı ve çevresel etkilerin izlenmesi uzun vadeli başarı için kritiktir.
- Tema bazlı ürün çeşitlendirme yapılmalıdır: Doğa/manzara temalı mekânlar için edebî betimlemeler yürüyüş, fotoğraf ve hikâye anlatımı odaklı turlarla desteklenebilir. Tarihî/kültürel mekânlar için edebî anlatıların rehberli turlar ve müze/sergi içerikleriyle bütünleştirilmesi önerilir. Sosyal/modern yaşam mekânları (ör. Beyoğlu, Nişantaşı) için

edebiyatın sunduğu sosyo-kültürel ve psikolojik arka plan, edebî yürüyüş rotaları ve tematik duraklarla deneyimleştirilebilir.

Sonuç olarak bu çalışma, roman mekânlarının turistik tanıtım söylemlerinde nasıl temsil edildiğini karşılaştırmalı bir yaklaşımla görünür kılarak, edebî metinlerin destinasyon imajı oluşumunda tamamlayıcı ve derinleştirici bir rol oynadığını göstermektedir. Bu yönüyle çalışma, edebiyat-turizm ilişkisini yalnızca betimleyen değil; temsil biçimleri üzerinden açıklayan ve uygulamaya dönük öneriler üreten bir çerçeve sunmaktadır.

Beyanlar

Çıkar çatışması

Yazar herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir.

Finansman

Bu araştırma herhangi bir dış finansman almamıştır.

Yazar katkıları

Yazar 1 (Fusun Esenkal): Kavramsallaştırma; Yöntem; Araştırma/İnceleme; Veri düzenleme; Biçimsel analiz; Özgün taslak yazımı; Yazım—gözden geçirme ve düzenleme; Görselleştirme.

Veri erişilebilirliği

Veriler, makul bir talep üzerine sorumlu yazardan temin edilebilir.

Etik kurul onayı ve katılımcı onamı

Bu çalışma için etik kurul onayı alınmamıştır.

Yapay zekâ (YZ) araçlarının kullanımı

Yazar, bu makalenin hazırlanması sürecinde yapay zekâ destekli araçların dil düzenleme ve biçimlendirme desteği amacıyla kullanıldığını beyan eder.

Kaynaklar

- AA Kültür. (2020, Temmuz 20). Beyoğlu kültür yolu projesi şehrin ve bölgenin cazibesini arttıracak [The Beyoğlu Cultural Route Project will enhance the appeal of the city and the region]. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/beyoglu-kultur-yolu-projesi-sehrin-ve-bolgenin-cazibesini-arttiracak/1927297>
- Adivar, H. E. (2009). *Ateşten gömlek [The shirt of flame]*. Yapı Kredi Yayınları.
- Anjo, A. M., Sousa, B., Santos, V., Lopes Dias, Á., & Valeri, M. (2021). Lisbon as a literary tourism site: Essays of a digital map of Pessoa as a new trigger. *Journal of Tourism, Heritage & Services Marketing (JTHSM)*, 7(2), 58-67.
- Arcos-Pumarola, J., Ribera, D. I. B., & Casallerrey, N. G. (2022). Evaluating the use of digital cartography to showcase the intangible heritage: The case of literary tourism. In J. Arcos-Pumarola, D. Imbert-Bouchard Ribera, & N. Guitart Casallerrey (Eds.), *Global perspectives on literary tourism and film-induced tourism* (pp. 163-183). IGI Global Scientific Publishing.
- Atay, O. (1972). *Tutunamayanlar [The disconnected]*. İletişim Yayınları.
- Atınç, S., & Karadeniz, Ş. (2011). Yeni bir kültürel konsept: Edebiyat müze kütüphaneleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 25(4), 519–530.
- Baros, A., vd. (2025). The role of heritage immersive authenticity to increase tourist satisfaction. *Journal of Management World*, 2, 536-543.
- Bloomberg. (2017, Şubat 21). *Turizm devleri Beyoğlu'nu gezdi [Tourism giants toured Beyoğlu]*. <https://www.bloomberght.com/turizm-devleri-beyoglunu-gezdi-1987287>

- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40.
- Bu, N. T., Pan, S., Kong, H., Fu, X., & Lin, B. (2021). Profiling literary tourists: A motivational perspective. *Journal of Destination Marketing & Management*, 22, 100659.
- Busby, G., & Klug, J. (2001). Movie-induced tourism: The challenge of measurement and other issues. *Journal of Vacation Marketing*, 7(4), 316–332.
- Butler, R. (1986). Literature as an influence in shaping the image of tourist destinations: A review and case study. In J. S. Marsh (Ed.), *Canadian studies of parks, recreation and foreign lands: Occasional paper* 11, 111–132.
- Butler, R. (2000). Literary tourism. In *Working definitions in literature and tourism*. https://www.pasosonline.org/Publicados/pasos_difunde/Working%20Definitions%20in%20Literature%20and%20Tourism_A%20Research%20Guide.pdf#page=81
- Creswell, J. W. (2016). Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni [*Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*] (Trans. Ed. M. Bütün & S. B. Demir). Siyasal Kitabevi.
- Çevik, S. (2018). Kurgusal mekânlarda edebiyat turizmi deneyimi: “Masumiyet Müzesi” örneği [The literary tourism experience in fictional spaces: The case of *The Museum of Innocence*]. *Art-e Sanat Dergisi*, 11(22), 302–337.
- Çevik, S. (2022). Literary hotels: A new type of literary tourism or just a product? *Dos Algarves: A Multidisciplinary e-Journal*, 42, 25–48. <https://doi.org/10.18089/DAMEJ.2022.42.2>
- Çevik, S. (2023). *Yeni bir alt niş olarak “edebî hüznün turizmi” üzerine kavramsal bir inceleme [A conceptual examination of “literary melancholy tourism” as a new sub-niche]*. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 26(2), 267–302.
- Demir, R. (2018). *Orhan Pamuk’un eserlerinde kent ve kent kültürü [Urban space and urban culture in the works of Orhan Pamuk]* [Unpublished doctoral dissertation]. İstanbul University.
- Eck, T., Zhang, Y., & An, S. (2023). A study on the effect of authenticity on heritage tourists’ mindful tourism experience: The case of the Forbidden City. *Sustainability*, 15 (7756), 1–18.
- Ergün, B., & Yıldırım, H. M. (2021). Edebiyat turizmi: Kazdağları üzerine bir inceleme [Literary tourism: A case study on Kazdağları]. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 18(2), 293–316.
- Fawcett, C., & Cormack, P. (2001). Guarding authenticity at literary tourism sites. *Annals of Tourism Research*, 28(3), 686–704.
- Fest Tr. (2025, September 27). *Türkiye kültür yolu festivali [Türkiye culture route festival]*. <https://festtr.com/festival/beyoglu-kultur-yolu-festivali/>
- Güneş, M. (2018). *Şehre yansıyan medeniyet, edebiyata yansıyan şehir: Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar’ın eserlerinde şehir [Civilization reflected in the city, and the city reflected in literature: The city in the works of Yahya Kemal Beyatlı and Ahmet Hamdi Tanpınar]*. Hece Yayınları.
- Herbert, D. A. (2001). Literary places, tourism and the heritage experience. *Annals of Tourism Research*, 28(2), 312–333.
- Hoppen, A. (2011). A Study of visitors’ motivations at Daphne du Maurier Festival of arts and literature [Unpublished master’s thesis]. *Bournemouth University*.
- Hoppen, A., Brown, L., & Fyall, A. (2014). Literary tourism: Opportunities and challenges for the marketing and branding of destinations? *Journal of Destination Marketing & Management*, 3(1), 37–47.
- Iser, W. (1996). *The fictive and the imaginary: Charting literary anthropology*. Johns Hopkins University Press. [https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=jfXz2UHueI0C&oi=fnd&pg=PR9&dq=Iser,+W.+\(1996\).+The+fictive+and+the+imaginary:+Charting+literary+anthropology.+Johns+Hopkins+University+Press.&ots=s2I1_QR8tW&sig=HwyZ7Sr1NjNjOyTFms4_MqcURM3o&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=jfXz2UHueI0C&oi=fnd&pg=PR9&dq=Iser,+W.+(1996).+The+fictive+and+the+imaginary:+Charting+literary+anthropology.+Johns+Hopkins+University+Press.&ots=s2I1_QR8tW&sig=HwyZ7Sr1NjNjOyTFms4_MqcURM3o&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false)
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (t.y.). *İstanbul’u seyret* [Watch Istanbul]. <https://www.ibb.istanbul/>
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Planlama Müdürlüğü. (t.y.). *Beyoğlu Kültür Yolu Projesi [Beyoğlu Cultural Route Project]*. <https://sehirplanlama.ibb.istanbul/beyoglu-kultur-yolu-projesi>
- İstanbul goTürkiye. (t.y.). İstanbul’s historic peninsula. <https://istanbul.goturkiye.com/historic-peninsula>

- İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (t.y.). <https://istanbul.ktb.gov.tr/TR-276829/fotograflar.html?>
- İstanbul University. (t.y.). *The bridge of knowledge from history to the future*. <https://cdn.istanbul.edu.tr/statics/www.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2014/03/IUTanitim.pdf>
- Kalkınma Kütüphanesi. (t.y.). *Ankara Kalkınma Ajansı el kitabı*. [Ankara Development Agency handbook]. https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/assets/upload/dosyalar/ankaraka_ankara_kitapcik_son_yayin.pdf
- Karaosmanoğlu, Y. K. (2006). *Ankara*. Remzi Kitabevi.
- Kayıran, Y. (2017). *Efsus'a yolculuk [Journey to Efsus]*. Metis Yayınları.
- Krippendorff, K. (2013). *Content analysis: An introduction to its methodology* (3rd ed.). Sage Publications.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Atatürk Kültür Merkezi. (t.y.). *Beyoğlu kültür mekanları [Cultural venues in Beyoğlu]*. <https://www.akmistanbul.gov.tr/tr/beyoglu-kultur-yolu-mekanlari>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.). *Efes-Selçuk [Ephesus-Selçuk]*. <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77418/efes-selcuk.html>
- Li, Y., He, Z., Li, Y., Huang, T., & Liu, Z. (2023). Keep it real: Assessing destination image congruence and its impact on tourist experience evaluations. *Tourism Management*, 97, 104736.
- Liao, J., & Yu, L. (2020). Consumption of a literary tourism place: A perspective of embodiment. *Tourism Geographies*, 22(1), 127-150.
- Light, D. (2007). Dracula tourism in Romania cultural identity and the state. *Annals of tourism research*, 34(3), 746-765.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage Publications.
- Masumiyet Müzesi. (t.y.). Masumiyet Müzesi [The Museum of Innocence]. <https://www.masumiyetmuzesi.org/>
- Maoz, D. (2006). The mutual gaze. *Annals of Tourism Research*, 33(1), 221-239.
- Maria, M., Anna-Irini, T., George, K., & Maniou, F. (2024). The contribution of Nikos Kazantzakis to the strengthening of literary tourism and the sustainable development of Heraklion. *Journal of Tourism Research*, 37, 37-58.
- Menezes, J. (2022). Literary tourism and cultural identity. *Working definitions in literature and tourism*, 93, 81-150.
- Miles, M. B., Huberman, A. M., & Saldaña, J. (2014). *Qualitative data analysis: A methods sourcebook* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Müze ve Örenyerleri. (t.y.). *Efes örenyeri [Ephesus archaeological site]*. <https://muze.gov.tr/muze-detay?DistId=EFS&SectionId=EFS01>
- Morgan, N., & Pritchard, A. (1998). *Tourism promotion and power: creating images, creating identities*. John Wiley & Sons Ltd, Chichester.
- Özdemir, N. (2009). *Turizm ve edebiyat [Tourism and literature]*. *Milli Folklor*, 21(82), 32-49. https://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/nebi-ozdemir_turizm_ve_edebiyat.pdf
- Özden, N. B., (2019). *Kurmaca eserlerden oluşturulan müzeler* (Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi).
- Pamuk, O. (2003). *İstanbul: Hatıralar ve şehir*. [Istanbul: memories and the city]. Yapı Kredi Yayınları.
- Pamuk, O. (2008). *Masumiyet Müzesi*. [The museum of Innocence]. İletişim Yayınları.
- Pizam, A. (2010). The rise of medical tourism. *International Journal of Hospitality Management*, 29(3), 336-338.
- Pri Guide. (2024, Temmuz 12). *Beyoğlu pasajları: Kendi başına küçük bir dünya [The arcades of Beyoğlu: A small world of their own]*. <https://piriguide.substack.com/p/beyoglu-pasajlar-kendi-basna-kucuk>
- Saldaña, J. (2015). *The coding manual for qualitative researchers* (3rd ed.). SAGE Publications
- Schreier, M. (2012). *Qualitative content analysis in practice*. Sage.
- Sedmak, G., & Kociper, T. (2017). The consistency of a tourism product: A new conceptual framework. *European Journal of Tourism Research*, 17, 102-115.
- Shirmohammadi, Y., & Hashemi Baghi, Z. (2021). The effect of literary tourism on increasing re-visits to tourism destinations through spirituality and authenticity. *International Journal of Tourism, Culture & Spirituality*, 5(1), 13-36.

- Simanihuruk, B., Surbakti, A., Putra, I. N. D., & Setia, E. (2023). Lake Toba fictionalizations through Indonesian writings: A literary tourism approach. *Theory and Practice in Language Studies*, 13(10), 2605-2612.
- Struthers, C., & Coe, J. (2005). The Lord of the Rings, New Zealand and tourism: Image building with film. *Working paper 10/04*. Department of Management, Monash University.
- Şafak, E. (2006). *Baba ve piç [The Bastard of Istanbul]*. Metis Yayınları.
- Tanpınar, A. H. (1949). *Huzur [A mind at peace]*. Remzi Kitabevi.
- Tanpınar, A. H. (1961). *Saatleri ayarlama enstitüsü [The time regulation institute]*. Remzi Kitabevi.
- The Other Tour. (2025, Ağustos 25). Bosphorus cruise – Exploring Istanbul's waters. <https://theothertour.com/bosphorus-cruise>
- Tırıl, A. (2018). Bir özel ilgi turizmi olarak edebiyat turizmi ve Türkiye'nin edebiyat turizmi potansiyeli [Literary tourism as a form of special-interest tourism and Türkiye's literary tourism potential]. *International Journal of Social and Humanities Sciences*, 2(2), 161-184.
- TRT Haber. (2021, Ekim 31). *Bakan Ersoy: Beyoğlu Kültür Yolu, benzersiz bir marka yaratma çabasıdır [Minister Ersoy: The Beyoğlu Cultural Route is an effort to create a unique brand]*. <https://www.trthaber.com/haber/gundem/bakan-ersoy-beyoglu-kultur-yolu-benzersiz-bir-marka-yaratma-cabasidir-621866.html>
- Turkey Tour Organizer. (t.y.). *İstanbul'un Altın Boynuzu Haliç [The Golden Horn of Istanbul]*. <https://www.turkeytourorganizer.com/blog/tr-istanbulun-altin-boynuzu-halic>
- Turkish Archaeological News. (2024, Şubat 13). *State Agora in Ephesus*. <https://turkisharchaeonews.net/object/state-agora-ephesus>
- Türkiye Kültür Portalı. (t.y.). Gezilecek yerler - Efes antik kenti.
- Uçman, A. (2023). Tanpınar'ın Huzur'u: Mümtaz'ın İstanbul'u [Tanpınar's A Mind at Peace: Mümtaz's Istanbul]. In *Osmanlı İstanbullu Sempozyumu VIII [Ottoman Istanbul Symposium VIII]* (pp. 59–75).
- Urry, J., & Larsen, J. (2011). *The tourist gaze 3.0* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Uysal, Z. (2015). Şehri yeniden yazan edebiyat: Cumhuriyet döneminden beş İstanbul. In *Büyük İstanbul Tarihi* (s. 168–180).
- Uysal, Z. (2015). Şehri yeniden yazan edebiyat: Cumhuriyet döneminden beş İstanbul [Literature rewriting the city: Five Istanbul from the Republican period]. In *Büyük İstanbul tarihi [The great history of Istanbul]* (pp. 168–180).
- Ümit, A. (2003). *Beyoğlu rapsodisi [Beyoğlu rhapsody]*. Doğan Kitap.
- Yardımcı. (2023). *Edebiyat turizmi alanında Türkiye'de yapılmış çalışmaların bibliyometrik analizi [A bibliometric analysis of studies conducted in Türkiye in the field of literary tourism]* [Unpublished master's thesis]. Batman University.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri [Qualitative research methods in the social sciences]*. Seçkin Yayıncılık.
- Zhang, T., Yin, P., & Peng, Y. (2021). Effect of commercialization on tourists' perceived authenticity and satisfaction in the cultural heritage tourism context: Case study of Langzhong Ancient City. *Sustainability*, 13(12), 6847. <https://www.mdpi.com/2071-1050/13/12/6847>